

ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ 29
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ-ΜΑΡΤΙΟΣ 2007

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- ✓ Μέθοδος εκτίμησης του κινδύνου σε χώρους που υπάρχουν αμιαντούχα υλικά
- ✓ Βαρέα Ανθυγιεινά Επαγγέλματα (BAE)
- ✓ Πυξίδα: Η επίδραση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην υγεία των κατοίκων και των εργαζομένων στα μεγάλα αστικά κέντρα

Η ΑΙΜΟΔΟΣΙΑ ΕΙΝΑΙ ΔΩΡΟ ΖΩΗΣ - ΓΙΝΕ ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ ΑΙΜΟΔΟΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

➤ Τα νέα του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.

✓ Πανερωπαϊκή Διάσκεψη με τίτλο: Αμύητος «Ο άβυσσος κίνδυνος».....	1
✓ Συμμετοχή του ΕΛΙΝΥΑΕ στην Ελληνική Τεχνολογική Πλατφόρμα Βιομηχανικής Ασφάλειας.....	2
✓ Ημερίδες για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων κλαδικών μελετών που εκπονήσε το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.....	3
✓ Συμμετοχή του ΕΛΙΝΥΑΕ στην 3η Διεθνή Έκθεση ΗΛΕΚΤΡΟΤΕΚ και Σαλόνι Φωτισμού 2006.....	4
✓ Ημερίδα με θέμα την Οδική Ασφάλεια.....	4
✓ Συμμετοχή του ΕΛΙΝΥΑΕ στην εκστρατεία για την ΥΑΕ στα Ελληνικά Ναυπηγεία στο Σκαρμαγκά.....	5
✓ Επίσκεψη της Επιτροπής Ανωτέρων Επιθεωρητών Εργασίας στο ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.....	5
✓ Σεμινάριο πυρασφάλειας για το προσωπικό του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. στην Αθήνα.....	6
✓ Το ΚΕΚ του ΕΛΙΝΥΑΕ στην Αθήνα.....	6
✓ Δραστηριότητες παραρτήματος Θεσσαλονίκης.....	7
✓ Δραστηριότητες παραρτήματος Ιωαννίνων.....	7
✓ Δραστηριότητες παραρτήματος Τρίπολης.....	8
✓ Δραστηριότητες παραρτήματος Βόλου.....	8

➤ Άρθρα

✓ Μέθοδος εκτίμησης του κινδύνου σε χώρους που υπάρχουν αμιαντούχα υλικά με σκοπό τη λήψη απόφασης για τη διαχείρισή τους. Θ. Στρατηγάκη, Κ. Χασιώτης, Α. Βενέρης.....	9
✓ Για το χαρακτήρα των Βαρέων Ανθυγιεινών Επαγγελματιών (ΒΑΕ): Συμβολή σε μια συζήτηση. Δρ Γ. Ραχιώτης.....	13
✓ Προστασία της υγείας στην εργασία. Ε. Γιάνταπα.....	22

➤ Πυξίδα για την υγεία και την ασφάλεια

✓ Η επίδραση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην υγεία των κατοίκων και των εργαζομένων στα μεγάλα αστικά κέντρα. Επιμέλεια: Σ. Δρίβας.....	15
---	----

➤ Διεθνές Περισκόπιο

✓ Παγκόσμια Ημέρα για την Υγεία και την Ασφάλεια 2007.....	23
✓ Έγκριση του κανονισμού REACH.....	23
✓ Πλήγμα για την ΥΑΕ στη Σουηδία.....	23
✓ Ομοσπονδία Νοσηλευτών Επαγγελματικής Υγείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (FONHEU).....	23

➤ Ξέρετε ότι

✓ Δώδεκα μύθοι για τις επαγγελματικές ασθένειες. Επιμέλεια : Ε. Καταγή.....	25
---	----

➤ Λόγος και Εικόνα

✓ Η νοημοσύνη της καρδιάς. Επιμέλεια: Κ. Καψάλη.....	25
--	----

➤ Επικαιρότητα

✓ Ημερίδα για την Ευρωπαϊκή Εβδομάδα για την Υγεία και την Ασφάλεια στην Εργασία 2006 στη Θεσσαλονίκη.....	27
✓ Ημερίδα στον «Ευαγγελισμό» για τους επαγγελματικούς κινδύνους στους νοσοκομειακούς χώρους.....	27
✓ 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο για τη Διοίκηση, τα Οικονομικά και τις Πολιτικές Υγείας.....	28
✓ Ο καθηγητής Αλέξανδρος Αγγελής, θεμελιωτής της Ιατρικής Εργασίας στην Ελλάδα. Επιμέλεια: Σ. Δρίβας, Γ. Ραχιώτης, Χ. Χατζής.....	28
✓ Νομοθετικές εξελίξεις. Επιμέλεια: Ε. Γεωργιάδου.....	30
✓ Συνέδρια-Ημερίδες-Εκθέσεις. Επιμέλεια: Κ. Καψάλη.....	30

➤ Βιβλιογραφία

✓ Βιβλιογραφία για νέους εργαζόμενους, (Β' μέρος) Επιμέλεια : Φ. Θωμαδάκη.....	32
--	----

➤ Βιβλιοπαρουσίαση

✓ Οδηγός Οδικής Ασφάλειας. Επιμέλεια: Σ. Δοντάς.....	33
✓ Η Προστασία της Υγείας στην Εργασία - Θέμα για Αγωγή Υγείας στα Γενικά Λύκεια.....	33

Σημείωμα της Σύνταξης

Ο αμύητος υπήρξε για πολλά χρόνια στον τόπο μας σημαντικό εξαγωγικό προϊόν και χρησιμοποιήθηκε ευρύτατα σε δημόσια ή ιδιωτικά κτήρια ως οικοδομικό υλικό. Μετά την απαγόρευση της χρήσης του στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τίθεται επιτακτικά το θέμα της απομάκρυνσης τεραστίων ποσοτήτων αμιάντου από εκατοντάδες χιλιάδες κατασκευές στην ήπειρό μας. Η ΓΣΕΕ σε συνεργασία με το Τμήμα για την Υγεία και την Ασφάλεια (HESA) του Ινστιτούτου των Ευρωπαϊκών Συνδικάτων (ETUI-REHS) και την επιστημονική στήριξη του ΕΛΙΝΥΑΕ διοργάνωσε Πανερωπαϊκή Διάσκεψη για το θέμα με συμμετοχή ξένων και Ελλήνων ειδικών. Περισσότερες λεπτομέρειες δίνονται στις σελίδες του τεύχους αυτού. Σε άρθρο περιγράφεται μια μέθοδος εκτίμησης του κινδύνου σε χώρους που υπάρχουν αμιαντούχα υλικά με σκοπό τη λήψη απόφασης για τη διαχείρισή τους.

Συνεχίζεται από τις στήλες μας η συζήτηση για την έννοια και τη σημασία των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων. Σε άρθρο αναπτύσσεται, μεταξύ άλλων, και η προϊστορία του θεσμού αλλά και η σημασία του στις παρούσες συνθήκες εργασίας.

Η ατμοσφαιρική ρύπανση αποτελεί επίσης θέμα που θίγεται στην πυξίδα του τεύχους.

Καλή χρονιά σε όλους τους αναγνώστες μας, παλιούς και νέους.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ιδιοκτήτης:

Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας

Εκδότης:

Βασίλειος Μακρόπουλος

Συντακτική Επιτροπή:

Εύη Γεωργιάδου, Σπύρος Δοντάς, Εβίτα Καταγή, Κων/τίνα Καψάλη

Το Δ.Σ. του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.:

Βασίλειος Μακρόπουλος (Πρόεδρος)
Ιωάννης Δραπανιώτης και Ανδρέας Κολλάς (Αντιπρόεδροι)
Ιωάννης Αδαμάκης, Θεόδωρος Δέδες, Νικόλαος Θωμόπουλος, Δημήτριος Λέντζος, Αναστάσιος Παντελάκης και Κυριάκος Σιούλας (Μέλη)

Τηλ.: 210 8200100, Φαξ: 210 8200222

E-mail: periodical@elinyae.gr

Διεύθυνση στο ίντερνετ: <http://www.elinyae.gr>

Ταχ. διεύθυνση: Λιοσίων 143 και Θειράσου 6, 104 45 Αθήνα

ISSN: 1108-5916

Τα κείμενα και την έκδοση επιμελείται η Εβίτα Καταγή από το Τμήμα Εκδόσεων του Κέντρου Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης του ΕΛΙΝΥΑΕ.

Οι απόψεις και οι αναλύσεις των άρθρων και των επιστολών δεν εκφράζουν απαραίτητα τις θέσεις του περιοδικού.

Καλλιτεχνική Επιμέλεια - Εκτύπωση - Βιβλιοδεσία:
ΑΡΤΙΟΝ ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΑΒΕΕΕ Θέμιδος 25 Ρέντης, 182 33
Τηλ: 210 4831792, Φαξ: 210 4831794

Φωτογραφίες εξωφύλλου: Αμύητος: μέτρα προστασίας, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Γενική Διεύθυνση Συνθηκών και Υγιεινής της Εργασίας, Αθήνα, 2003

ΤΑ ΝΕΑ ΤΟΥ ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.

ΤΕΥΧΟΣ 29, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ-ΜΑΡΤΙΟΣ 2007

Ο Πρόεδρος, το Δ. Σ., ο Γενικός Διευθυντής και το προσωπικό του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. σας εύχονται Χρόνια Πολλά, με Υγεία, Ασφάλεια και λιγότερα ατυχήματα

Το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., στα πλαίσια των κοινωνικών του πρωτοβουλιών, επέλεξε για το 2006 αντί ευχετηρίων καρτών να καταθέσει στον ΟΚΑΝΑ (Οργανισμός κατά των Ναρκωτικών) συμβολικό ποσό.

Πανευρωπαϊκή Διάσκεψη με τίτλο: Αμιάντος «Ο άσβεστος κίνδυνος»

Στις 23 και τις 24 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία της ΓΣΕΕ, του τμήματος για την Υγεία και την Ασφάλεια (HESA) του Ινστιτούτου των Ευρωπαϊκών Συνδικάτων (ETUI-REHS) και του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. στο ξενοδοχείο Athens Imperial, Πανευρωπαϊκή Διάσκεψη με θέμα την επικινδυνότητα και τη στρατηγική διαχείρισης του αμιάντου.

Στις εργασίες της συνδιάσκεψης συμμετείχαν, εκτός των ειδικών επιστημόνων, εκπρόσωποι του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, στελέχη πολιτικών κομμάτων, εργαζόμενοι σε χώρους όπου στο παρελθόν εχρησιμοποιείτο ή υπήρχε αμιάντος, καθώς και τεχνικοί ασφάλειας.

Την έναρξη των εργασιών κήρυξε ο Υφυπουργός Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας **κος Γεράσιμος Γιακουμάτος** (φωτό).

Κατά την πρώτη ημέρα της διάσκεψης παρουσιάστηκε η ευρωπαϊκή εμπειρία της διαχείρισης του προβλήματος. Ο **κος Lars Vedsmand (Δανία)** ανέπτυξε τις προσπάθειες για την κατάργηση του αμιάντου στη χώρα του και τα τεχνικά και οργανωτικά προβλήματα που προκύπτουν. Ο **καθηγητής Hans-Joachim Weitowitz (Γερμανία)** παρουσίασε το ευρύ φάσμα των επαγγελματικών ασθενειών που προκαλούνται από τον αμιάντο καθώς και τα αρχεία των επαγγελματικών εκτεθειμένων στη Γερμανία. Ο **κος Ross Udal (Ηνωμένο Βασίλειο)** μετέφερε την εμπειρία του από τις προσπάθειες αποξήλωσης και μεταφοράς του αμιάντου στη χώρα του. Ενδεικτικό του τιτάνιου έργου που έχουν να εκτελέσουν τα σχετικά συνεργεία είναι ότι περίπου 1,7 εκατομμύρια δημόσια και εμπορικά κτήρια στη Βρετανία περιέχουν αμιάντο, ενώ εκτιμάται ότι έχουν χρησιμοποιηθεί 60 εκατομμύρια τόνοι σχετικών υλικών. Η **κα Nicole von Lieberman (Γερμανία)** παρουσίασε τις εμπειρίες της εταιρίας που εκπροσωπούσε και η οποία έχει αναλάβει στα πλαίσια ενός ευρωπαϊκού προγράμματος Life την εξυγιάνση και την αποκατάσταση των χώρων των ορυχείων στο Ζιδάνι της Κοζάνης. Ο **κος Laurent Vogel**

(από την HESA στο Βέλγιο) ανέφερε ότι παρότι ήδη κατά τη δεκαετία 1950-1965 υπήρχε σχεδόν ομοφωνία μεταξύ των μελών της επιστημονικής κοινότητας για τις ολέθριες επιπτώσεις για την υγεία των εκτεθειμένων, η παραγωγή του αμιάντου έφθασε στο απόγειό της το 1975, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνολικά απαγορεύτηκε η χρήση του μόλις το 2005. Ο **κος Vogel** ανέπτυξε τη στρατηγική των ευρωπαϊκών συνδικάτων για το πρόβλημα του αμιάντου. Η **κα Christine Kieffer (Γαλλία)** ανέπτυξε τα διαφορετικά ευρωπαϊκά συστήματα αποζημίωσης στα θύματα του αμιάντου, ενώ ο **καθηγητής Massimo Menegozzo (Ιταλία)** αναφέρθηκε στα πρωτόκολλα ιατρικής παρακολούθησης των πρώην εκτεθειμένων σε αμιάντο στην περιοχή της Καμπανίας.

Η δεύτερη ημέρα της διάσκεψης ήταν αφιερωμένη στο πρόβλημα του αμιάντου στη χώρα μας. Παρουσιάστηκαν εισηγήσεις του **κου Σπύρου Δρίβα**, Ειδικού Ιατρού Εργασίας και υπεύθυνου του Κέντρου Υγείας και Υγιεινής της Εργασίας του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε, για το παρελθόν του παρόν και το μέλλον του αμιάντου στην Ελλάδα, του **κου Παναγιώτη Μπεχράκη**, καθηγητή της Πνευμονολογίας και πρόεδρου της Εθνικής Επιτροπής, για τις δυσμενείς επιπτώσεις για την υγεία, του **κου Βαγγέλη Μίχου**, εκπρόσωπου των εργαζομένων σε μεταλλείο αμιάντου και προέδρου του Εργατικού Κέντρου Κοζάνης, για τους κινδύνους από την εργασία με αμιάντο, της **Δρος Χριστίνας Θεοχάρη**, Επιμελήτριας Μ.Ε.Π.Α.Α., για τον αμιάντο ως περιβαλλοντικό ρύπο, του **κου Βασίλη Μακρόπουλου**, Καθηγητή Ε.Σ.Δ.Υ. και πρόεδρου του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., για τις επαγγελματικές ασθένειες αμιάντου στην Ελλάδα, του **κου Α. Τραυλού**, Δ/τη ερευνών εργαστηρίου ηλεκτρονικής μικροσκοπίας του Δημόκριτου για τη χρήση του αμιάντου στη χώρα μας και της **κας Δ. Στρατηγάκη**, τμηματάρχη στο ΚΥΑΕ του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, για τη διαχείριση των αμιαντούχων υλικών και το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο.

Στόχος της διάσκεψης ήταν η ενεργοποίηση όλων των εμπλεκόμενων φορέων

για τη λήψη μέτρων που διασφαλίζουν την υγεία και την ασφάλεια από τη χρήση του αμιάντου.

Το πρόβλημα του αμιάντου απασχολεί ένα μεγάλο αριθμό πολιτών, λόγω της

ευρύτητας των εφαρμογών του, για περισσότερο από μια εικοσαετία. Η παρουσία 6 εκατομμυρίων τόνων προϊόντων αμιάντου στην Ελλάδα δυσχεραίνει ιδιαίτερα ένα πρόγραμμα δράσης τόσο στο τεχνικό όσο και το υγειονομικό επίπεδο. Η κινητοποίηση της πολιτείας και η ενάρμοση της ελληνικής νομοθεσίας με το ευρωπαϊκό δίκαιο (Π.Δ. 212/2006), οι διαδικασίες αποξήλωσης από κρατικά και ιδιωτικά σχολικά κτήρια και οργανισμούς ή η σύσταση της Εθνικής Επιτροπής για τον αμιάντο, είναι δράσεις που συναντούν εμπόδια, όπως η χωροθέτηση και ο σχεδιασμός ειδικών χωματερών για τον ενταφιασμό του στερεού αποβλήτου και η ικανότητα των ειδικών συνεργειών που θα τον απομακρύνουν. Μέχρι σήμερα, τα απόβλητα του αμιάντου αποστέλλονται, μετά τις εργασίες αποξήλωσης, στη Γερμανία με τεράστιο οικονομικό κόστος. Η καταγραφή των ατόμων που εκδήλωσαν ασθένειες λόγω της επαγγελματικής τους έκθεσης στον αμιάντο, παρουσιάζει πάρα πολλές ελλείψεις. Απαιτείται η ασφαλιστική κάλυψη του επαγγελματικού κινδύνου και η δημιουργία μητρώων πρώην εκτεθειμένων στον αμιάντο.

Κατά το κλείσιμο των εργασιών εκδόθηκε δελτίο τύπου. Ακολουθεί το κείμενο του δελτίου:

Προτάσεις

- Η αναθεωρημένη Οδηγία δεν καλύπτει αυτοαπασχολούμενους. Με αυτό τον τρόπο κάποιοι εργοδότες μπορούν να πάρουν αυτοαπασχολούμενους και να παρακάμψουν έτσι τις προβλέψεις της.
- Οι ισχύουσες διατάξεις της Οδηγίας είναι ασαφείς και είναι υποδεέστερες από τις Διατάξεις της Διεθνούς

Σύμβασης Εργασίας 162/86 «για την Ασφάλεια στην χρήση Αμιάντου» του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας.

Άμεση υλοποίηση ενός πλέγματος υποδομών και μέσων σε θεσμικό, τεχνικό και ιατρικό επίπεδο.

1. Θεσμικό επίπεδο

- Ασφαλιστική κάλυψη επαγγελματικού κινδύνου
- διάγνωση, αναγνώριση και καταγραφή της επαγγελματικής νοσηρότητας
- εκτίμηση των βλαπτικών παραγόντων του εργασιακού αλλά και του ευρύτερου περιβάλλοντος
- συνταξιοδότηση - αποζημιώσεις

2. Τεχνικό επίπεδο

Τουλάχιστον 4.000.000 τόνοι αμιάντου σε διάφορες μορφές, είναι διάσπαρτοι σε όλη τη χώρα

- χωματερή τοξικών αποβλήτων (διαδικασίες μεταφοράς, εναπόθεσης κ.λπ.)
- εντοπισμός και καταγραφή του υλικού (διαδικασίες, μέθοδοι, διαπιστευμένα εργαστήρια κ.λπ.)
- εκτίμηση κινδύνων (δημόσιος φορέας υλοποίησης, ποσοτικός προσδιορισμός ινών από διαπιστευμένα εργαστήρια κ.λπ.)
- επεμβάσεις εξυγίανσης (διαδικασίες αδειοδότησης εταιριών, τεχνογνωσία, μέθοδοι, εξοπλισμός κ.λπ.)
- εκπαίδευση-ενημέρωση εργαζομένων, εργοδηγών και άλλων εμπλεκόμενων (διαδικασίες, φορείς κ.λπ.)
- έλεγχος-επιθεωρήσεις

3. Ιατρικό επίπεδο

- δημιουργία μητρώου πρώην εκτεθειμένων (προσδιορισμός του όρου, διαδικασίες εισόδου στο μητρώο, δημόσιος φορέας σύνταξης και φύλαξης)
- στοχευμένος ιατρικός έλεγχος των πρώην εκτεθειμένων (προσδιορισμός, φορέας υλοποίησης, ιατροί εργασίας, περιοδικότητα, εκτίμηση, χρήση κ.λπ.)
- δημιουργία μητρώου αναγνωρισμένων κρουσμάτων αμιάντωσης και μεσοθελιώματος (υποχρέωση από το Π.Δ.).

Στις **30 και 31 Οκτωβρίου 2006**, το ΤΕΕ και η ΓΣΕΕ συνδιοργάνωσαν, επίσης, διημερίδα στην Αθήνα με θέμα: «AMIANOTOS: Μια διαρκής απειλή - Προβλήματα και τρόποι αντιμετώπισής τους». Στη διημερίδα πραγματοποιήθηκε εισήγηση από τον Πρόεδρο του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. **κο Β. Μακρόπουλο** σχετικά με τις επιπτώσεις του αμιάντου στην υγεία των εργαζομένων. Τα πρακτικά της διημερίδας είναι διαθέσιμα στη βιβλιοθήκη του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. και στην ιστοσελίδα του ΤΕΕ (http://portal.tee.gr/portal/page/portal/SCIENTIFIC_WORK/IMERIDES_P).

Συμμετοχή του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. στην Ελληνική Τεχνολογική Πλατφόρμα Βιομηχανικής Ασφάλειας

Στις **18 Οκτωβρίου 2006**, στο κεντρικό αμφιθέατρο του ΕΚΕΦΕ «Δημόκριτος», πραγματοποιήθηκε η **ημερίδα** έναρξης των εργασιών της Ελληνικής Τεχνολογικής Πλατφόρμας Βιομηχανικής Ασφάλειας (ΕΤΠΒΑ). Η Πλατφόρμα στοχεύει στο συντονισμό των εθνικών πρωτοβουλιών και ενεργειών για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη της έρευνας στον τομέα της βιομηχανικής ασφάλειας. Κεντρικός στόχος είναι η μείωση του αριθμού των ατυχημάτων και η ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών για τη διαχείριση

της βιομηχανικής επικινδυνότητας.

Η επιστημονική επιτροπή η οποία έχει αναλάβει το συντονισμό της ΕΤΠΒΑ αποτελείται από τους: **Δρ. Ιωάννη Α. Παπάζογλου**, **Δρ. Ζωή Νιβολιανίτου** (ΕΚΕΦΕ «Δημόκριτος», Εργαστήριο Αξιοπιστίας Συστημάτων & Βιομηχανικής Ασφάλειας), **Δρ. Γεώργιο Παπαδάκη** (Πολυτεχνείο Κρήτης, Εργαστήριο Νοητικής Εργονομίας & Βιομηχανικής Ασφάλειας), **Καθηγητή Νικόλαο Μαρκάτο** (ΕΜΠ, Μονάδα Υπολογιστικής Ρευστοδυναμικής),

Αναπλ. Καθηγητή Ιωάννη Ζιώμα (ΕΜΠ, Εργαστήριο Σχεδιασμού & Ανάλυσης). Στόχος είναι η συμμετοχή και υποστήριξη ελληνικών βιομηχανιών, φορέων και άλλων οργανισμών.

Στην ημερίδα έναρξης των εργασιών της ΕΤΠΒΑ από το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. συμμετείχε η **κα Εύη Γωργιάδου**, Χημικός Μηχανικός στο Κέντρο Ασφάλειας της Εργασίας του Ινστιτούτου. Στην παρέμβασή της, αναφερόμενη στη σημασία του συντονισμού των φορέων στα πλαίσια της ΕΤΠΒΑ και γενικότερα, τόνισε την ανάγκη ενός ουσιαστικού καταμερισμού ανάμεσα σε διακριτές δράσεις κάθε φορέα, που μπορούν να μεγιστοποιήσουν το θετικό αποτέλεσμα. Με βάση αυτό το κριτήριο, το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. συμβάλλει και μπορεί να συμβάλει ακόμη περισσότερο, στη διερεύνηση της ελληνικής πραγματικότητας, μέσω των κλαδικών μελετών αλλά και των υπόλοιπων δραστηριοτήτων του στην έρευνα, πληροφόρηση και κατάρτιση, που

προσφέρουν μια κωδικοποίηση των σημερινών προβλημάτων διαχείρισης κινδύνων, εκπαίδευσης και μεταφοράς γνώσης στις επιχειρήσεις. Με βάση αυτή την εμπειρία το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. μπορεί να συμβάλει στο συντονισμό των ερευνητικών δραστηριοτήτων, με την ανάδειξη προβλημάτων και προτεραιοτήτων όσον αφορά στην εφαρμογή μεθοδολογικών εργαλείων για την ασφάλεια στις επιχειρήσεις, καθώς και για ζητήματα εκπαίδευσης.

Στην ημερίδα συμμετείχαν επίσης εκπρόσωποι Υπουργείων (ΥΠΑΝ, ΥΠΕΧΩΔΕ), του Συνδέσμου Ελληνικών Χημικών Βιομηχανιών, βιομηχανιών (π.χ. Ελληνικά Πετρέλαια, ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ ΕΛΛΑΣ, Αλουμίνιο της Ελλάδας, ΔΕΗ, CADBURY ΕΛΛΑΣ, Aja Registrats, EXTRACO A.E.), από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και από άλλες χώρες (Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Ιταλία) όπου ήδη έχουν προχωρήσει οι αντίστοιχες εθνικές πλατφόρμες.

Ημερίδες για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων κλαδικών μελετών που εκπόνησε το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.

• Ημερίδα για την εκτίμηση του επαγγελματικού κινδύνου στις διοικητικές υπηρεσίες

Στις **2 Νοεμβρίου** διοργανώθηκε στο ξενοδοχείο Τιτάνια της Αθήνας ημερίδα για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της μελέτης που εκπόνησε το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. με θέμα την εκτίμηση του επαγγελματικού κινδύνου στον κλάδο των διοικητικών υπηρεσιών.

Η μελέτη κάλυψε δύο τομείς υπηρεσιών: τον τομέα των τραπεζών και των δημόσιων υπηρεσιών και τον τομέα των τηλεπικοινωνιών. Συντονίστρια της μελέτης ήταν η **κα Θ. Κουκουλάκη**, Τοπογράφος Μηχανικός, Εργονόμος και υπεύθυνη του Κέντρου Ασφάλειας της Εργασίας του Ινστιτούτου (φωτο).

Η **κα Θ. Κουκουλάκη** στην εισήγησή της αναφέρθηκε στους ψυχοκοινωνικούς παράγοντες και τα συμπτώματα μυοσκελετικών παθήσεων στα τηλεφωνικά κέντρα. Η **κα Σ. Κωνσταντοπούλου**, Μηχανικός Περιβάλλοντος Τ.Ε. από το Κέντρο Υγείας και Υγιεινής της Εργασίας του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., παρουσίασε τα αποτελέσματα της εκτίμησης των βλαπτικών παραγόντων στον κλάδο των τηλεπικοινωνιών. Τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου για την εκτίμηση της ποιότητας του αέρα σε χώρους γραφείων και τα συμπτώματα που σχετίζονται με το περιβάλλον εργασίας στις τράπεζες ανέπτυξε ο **κος Χ. Χατζής**, Ειδικός Ιατρός Εργασίας, ενώ ο **κος Α. Ραντίν**, Βιομηχανικός Υγιο-

νόλογος από το Κέντρο Υγείας και Υγιεινής της Εργασίας, επεσήμανε τους βλαπτικούς φυσικούς και χημικούς παράγοντες στον ίδιο κλάδο. Στα πλαίσια της μελέτης των χώρων εργασίας στις τράπεζες, παρουσιάστηκαν από τον **κο Ε. Βελονάκη**, επιστημονικό υπεύθυνο Εθνικού Κέντρου Αναφοράς της Νόσου των Λεγεωναρίων Νοτίου Ελλάδος και καθηγητή στην Εθνική Σχολή Δημοσίας Υγείας, τα αποτελέσματα ανίχνευσης λεγιονέλλας σε 13 δείγματα από υδρόψυκτα κεντρικά συστήματα κλιματισμού (πύργους ψύξης). Οι εργασίες της ημερίδας ολοκληρώθηκαν με την εισήγηση της **κας Κ. Λώμη**, Φυσικοθεραπεύτριας και Εργονόμου από το Κέντρο Ασφάλειας της Εργασίας του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. για τη διερεύνηση των εργονομικών παραγόντων στις τράπεζες και τις δημόσιες υπηρεσίες. Ακολούθησε συζήτηση και μουσικές.

• Ημερίδα για την εκτίμηση του επαγγελματικού κινδύνου στη χημική βιομηχανία

Στις **29 Νοεμβρίου** διοργανώθηκε στο ξενοδοχείο Acropolis της Αθήνας ημερίδα για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της μελέτης που εκπόνησε το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. με θέμα την εκτίμηση του επαγγελματικού κινδύνου στη χημική βιομηχανία.

Η μελέτη κάλυψε δύο κλάδους της χημικής βιομηχανίας: τον κλάδο της διαμόρφωσης πλαστικών και τον κλάδο της παραγωγής χρωμάτων.

Η **κος Σ. Δοντάς**, Δρ. Χημικός και συντονιστής της μελέτης (φωτο), ανέπτυξε τη γενική μεθοδολογία της

καθώς και τα αποτελέσματα των απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο της υποκειμενικής εκτίμησης των εργαζομένων για τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν στους χώρους

εργασίας. Ο **κος Α. Σίσκος**, Χημικός PhD, περιέγραψε τους κινδύνους για την ασφάλεια στις παραγωγικές φάσεις των δύο κλάδων, ο **κος Λορέντζο Ραντίν**, Βιομηχανικός Υγιεινολόγος στο Κέντρο Υγείας και Υγιεινής της Εργασίας του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., παρουσίασε τα αποτελέσματα της εκτίμησης των φυσικών βλαπτικών παραγόντων ενώ ο **κος Ξενοφών Κομηνός**, Χημικός MSc, τα απο-

τελέσματα της εκτίμησης των χημικών βλαπτικών παραγόντων. Τέλος, η **κα Γ. Στόικου**, Ειδική Ιατρός Εργασίας παρουσίασε τα αποτελέσματα των ιατρικών εξετάσεων (ακοομετρήσεων και σπιρομετρήσεων).

• Ημερίδα για την για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων στα νοσοκομεία

Το ζήτημα της εκτίμησης του επαγγελματικού κινδύνου στα νοσοκομεία αποτέλεσε τον πυρήνα της ημερίδας που διοργανώθηκε από το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. στις **8 Δεκεμβρίου 2006** στο Συνεδριακό Κέντρο ΔΑΪΣ στα πλαίσια του 3ου Διεθνούς Συνεδρίου για την ποιότητα των υπηρεσιών στον τομέα της υγείας. Το περίγραμμα της μελέτης ανέπτυξε ο **κος Β. Μακρόπουλος**, Ειδικός Ιατρός Εργασίας

και Πρόεδρος του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. Η μεθοδολογία και τα αποτελέσματα της μελέτης για την υγεία και ασφάλεια των εργαζομένων στα νοσοκομεία παρουσιάστηκαν από το συντονιστή της μελέτης **κο Β. Δρακόπουλο**, Ειδικό Ιατρό Εργασίας του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. (φωτο). Οι κίνδυνοι για την ασφάλεια των εργαζομένων στα νοσοκομεία αναλύθηκαν από τον **κο Γερ. Παπαδόπουλο**, Μηχανολόγο Μηχανικό και μέλος της επιτροπής του ΤΕΕ για την ασφάλεια και την υγεία στους εργασιακούς χώρους, ενώ τους κινδύνους για την υγεία και τις επιπτώσεις τους στους εργαζομένους εξέθεσε ο **κος Ε. Αλεξόπουλος**, Ειδικός Ιατρός Εργασίας και Διδάκτωρ της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Τους κινδύνους που διατρέχουν οι εργαζόμενοι στα παθολογοανατομικά και τα κυτταρολογικά εργαστήρια ανέπτυξε ο **κος Θ. Κωνσταντινίδης**, Ειδικός Ιατρός Εργασίας και επίκουρος καθηγητής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.

Συμμετοχή του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. στην 3η Διεθνή Έκθεση ΗΛΕΚΤΡΟΤΕC και Σαλόνι Φωτισμού 2006

Η 3η Διεθνής Έκθεση ΗΛΕΚΤΡΟΤΕC και Σαλόνι

Φωτισμού 2006, διοργανώθηκε στο Εκθεσιακό Κέντρο EXPO Athens, στην Ανθούσα Αττικής, 3-6 Νοεμβρίου από την εταιρεία Τεχνοεκδοτική ΑΕΒΕ.

Στην έκθεση παρουσίασαν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους κατασκευαστές, αντιπρόσωποι και εισαγωγείς ηλεκτρολογικού, φωτιστικού, τηλεπικοινωνιακού και ηλεκτρονικού υλικού, συστημάτων αυτοματισμού, ασφάλειας και ελέγχου, λογισμικού και εργαλείων καθώς και επιχειρήσεις παραγωγής, διαχείρισης και διανομής ενέργειας.

Οι επισκέπτες ήταν επαγγελματίες από όλη την Ελλάδα, ηλεκτρολόγοι μηχανικοί, έμποροι ηλεκτρολογικού και φωτιστικού υλικού, ηλεκτρολόγοι εγκαταστάτες, αρχιτέκτονες, διακοσμητές και μελετητές, στελέχη κατασκευα-

στικών εταιρειών, κάποιοι τεχνικοί ασφάλειας και γιατροί εργασίας και απλοί εργαζόμενοι.

Το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. συμμετείχε στην έκθεση με περίπτερο (φωτο) που βρισκόταν στην αίθουσα 5 του εκθεσιακού κέντρου.

Μοιράστηκαν ειδικά φυλλάδια με θέμα «Κίνδυνοι από το ηλεκτρικό ρεύμα» καθώς και άλλο έντυπο υλικό. Υπήρχε πάγκος με μια σειρά από όλες τις μέχρι σήμερα εκδόσεις του Ινστιτούτου, προς ενημέρωση των επισκεπτών.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλουμε στον **κο Λάζαρο Αβραμίδη**, Αναπληρωτή Πρόεδρο της Διοικούσας Επιτροπής του παραρτήματος του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. στη Θεσσαλονίκη και Πρόεδρο του Συνδέσμου Εμπόρων Ηλεκτρολογικού Υλικού και Ειδών Φωτισμού Βορείου Ελλάδος, για την πολύτιμη βοήθειά του.

Ημερίδα με θέμα την Οδική Ασφάλεια

Το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Οδικής Ασφάλειας «Πάνος Μυλωνάς» (Ι.Ο.ΑΣ.) διοργάνωσαν ημερίδα με θέμα την **Οδική Ασφάλεια**.

Η ημερίδα πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της έκθεσης MoneyShow, το Σάββατο **9 Δεκεμβρίου 2006**, στο ξενοδοχείο Hyatt Regency, Θεσσαλονίκη, στην αίθουσα

Επίδρατος II & III.

Οι εργασίες της εκδήλωσης περιελάμβαναν τις ακόλουθες εισηγήσεις:

- Με "οδηγώ" την ασφάλεια, **Β. Μακρόπουλος**, Πρόεδρος Δ.Σ. ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.

- Παρουσίαση του Ινστιτούτου Οδικής Ασφάλειας - Ο ρόλος του δημόσιου τομέα και η ιδιωτική πρωτοβουλία, **Β. Δανέλλη Μυλωνά**, Πρόεδρος Δ.Σ. Ινστιτούτου Οδικής Ασφάλειας

• Δείκτες απόδοσης μέτρων οδικής ασφάλειας - Εφαρμογή τους στην Ευρώπη και την Ελλάδα, **Σ. Ευστα-**

θιάδης, Μέλος Δ.Σ. Ινστιτούτου Οδικής Ασφάλειας

• Οδηγός οδικής ασφάλειας, **Α. Κόκκας**, Δημοσιογράφος, Μέλος Δ.Σ. Ινστιτούτου Οδικής Ασφάλειας

• Ασφάλεια στις μεταφορές φορτίων, **Κ. Πούλιος**, Ηλεκτρολόγος Μηχανικός, ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. - παράρτημα Θεσσαλονίκης

Την εκδήλωση χαιρέτησαν εκπρόσωποι των κοινωνικών εταίρων καθώς και εκπρόσωποι φορέων της Θεσσαλονίκης.

Συμμετοχή του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. στην εκστρατεία για την ΥΑΕ στα Ελληνικά Ναυπηγεία στο Σκαρμαγκά

Τη Δευτέρα, **13 Νοεμβρίου** 2006, πραγματοποιήθηκε εκδήλωση για την έναρξη της **εκστρατείας για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία** στα Ελληνικά Ναυπηγεία στο Σκαρμαγκά. Την εκδήλωση διοργάνωσε ο όμιλος ThyssenKrupp Marine Systems στο χώρο του ναυπηγείου.

Τους εργαζόμενους και τους προσκεκλημένους χαιρέτησαν με σύντομες ομιλίες ο Γενικός Διευθυντής του ομίλου **κος Stüber**, ο Ειδικός Γραμματέας Σ.Ε.Π.Ε. **κος Κουρούσης**, ο Γενικός Διευθυντής της Γενικής Διεύθυνσης Συνθηκών και Υγιεινής της Εργασίας **κος Κραψίτης**, ο Πρόεδρος του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. **κος Μακρόπουλος** και ο Πρόεδρος του σωματεί-

ου των εργαζομένων στο ναυπηγείο, **κος Μαρκάτος**. Την εκδήλωση έκλεισε ο Γιατρός Εργασίας του ναυπηγείου **κος Αλεξόπουλος**.

Στο χώρο της εκδήλωσης υπήρχαν περίπτερα, κυρίως εταιριών που προμηθεύουν Μέσα Ατομικής Προστασίας. Το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. συμμετείχε με δικό του περίπτερο. Οι επισκέπτες του ενημερώθηκαν γενικά για το Ινστιτούτο και για θέματα ΥΑΕ. Υπήρχε πάγκος με μια σειρά από όλες τις μέχρι σήμερα εκδόσεις και μοιράστηκε έντυπο υλικό. Επίσης μοιράστηκαν ειδικά για την εκδήλωση διαμορφωμένα φυλλάδια με τα παρακάτω θέματα: «Μέσα Ατομικής Προστασίας (Μ.Α.Π.)», «Εργασίες κοπής και συγκόλλησης μετάλλων», «Βασικές οδηγίες για ασφαλή και υγιή εργασία με οθόνες οπτικής απεικόνισης», «Μηχανές κατεργασίας μετάλλων», «Κίνδυνοι από το ηλεκτρικό ρεύμα» καθώς και διάφορα τεύχη του περιοδικού.

Επίσκεψη της Επιτροπής Ανωτέρων Επιθεωρητών Εργασίας στο ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.

Την Πέμπτη 30/11/06 πραγματοποιήθηκε στο ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. επίσκεψη της Επιτροπής Ανωτέρων Επιθεωρητών Εργασίας (Senior Labour Inspectors Committee - SLIC) της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια της αξιολόγησης του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας της Ελλάδας η οποία έγινε κατά την εβδομάδα από 27/11/06 έως 1/12/06.

Η SLIC αποτελεί θεσμοθετημένο κοινοτικό όργανο που λειτουργεί στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ασχολείται δε, μεταξύ των άλλων δραστηριοτήτων της, με την εκπόνηση και υλοποίηση προγραμμάτων αξιολόγησης των εθνικών συστημάτων επιθεώρησης εργασίας στα θέματα υγείας και ασφάλειας της εργασίας.

Ο βασικός σκοπός της αξιολόγησης είναι να εκτιμηθεί η ικανότητα των συστημάτων επιθεώρησης εργασίας όλων των χωρών της Ε.Ε. να εναρμονίσουν την εθνική

νομοθεσία τους με τις Κοινοτικές Οδηγίες στα θέματα υγείας και ασφάλειας της εργασίας και να ελέγχουν με οργανωμένο και συστηματικό τρόπο την εφαρμογή της στους χώρους εργασίας. Πέραν αυτού, ευρύτερος στόχος της αξιολόγησης είναι και η ανταλλαγή πληροφοριών, μεθόδων εργασίας και εμπειρίας μεταξύ των κρατών μελών.

Στην ομάδα αξιολόγησης που συστάθηκε από τη SLIC για το σκοπό αυτό συμμετείχαν επιθεωρητές εργασίας από την Ισπανία, τη Σλοβακία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, τη Σουηδία και την Κύπρο. Οι υπηρεσίες του Σ.Ε.Π.Ε., σε συνεργασία με την ομάδα αξιολόγησης, και ακολουθώντας τις αρχές που είχαν καθοριστεί από τη SLIC, διοργάνωσαν και συντόνισαν την επίσκεψη. Στο πρόγραμμα περιλαμβάνονταν συναντήσεις της ομάδας των αξιολογητών με στελέχη των αρμόδιων υπηρεσιών του Υπουργείου

Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, του Σ.Ε.Π.Ε. και εκπροσώπους των κοινωνικών εταίρων.

Η ομάδα, κατά την επίσκεψή της στα κεντρικά γραφεία του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., ενημερώθηκε γενικά για το Ινστιτούτο και το ρόλο του στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας. Συνομίλησε επίσης με εκπροσώπους του προ-

σωπικού για τις δραστηριότητες του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. και τους τρόπους με τους οποίους παρέχει πληροφόρηση στους ενδιαφερόμενους. Στη συνέχεια ξεναγήθηκε στις εγκαταστάσεις του, επισκέφθηκε το εργαστήριο και τη βιβλιοθήκη και πήρε κάποιες από τις εκδόσεις του.

Σεμινάριο πυρασφάλειας για το προσωπικό του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. στην Αθήνα

Η πυρασφάλεια αποτελεί απαραίτητο κρίκο στην πρόληψη και την αντιμετώπιση των κινδύνων στους χώρους εργασίας.

Το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., σε συνεργασία με το Πυροσβεστικό Σώμα και υπό την καθοδήγηση του αξιωματικού **κο Αναστασόπουλου**, υλοποίησε ένα τριήμερο επιμορφωτικό σεμινάριο πυρασφάλειας (23, 25 και 27/10/06), στο οποίο συμμετείχε το ανθρώπινο δυναμικό του Ινστι-

τούτου στην Αθήνα.

Το σεμινάριο προέβλεπε θεωρητική διδασκαλία για την ενεργητική και την παθητική πυρασφάλεια στους χώρους εργασίας καθώς και πρακτική άσκηση με την αντιμετώπιση μιας πυρκαγιάς από προσομοιωτή.

Ευχαριστούμε θερμά το Πυροσβεστικό Σώμα που στήριξε τις προσπάθειές μας.

Νέοι συνάδελφοι

Δύο νέοι συνάδελφοι εντάχθηκαν πρόσφατα στο δυναμικό του Ινστιτούτου.

Ο κος **Αδαμάντιος Καρύδης**, Πολιτικός Μηχανικός, θα εργάζεται στο παράρτημα της Τρίπολης και ο κος **Στέργιος Νάρης**, Μηχανολόγος Μηχανικός, κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος με ειδίκευση στην ενέργεια και Διδακτορικού Διπλώματος με ειδίκευση στη ροή αερίων θα στελεχωσει το παράρτημα του Βόλου.

Το ΚΕΚ του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. στην Αθήνα

Σύμφωνα με τον προγραμματισμό του, υλοποίησε:

- **23/10 - 17/11 σεμινάριο ΤΑ Α'** κατηγορίας του ΟΤΕ, με θέμα «Υγιεινή και Ασφάλεια - Πρόληψη Ατυχημάτων». Το πρόγραμμα συνολικής διάρκειας 100 ωρών, περιελάμβανε 75 ώρες θεωρία και 25 ώρες πρακτική και το παρακολούθησαν 8 άτομα επιπέδου ΑΕΙ - ΤΕΙ.

- **30/10 - 17/11 τρία επιμορφωτικά σεμινάρια του ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ**, για ΙΕ με τίτλο «Θέματα Επαγγελματικής Υγείας». Τα προγράμματα -διάρκειας 25 ωρών- παρακολούθησαν συνολικά 68 άτομα.

- **6/11 - 8/11 δύο σεμινάρια εργοδοτών Γ' κατηγορίας**, με θέμα «Υγιεινή και Ασφάλεια της Εργασίας». Τα προγράμματα, διάρκειας 10 ωρών το καθένα, παρακολούθησαν 50 άτομα.

- **13/11 - 8/12 σεμινάριο για ΤΑ Α' κατηγορίας** με θέμα «Υγιεινή και Ασφάλεια - Πρόληψη Ατυχημάτων». Το πρόγραμμα συνολικής διάρκειας 100 ωρών, περιελάμβανε 75 ώρες θεωρία και 25 ώρες πρακτική και το παρακολούθησαν 18 άτομα επιπέδου ΑΕΙ - ΤΕΙ.

- **27/11 - 8/12 επιμορφωτικό σεμινάριο του ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ**, με τίτλο «Υγιεινή και Ασφάλεια - Πρόληψη Ατυχημάτων». Το πρόγραμμα, διάρκειας 70 ωρών, παρακολούθησαν συνολικά 25 άτομα.

- **6/12 - 19/12 δύο ενδοεπιχειρησιακά σεμινάρια** σε συνεργείο καθαρισμού, με θέμα «Υγιεινή και Ασφάλεια», σε συνεργασία με την επιχείρηση ΟΙΚΟ.ΜΕΤ Α.Ε. Το σεμινάριο, διάρκειας 24 ωρών, παρακολούθησαν περίπου 40 άτομα.

Προγραμματίζονται:

- σεμινάριο για **ΤΑ Α' κατηγορίας**, με θέμα «Υγιεινή & Ασφάλεια - Πρόληψη Ατυχημάτων», διάρκειας 100 ωρών και απευθύνεται σε απόφοιτους ΑΕΙ - ΤΕΙ
- σεμινάρια διάρκειας δέκα 10 ωρών και 35 ωρών, για **εργοδότες επιχειρήσεων Β' και Γ' κατηγορίας επικινδυνότητας**.

Αιτήσεις συμμετοχής γίνονται δεκτές καθημερινά στα γραφεία του ΚΕΚ (Λιοσίων 143 και Θεμισίου 6, Πλατεία Αττικής) είτε ηλεκτρονικά μέσω της ιστοσελίδας του Ινστιτούτου (<http://www.elinyae.gr>).

Πληροφορίες: τηλ.: 210 82 00 136, 210 82 00 111, 210 82 00 139, φαξ: 210 82 00 103.

Οι δραστηριότητες του παραρτήματος Θεσσαλονίκης

Το παράρτημα, σύμφωνα με τον προγραμματισμό του, υλοποίησε:

- **1/12 - 23/10 σεμινάριο ΤΑ Α' κατηγορίας**, διάρκειας 100 ωρών, με θέμα «Υγιεινή και Ασφάλεια- Πρόληψη Ατυχημάτων». Σε αυτό συμμετείχαν 22 απόφοιτοι ΑΕΙ - ΤΕΙ. Στα πλαίσια του σεμιναρίου πραγματοποιήθηκαν τρεις εκπαιδευτικές πρωινές επισκέψεις στην Αθηναϊκή Ζυθοποιία Α.Ε., στην TITAN Α.Ε. και στη ZANAE Α.Ε.

- **2-3/11 ενδοεπιχειρησιακό σεμινάριο** για την εκπαίδευση του **προσωπικού των ΥΗΣ της ΔΕΗ** (Υδροηλεκτρικοί Σταθμοί Αλιάκμονα)

- **27/11 - 1/12 ενδοεπιχειρησιακό σεμινάριο** για την εκπαίδευση του **προσωπικού** της γαλακτοβιομηχανίας **ΜΕΒΓΑΛ** στα Κουφάλια Θεσσαλονίκης

- **4 - 5/12 ενδοεπιχειρησιακό σεμινάριο** για την εκπαίδευση του **προσωπικού** της εταιρείας **GEOHELLAS** στην Κνίδη Γρεβενών

Και τα τρία ενδοεπιχειρησιακά σεμινάρια είχαν αντικείμενο την υγιεινή και την ασφάλεια στους χώρους εργασίας και την πρόληψη ατυχημάτων. Στα πλαίσια των σεμιναρίων πραγματοποιήθηκαν και μετρήσεις βλαπτικών

παραγόντων εργασιακού περιβάλλοντος στις εγκαταστάσεις των επιχειρήσεων.

Το επιστημονικό προσωπικό του παραρτήματος προγραμμάτισε και υλοποίησε κατά το χρονικό διάστημα Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου 2006, επισκέψεις σε 17 επιχειρήσεις της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης και σε περιοχές της Βόρειας Ελλάδας και Θεσσαλίας, με σκοπό την διενέργεια **μετρήσεων βλαπτικών παραγόντων** κατόπιν αιτήματος.

Αναφορικά με την εφαρμοσμένη έρευνα, ολοκληρώθηκε επίσης το **πρόγραμμα** Collection and analysis of statistical and survey data aiming at the establishment of European Risk Observatory for the European Agency for Health and Safety at Work (**PREVENT**), στα πλαίσια του οποίου το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε εκπόνησε 20 μελέτες σχετικά με την υγιεινή και ασφάλεια των νέων εργαζόμενων, των αγροτών και των υποκείμενων σε στρες, δονήσεις, μυοσκελετικές καταπονήσεις και δερματικές παθήσεις εργαζομένων στην Ελλάδα και την Κύπρο. Εξάλλου συνεχίζεται και η υλοποίηση του **προγράμματος LEONARDO DA VINCI** (Development of a comprehensive training course for assessing the risk at work-TRIA project).

Προγραμματίζονται:

- Σεμινάριο **Τεχνικών Ασφάλειας Α' Κατηγορίας Επικινδυνότητας**, διάρκειας 100 ωρών, με θέμα: «Υγιεινή και Ασφάλεια- Πρόληψη Ατυχημάτων». Απευθύνεται σε απόφοιτους ΑΕΙ και ΤΕΙ.
- Σεμινάρια **Εργοδοτών Β' Κατηγορίας Επικινδυνότητας** για την ανάληψη καθηκόντων Τεχνικού Ασφάλειας.
- Σεμινάρια **Εργοδοτών Γ' Κατηγορίας Επικινδυνότητας** για την ανάληψη καθηκόντων Τεχνικού Ασφάλειας.

Αιτήσεις συμμετοχής γίνονται δεκτές καθημερινά 9.00-16.00 στα γραφεία του **ΚΕΚ ΕΛΙΝΥΑΕ Θεσσαλονίκης** (26ης Οκτωβρίου 90, Περιοχή Σφαγεία, PORTO CENTER, Κτήριο Γ1, 1ος όροφος) ή μέσω της ιστοσελίδας του Ινστιτούτου <http://www.elinyae.gr>.

Πληροφορίες: κα Τσαμπάζη Σοφία, τηλ.: 2310 50 10 20, 2310 50 10 33 fax: 2310 50 10 55

Οι δραστηριότητες του παραρτήματος Ιωαννίνων

Το παράρτημα υλοποίησε:

- **30/10 - 1/11 σεμινάριο** διάρκειας 10 ωρών για **εργοδότες επιχειρήσεων Γ' κατηγορίας επικινδυνότητας** το οποίο παρακολούθησαν 19 άτομα.

- **23, 24, 27 και 28/11 σεμινάριο** με θέμα «Ασφάλεια και Υγιεινή στα τεχνικά έργα» σε συνεργασία με την εταιρία **ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε.** Το σεμινάριο, διάρκειας 16 ωρών, παρακολούθησαν 31 άτομα, μηχανικοί, στελέχη των εργασιών της Ηπείρου.

- **16, 17/12 σεμινάριο** διάρκειας 10 ωρών για εργοδότες **επιχειρήσεων Γ' κατηγορίας επικινδυνότητας** το οποίο παρακολούθησαν 16 άτομα.

- **11, 18/12 δύο σεμινάρια** για την **εκπαίδευση των μαθητών** του Εσπερινού Επαγγελματικού Λυκείου Άρτας μετά από σχετικό αίτημα. Τα δύο σεμινάρια παρακολού-

θησαν 29 μηχανικοί αυτοκινήτων και 27 υδραυλικοί αντίστοιχα. Σε κάθε σεμινάριο αναπτύχθηκαν οι υποχρεώσεις για τα θέματα υγείας και ασφάλειας που θα έχουν οι συμμετέχοντες είτε σαν εργαζόμενοι είτε σαν εργοδότες όπως αυτές καθορίζονται από το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο καθώς και οι κίνδυνοι και τα μέτρα πρόληψης που αφορούν τους μηχανικούς αυτοκινήτων και τους υδραυλικούς αντίστοιχα.

Το παράρτημα ανταποκρινόμενο σε αιτήματα επιχειρήσεων, υλοποίησε **μετρήσεις βλαπτικών παραγόντων εργασιακού περιβάλλοντος** σε επιχειρήσεις του νομού Ιωαννίνων. Συνεχίζει να δέχεται αιτήματα για **ενδοεπιχειρησιακά σεμινάρια** στις εγκαταστάσεις των επιχειρήσεων καθώς και για μετρήσεις βλαπτικών παραγόντων.

Προγραμματίζονται:

- **σεμινάριο** επιμόρφωσης Τεχνικών Ασφάλειας επιπέδου ΑΕΙ και ΤΕΙ με θέμα «Υγιεινή και Ασφάλεια-Πρόληψη Ατυχημάτων» διάρκειας 100 ωρών, κατά τη χρονική περίοδο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 2006. Το σεμινάριο θα υλοποιηθεί απογευματινές ώρες στις εγκαταστάσεις του πιστοποιημένου από το ΕΚΕΠΙΣ ΚΕΚ (Καπλάνη 7, 1ος όροφος). Στους εκπαιδευόμενους, με το πέρας του σεμιναρίου, θα χορηγηθεί βεβαίωση παρακολούθησης που αποτελεί αποδεικτικό για μείωση της απαιτούμενης προϋπηρεσίας για ανάληψη καθηκόντων Τεχνικού Ασφάλειας (Ν. 3144/2003).

- **σεμινάρια** επιμόρφωσης **εργοδοτών επιχειρήσεων Β' και Γ' κατηγορίας** επικινδυνότητας.

Αιτήσεις συμμετοχής γίνονται δεκτές καθημερινά, στα γραφεία του ΚΕΚ (Καπλάνη 7) είτε ηλεκτρονικά μέσω της ιστοσελίδας του Ινστιτούτου (<http://www.elinyae.gr>).

Πληροφορίες: τηλ.: 26510 83290 (κα Κωνσταντίνα Ζορμπά και κα Λίτσα Στέφου), φαξ: 26510 83294.

Οι δραστηριότητες του παραρτήματος Τρίπολης

Μετά το τέλος των επισκέψεων σε επιχειρήσεις του νομού Μεσσηνίας, στα πλαίσια ενημερωτικής δράσης, το ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. σε συνεργασία με το Επιμελητήριο Μεσσηνίας, την ΟΕΒΕ Μεσσηνίας, τον Εμπορικό Σύλλογο Καλαμάτας και το Εργατικό Κέντρο Καλαμάτας, διοργάνωσαν ημερίδα με θέμα: «Ασφάλεια, Υγιεινή και Υγεία στους χώρους εργασίας». Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στις 11/12/2006, στην αίθουσα του επιμελητηρίου Μεσσηνίας.

Χαιρετισμούς απύθηναν ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος του Δ.Σ. του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. **κ.κ. Β. Μακρόπουλος** και **Α. Κολλάς** αντίστοιχα, ο πρόεδρος του Εργατικού Κέντρου **κος Σ. Τσώνης**, ο πρόεδρος του Επιμελητηρίου **κος Γ. Καραμπάτος** και ο πρόεδρος της ΟΕΒΕ **κος Θ.**

Μπαζίγος (φωτο).

Αναπτύχθηκε το νομοθετικό πλαίσιο για την υγιεινή και την ασφάλεια της εργασίας από τον **κο Χ. Γιαννόπουλο**, προϊστάμενο της Τεχνικής και Υγειονομικής Επιθεώρησης Σ.ΕΠ.Ε. Μεσσηνίας, ο ρόλος και τα καθήκοντα των τεχνικού ασφαλείας, γιατρού εργασίας και μελών Επιτροπών Υγιεινής και Ασφάλειας Εργασίας από τον Πρόεδρο του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., και η γραπτή εκτίμηση επαγγελματικού κινδύνου από τον **κο Κ. Καρακασίλη**, επιμορφωτή-τεχνικό ασφαλείας/μηχανολόγο μηχανικό του Ο.Σ.Ε.

Το παράρτημα συνεχίζει να δέχεται **αιτήσεις** για την υλοποίηση σεμιναρίων επιμόρφωσης **Τεχνικών Ασφάλειας** επιπέδου ΑΕΙ και ΤΕΙ, διάρκειας 100 ωρών και **εργοδοτών επιχειρήσεων Β' και Γ' κατηγορίας επικινδυνότητας** καθώς και **αιτήματα** για **μετρήσεις βλαπτικών παραγόντων** σε εγκαταστάσεις επιχειρήσεων.

Αιτήσεις συμμετοχής γίνονται δεκτές καθημερινά στα γραφεία του ΚΕΚ ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. Τρίπολης (Λαμπράκη και Σπηλιοπούλου 1, Πλατεία Κολοκοτρώνη) είτε ηλεκτρονικά μέσω της ιστοσελίδας του Ινστιτούτου (<http://www.elinyae.gr>).

Πληροφορίες: κα Παπαγεωργίου Γεωργία, τηλ:2710 221100, φαξ:2710 221122.

Οι δραστηριότητες του παραρτήματος Βόλου

Στο πλαίσιο της εκστρατείας ενημέρωσης στην περιοχή της Θεσσαλίας, το παράρτημα Βόλου πραγματοποίησε την Πέμπτη 2 Νοεμβρίου συνάντηση με τους προέδρους ομοσπονδιών βιοτεχνών των νομών Μαγνησίας, Λάρισας, Τρικάλων και Καρδίτσας, ενώ την Τετάρτη 15 Νοεμβρίου έγινε συνάντηση με τη διοίκηση του Εργατικού Κέντρου Λάρισας. Στις συναντήσεις αυτές έγινε ενημέρωση για τις δραστηριότητες του Ινστιτούτου και συζη-

τήθηκε περαιτέρω συνεργασία.

Σε συνεργασία με το Επιμελητήριο Μαγνησίας, υλοποιήθηκε **σεμινάριο** εργοδοτών Γ' κατηγορίας την περίοδο 9 με 10 Δεκεμβρίου.

Επίσης σε συνεργασία με το παράρτημα Θεσσαλονίκης πραγματοποιήθηκαν **μετρήσεις βλαπτικών παραγόντων** σε επιχειρήσεις της περιοχής.

Το παράρτημα Βόλου πρόκειται να υλοποιήσει **σεμινάρια επιμόρφωσης Τεχνικών Ασφαλείας** επιπέδου ΑΕΙ-ΤΕΙ διάρκειας 100 ωρών.

Αιτήσεις συμμετοχής γίνονται δεκτές καθημερινά στα γραφεία του παραρτήματος στο Βόλο (Αλαμάνας 33 και Κωλέττη), είτε ηλεκτρονικά μέσω της ιστοσελίδας του Ινστιτούτου (<http://www.elinyae.gr>).

Πληροφορίες: 24210- 91670, fax: 24210 91671.

Μέθοδος εκτίμησης του κινδύνου σε χώρους που υπάρχουν αμιαντούχα υλικά με σκοπό τη λήψη απόφασης για τη διαχείρισή τους

των Θ. Στρατηγάκη, Κ. Χασιώτη, Α. Βενέρη*

Ο κίνδυνος έκθεσης σε ίνες αμιάντου δεν αφορά μόνο την επαγγελματική έκθεση των εργαζομένων σε εργασίες με αμιάντο αλλά και τους χρήστες του χώρου στον οποίο έχουν εντοπιστεί αμιαντούχα υλικά. Στο παρόν άρθρο παρουσιάζεται η μέθοδος που προτάθηκε από το HSE¹ για την εκτίμηση κινδύνου σ' ένα χώρο με εγκατεστημένα αμιαντούχα υλικά.

Αμιάντος είναι η ινώδης μορφή μιας ομάδας πυριτικών ορυκτών, που ανήκουν στην κατηγορία των σερπεντινών και των αμφιβόλων. Τα ορυκτά αυτά είναι γνωστά για τις σπουδαίες φυσικές και χημικές ιδιότητές τους: υψηλή μηχανική αντοχή, σταθερότητα και αντοχή στις φλόγες, τη θερμότητα, τα όξινα και τα αλκαλικά διαλύματα. Λόγω των ιδιοτήτων του, ο αμιάντος χρησιμοποιήθηκε σε πολλές τεχνικές εφαρμογές και καταναλωτικά προϊόντα, ενώ ταυτόχρονα αποτέλεσε την ιδανική λύση ως μονωτικό και κατασκευαστικό υλικό για πολλές δεκαετίες. Έτσι σήμερα αμιαντούχα υλικά βρίσκονται σχεδόν παντού: βιομηχανικές εγκαταστάσεις, εργοστάσια, δημόσια κτήρια, σχολεία, κατοικίες κ.τ.λ. Ο χρυσότιλος, ο αμοσίτης και ο κροκιδόλιθος είναι οι κύριοι τύποι αμιάντου που είχαν ευρεία εμπορική χρήση.

Ταυτόχρονα όμως με τις σημαντικές ιδιότητές του, ο αμιάντος θεωρείται ότι είναι ένα επικίνδυνο υλικό για τον άνθρωπο καθώς η εισπνοή των μικροσκοπικών ινών του μπορεί να προκαλέσει πολύ σοβαρές ασθένειες, οι οποίες εμφανίζονται πολλά χρόνια μετά την πρώτη έκθεση. Η διάμετρος, το μήκος, το σχήμα και η ανθεκτικότητα των ινών αμιάντου θεωρούνται σημαντικές παράμετροι για τη δυνατότητα των ινών να εισέλθουν στο ανθρώπινο αναπνευστικό σύστημα και να καταλήξουν στον πνευμονικό ιστό. Αν αυτές οι ίνες αμιάντου φθάσουν στις κυψελίδες των πνευμόνων δεν μπορούν να μεταβολιστούν και είναι σχεδόν αδύνατο να αποβληθούν με αποτέλεσμα να παραμένουν εκεί και να δρουν ως μόνιμη εστία πρόκλησης φλεγμονής. Ο κίνδυνος εμφάνισης ασθενειών, που σχετίζονται με την έκθεση σε αμιάντο, εξαρτάται από πολλούς παράγοντες όπως η αθροιστική δράση, ο χρόνος που μεσολαβεί από την πρώτη έκθεση, ο τύπος και το μέγεθος των ινών του αμιάντου. Ο ισχυρισμός ότι ακόμη και «μια ίνα σκοτώνει» δεν έχει επιβεβαιωθεί μέχρι τώρα από την επιστήμη, ισχύει όμως ότι **όσες περισσότερες ίνες αμιάντου εισπνέει κανείς, τόσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος να εμφανίσει ασθένειες που συνδέονται με αυτόν.**

Η συσχέτιση της έκθεσης σε ίνες αμιάντου με την εμφάνιση σοβαρών ασθενειών οδήγησε από την αντιμετώπισή του ως ένα κοινό υλικό, η χρήση του οποίου δεν απαιτούσε ιδιαίτερη προφύλαξη, σε υπερβολική καχυποψία και πανικό και σε μια προσπάθεια άμεσης αφαίρεσης και απομάκρυνσής του. Προφανώς, η επικινδυνότητα των αμιαντούχων υλικών καθιστά αναγκαία τόσο την πλήρη αφαίρεση και αντικατάστασή τους από άλλα υλικά όσο και **τη διαχείριση των αφαιρούμενων υλικών ως επικίνδυνα απόβλητα.** Όλα τα υλικά έχουν μια διάρκεια ζωής και κάποια στιγμή πρέπει να αντικατασταθούν. Αυτό, όμως, θα πρέπει να γίνει σε βάθος χρόνου με ένα τρόπο ελεγχόμενο και προγραμματισμένο διότι η έκταση του προβλήματος υποδηλώνει ότι η πλήρης και οριστική λύση του δεν μπορεί να επιτευχθεί στον παρόντα χρόνο αλλά χρειάζεται μια μακροχρόνια πολιτική αντιμετώπισης και λήψη των κατάλληλων μέτρων και αποφάσεων για τον τρόπο διαχείρισής τους.

Έκθεση σε ίνες αμιάντου

Για την πληρέστερη κατανόηση του προβλήματος, που δημιούργησε η εκτεταμένη χρήση του αμιάντου τις προηγούμενες δεκαετίες, είναι απαραίτητο να διευκρινίσουμε την έννοια της έκθεσης σε ίνες αμιάντου. Όπως ήδη αναφέρθηκε, τα αμιαντούχα υλικά βρίσκονται σχεδόν παντού και συνεπώς ο καθένας είναι πιθανό να εκτεθεί σε ίνες αμιάντου. Ωστόσο είναι απαραίτητο να διαχωρίσουμε την περίπτωση της επαγγελματικής έκθεσης από αυτή του γενικότερου πληθυσμού.

Ως επαγγελματική έκθεση ορίζουμε την περίπτωση κατά την οποία οι εργαζόμενοι εκτίθενται σε ίνες αμιάντου επειδή το αντικείμενο της εργασίας τους σχετίζεται με τα αμιαντούχα υλικά. Σήμερα τον κίνδυνο επαγγελματικής έκθεσης σε ίνες αμιάντου τον αντιμετωπίζουν αποκλειστικά οι εργαζόμενοι στην αφαίρεση ή συντήρηση των αμιαντούχων υλικών και οι εργαζόμενοι που συναντούν αμιαντούχα υλικά κατά τη διάρκεια της εργασίας τους, κυρίως κατά τη συντήρηση και ανακαίνιση κτηρίων, εγκαταστάσεων, πλοίων και τρένων (π.χ. ηλεκτρολόγοι, υδραυλικοί,

1 HSE: Health and Safety Executive (UK) - Υπηρεσία για την Υγεία και την Ασφάλεια (HB)

*Η κα Θ. Στρατηγάκη είναι Χημικός, Προϊσταμένη του Τμήματος Προσδιορισμού Χημικών & Βιολογικών Παραγόντων του ΚΥΑΕ. Οι κ.κ. Κ. Χασιώτης και Α. Βενέρης είναι Δρ. και MSc Χημικοί αντίστοιχα, υπάλληλοι του Τμήματος Προσδιορισμού Χημικών & Βιολογικών Παραγόντων του ΚΥΑΕ.

ελαιοχρωματιστές κ.τ.λ.). Με την Υ.Α. 82/2003 απαγορεύτηκε η εμπορία και η χρήση σε νέες εφαρμογές των αμιαντούχων υλικών ενώ με το Π.Δ. 212/2006 εμμέσως απαγορεύεται και η εξόρυξη αμιάντου. Συνεπώς, η επαγγελματική έκθεση των εργαζομένων σε ίνες αμιάντου μπορεί να λάβει χώρα μόνο είτε σε τεχνικά έργα αφαίρεσης ή συντήρησης αμιαντούχων υλικών είτε σε τεχνικά έργα συντήρησης ή ανακαίνισης κτηρίων, εγκαταστάσεων κ.τ.λ. που διαταράσσουν αμιαντούχα υλικά. Στις περιπτώσεις αυτές, για την προστασία των εργαζομένων απαιτείται η εφαρμογή των ρυθμίσεων που θεσπίστηκαν με το Π.Δ. 212/2006.

Αντίθετα, η έκθεση του γενικότερου πληθυσμού σε ίνες αμιάντου εμπίπτει στην κατηγορία της ποιότητας του αέρα εσωτερικού χώρου. Ως γενικότερο πληθυσμό εννοούμε τους χρήστες ενός χώρου που μπορεί να είναι από τους μαθητές σε μια σχολική αίθουσα έως τους ηλικιωμένους ασθενείς σ' ένα νοσοκομείο, τους διοικητικούς υπαλλήλους σ' ένα γραφείο κ.ο.κ. Αξίζει να τονιστεί ότι δεν πρέπει να συγχέουμε την έννοια της επαγγελματικής έκθεσης σε ίνες αμιάντου με την έκθεση εργαζομένων των οποίων το αντικείμενο εργασίας δεν σχετίζεται με τα αμιαντούχα υλικά. Για παράδειγμα, ο γιατρός σ' ένα νοσοκομείο που υπάρχουν αμιαντούχα υλικά, ο εκπαιδευτικός σε μια σχολική αίθουσα στην οποία εντοπίστηκαν αμιαντούχα υλικά και ο υπάλληλος γραφείου σε κτήριο επιβαρημένο από την παρουσία αμιαντούχων υλικών δεν υφίστανται επαγγελματική έκθεση σε ίνες αμιάντου αλλά αντιμετωπίζουν κίνδυνο έκθεσης σε ίνες αμιάντου λόγω κακής ποιότητας αέρα εσωτερικού χώρου. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι στην περίπτωση της επαγγελματικής έκθεσης οι εργαζόμενοι γνωρίζουν εξαρχής τους πιθανούς κινδύνους της ανθυγιεινής εργασίας που πρόκειται να εκτελέσουν και ταυτόχρονα οποιοσδήποτε εκτελέσει παρόμοια εργασία θα εκτεθεί στους ίδιους πιθανούς κινδύνους. Αντίθετα, στα παραδείγματα του γιατρού, του εκπαιδευτικού και του διοικητικού υπαλλήλου που αναφέρθηκαν, οι κίνδυνοι δεν απορρέουν από τη φύση της εργασίας τους αλλά από τις συνθήκες που επικρατούν σε συγκεκριμένο εσωτερικό χώρο. Κατά συνέπεια στην περίπτωση της κακής ποιότητας αέρα εσωτερικού χώρου λόγω ύπαρξης αιωρούμενων ινών αμιάντου πρέπει να αποφασιστεί με ποιο τρόπο θα γίνει η διαχείριση των εγκατεστημένων αμιαντούχων υλικών με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα.

Διαχείριση αμιαντούχων υλικών

Η σωστή διαχείριση των ήδη εγκατεστημένων αμιαντούχων υλικών σ' ένα χώρο βασίζεται καταρχήν στην εκτίμηση της πιθανότητας απελευθέρωσης ινών αμιάντου από το υλικό. Πράγματι, όταν υπάρχουν αμιαντούχα υλικά σ' ένα χώρο, αυτά μπορεί να διαταραχθούν και να απελευθερώσουν πολύ μικρές ίνες, οι οποίες είναι ικανές λόγω μεγέθους να φθάσουν με την εισπνοή μέχρι τις κυψελίδες των πνευμόνων.

Το είδος του αμιάντου που έχει προστεθεί στο υλικό, ο τύπος του αμιαντούχου υλικού και ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται καθορίζουν την ποσότητα των ινών που μπορεί να απελευθερωθεί. Για παράδειγμα, σε υλικά αμιαντοσιμέντου ο αμιάντος είναι σθεναρά συνδεδεμένος στο υλικό και μπορεί να απελευθερώσει ίνες αμιάντου μόνο μετά από βίαιο χειρισμό όπως θραύση, διάτρηση ή

πριόνισμα κ.τ.λ. Αντίθετα, οι αμιαντούχες μονώσεις πολύ συχνά έχουν υψηλές περιεκτικότητες σε αμιάντο, ο οποίος είναι χαλαρά συνδεδεμένος με τα άλλα υλικά. Γενικώς τα αμιαντούχα υλικά μπορεί να απελευθερώσουν ίνες αμιάντου είτε λόγω εργασιών σε αυτά όπως διάτρηση, πριόνισμα, καθαρισμός, βαφή, επισκευή κ.τ.λ., είτε λόγω ελλειπών συντήρησής τους, είτε λόγω καταστροφής τους από τρωκτικά, από σύγκρουση με άλλα υλικά ή από τις καιρικές συνθήκες.

Εκτός όμως από την πιθανότητα απελευθέρωσης ινών αμιάντου από ένα υλικό, κατά τη διαχείριση του κινδύνου σε χώρους που υπάρχουν αμιαντούχα υλικά θα πρέπει να γίνεται και εκτίμηση των συνθηκών χρήσης του χώρου. Ο κίνδυνος να εκτεθεί κανείς σε ίνες αμιάντου είναι μεγαλύτερος όταν: α) εργάζεται, κινείται ή κατοικεί σε ένα χώρο για τον οποίο δεν έχει γίνει εκτίμηση κινδύνου, β) δεν έχει γίνει προσδιορισμός της ταυτότητας των υλικών πριν τη χρήση του χώρου, γ) έχει γίνει προσδιορισμός της ταυτότητας των υλικών πριν τη χρήση του χώρου αλλά η πληροφορία δεν έχει δοθεί στο χρήστη του χώρου, δ) ο χρήστης του χώρου δεν έχει εκπαιδευτεί ώστε να γνωρίζει τους κινδύνους και να χειρίζεται με ασφάλεια τα αμιαντούχα υλικά, ε) ο χρήστης του χώρου γνωρίζει πώς να χειρίζεται με ασφάλεια τα αμιαντούχα υλικά αλλά δεν χρησιμοποιεί τις κατάλληλες προφυλάξεις.

Η έκθεση σε ίνες αμιάντου μπορεί να συμβεί όταν τα υλικά που περιέχουν αμιάντο δεν έχουν εντοπιστεί σ' ένα χώρο ή η χρήση του χώρου δεν έχει σχεδιαστεί σωστά. Συνεπώς, το πρώτο βήμα στην προσπάθεια διαχείρισης του κινδύνου σε χώρους με αμιαντούχα υλικά είναι ο εντοπισμός των υλικών αυτών. Γενικώς θεωρείται πιθανό σ' ένα κτήριο να υπάρχει αμιάντος ή αμιαντούχα υλικά αν το κτήριο κτίστηκε ή ανακαινίστηκε μεταξύ του 1950 - 1990 και μάλιστα αν ήταν κτήριο που είτε κτίστηκε με προδιαγραφές άλλων χωρών (κυρίως Ξενοδοχεία, νοσοκομεία και άλλα δημόσια κτήρια), είτε έχει ατσάλινο σκελετό και/ή έχει λέβητες με θερμική μόνωση. Πληροφορίες για το αν υπάρχει αμιάντος ή όχι σε ένα κτήριο ή μια εγκατάσταση μπορεί να αντλήσει κανείς από τα κατασκευαστικά σχέδια των κτηρίων και εγκαταστάσεων, τα δελτία συντήρησης και αντικατάστασης τμημάτων των εγκαταστάσεων, τα τιμολόγια παραγγελίας υλικών κατασκευής ή ανακαίνισης των κτηρίων και των εγκαταστάσεων.

Παράλληλα με τη συλλογή των παραπάνω πληροφοριών μπορεί κανείς να προβεί σε μια λεπτομερή επιθεώρηση του κτηρίου εσωτερικά και εξωτερικά, ώστε να εντοπίσει υλικά, που είναι πιθανόν να περιέχουν αμιάντο, ζητώντας βοήθεια και συμβουλές από άλλους που ίσως είναι σε θέση να του δώσουν περισσότερες πληροφορίες, όπως τον αρχιτέκτονα, το μηχανικό, τους εργαζόμενους ή τους τεχνικούς ασφαλείας. Αν όμως ο οπτικός έλεγχος δεν μπορεί να δώσει σαφείς πληροφορίες τότε μπορεί κανείς να προχωρήσει σε εργαστηριακή ανάλυση των υλικών. **Σε κάθε περίπτωση, εάν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία ως προς την παρουσία αμιάντου σε ένα υλικό ή σε ένα κτίριο κ.τ.λ. και δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί με εργαστηριακή ανάλυση, τότε αυτό πρέπει να αντιμετωπίζεται ως αμιαντούχο υλικό.**

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι όταν σ' ένα χώρο εντοπίζονται αμιαντούχα υλικά, η εκτίμηση κινδύνου βασίζεται στην πιθανότητα απελευθέρωσης ινών αμιάντου από

το υλικό και στις συνθήκες χρήσης του χώρου. Για τη σωστή σύνταξη της εκτίμησης κινδύνου αρκετές μέθοδοι έχουν προταθεί από διεθνώς αναγνωρισμένους φορείς. Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί η μέθοδος που αναπτύχθηκε από το Health and Safety Executive (HSE). Η μέθοδος αυτή δεν αφορά μόνο τους χώρους εργασίας αλλά και οποιοδήποτε άλλο χώρο (π.χ. κατοικίες, χώροι ψυχαγωγίας κ.τ.λ.). Επίσης, η μέθοδος αυτή δεν αφορά την εκτίμηση κινδύνου κατά την εκτέλεση των εργασιών ενός τεχνικού έργου που διαταράσσει αμιαντούχα υλικά. Με αυτή τη μέθοδο μπορούμε να προσδιορίσουμε το επίπεδο κινδύνου λόγω ύπαρξης αμιαντούχων υλικών σ' ένα χώρο, γεγονός που μας επιτρέπει στη συνέχεια να αποφασίσουμε με ποιο τρόπο θα διαχειριστούμε τα υλικά αυτά, δηλαδή αν θα γίνει απλή επισήμανση και τακτική παρακολούθησή τους ή αν θα προβούμε σε εργασίες επικάλυψης, εγκλεισμού ή αφαίρεσής τους.

Εκτίμηση κινδύνου σε χώρους που υπάρχουν αμιαντούχα υλικά σύμφωνα με τη μέθοδο που προτάθηκε από το HSE

Η μέθοδος που αναπτύχθηκε στο HSE είναι μια ημι-ποσοτική μέθοδος με τη βοήθεια της οποίας μπορούμε να εκφράσουμε το επίπεδο κινδύνου με ποσοτικούς δείκτες και μ' αυτόν τον τρόπο να συγκρίνουμε την επικινδυνότητα διαφόρων χώρων στους οποίους υπάρχουν αμιαντούχα υλικά.

Σύμφωνα με τη μέθοδο εκτίμησης του HSE, η πιθανότητα απελευθέρωσης ινών αμιάντου από τα αμιαντούχα υλικά μπορεί να προσδιοριστεί λαμβάνοντας υπόψη το είδος των υλικών και την ευθρυπτότητά τους, την έκταση της φθοράς των αμιαντούχων υλικών, τη θέση και το είδος της επιφάνειας των υλικών και το είδος αμιάντου που υπάρχει στα υλικά. Στον Πίνακα Ι δίνεται η βαθμολογία των παραμέτρων αυτής της εκτίμησης. Από τη συνολική βαθμολογία που προκύπτει μπορούμε να εκτιμήσου-

με ότι η πιθανότητα να απελευθερωθούν ίνες αμιάντου αν διαταραχθούν τα αμιαντούχα υλικά είναι:

- Μεγάλη όταν η βαθμολογία είναι μεγαλύτερη ή ίση του 10
- Μεσαία όταν η βαθμολογία είναι μεταξύ 7 και 9
- Μικρή όταν η βαθμολογία είναι μεταξύ 5 και 6
- Πολύ μικρή όταν η βαθμολογία είναι μικρότερη ή ίση του 4

Αυτή η αξιολόγηση των υλικών, παρόλο που μας δίνει τη δυνατότητα να προσδιορίσουμε τα αμιαντούχα υλικά με τη μεγαλύτερη επικινδυνότητα, δεν αποτελεί ασφαλές κριτήριο για τις προτεραιότητες που πρέπει να τεθούν στη διαχείριση των υλικών αυτών. Παράλληλα με την πιθανότητα απελευθέρωσης ινών αμιάντου από τα υλικά θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες όπως η δραστηριότητα των χρηστών του χώρου, η πιθανότητα διατάραξης των υλικών, οι εργασίες συντήρησης του χώρου κ.τ.λ. Στη συνέχεια δηλαδή είναι απαραίτητο να γίνει εκτίμηση των συνθηκών χρήσης του χώρου. Η εκτίμηση αυτή μπορεί να βασιστεί στους παράγοντες που αναφέρονται στον Πίνακα ΙΙ. Ο υπολογισμός της βαθμολογίας στον Πίνακα ΙΙ γίνεται καταρχήν για κάθε παράμετρο. Δηλαδή, για παράδειγμα, αν εκτίθενται 2 χρήστες του χώρου μια φορά την ημέρα για 4 ώρες τότε ο βαθμός για την «πιθανή έκθεση των χρηστών του χώρου σε ίνες αμιάντου» είναι $(1+3+2)/3 = 2$. Αντίστοιχα υπολογίζεται ο βαθμός για την «πιθανότητα διατάραξης των αμιαντούχων υλικών», για τη «συνήθη δραστηριότητα των εργαζομένων» και για τις «εργασίες συντήρησης». Το άθροισμα των τεσσάρων αυτών τιμών μας δίνει τη βαθμολογία για την εκτίμηση των συνθηκών χρήσης του χώρου εργασίας. Όσο μεγαλύτερη είναι η βαθμολογία αυτή τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να διαταραχθούν τα αμιαντούχα υλικά και οι χρήστες του χώρου να εκτεθούν σε ίνες αμιάντου.

Η συνολική βαθμολογία για την εκτίμηση της επικινδυνότητας ενός χώρου προκύπτει αν προσθέσουμε τη βαθ-

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι.

Εκτίμηση της πιθανότητας απελευθέρωσης ινών αμιάντου από αμιαντούχο υλικό.

ΥΛΙΚΟ	ΒΑΘΜΟΣ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑΣ
Είδος προϊόντων	1	Αμιαντούχα ενισχυμένα σύνθετα υλικά (πλαστικά, ρητίνες, πισσόχαρτο οροφής, αμιαντοτσιμέντο, πλακάκια δαπέδου από PVC, διακοσμητικά τελειώματα, επιχρίσματα κ.τ.λ.)
	2	Μονωτικές αμιαντόπλακες, χαρτόνι, χαμηλής πυκνότητας μονωτικές πλάκες, αμιαντούχα υφάσματα, φλάντζες και σχοινιά, αμιαντόχαρτο κ.τ.λ.
	3	Υλικά θερμομόνωσης (π.χ. σε σωλήνες, λέβητες), ψεκασμένος αμιάντος, χαλαρά συνδεδεμένος αμιάντος, πλέγματα και υλικά συσκευασίας από αμιάντο.
Έκταση της φθοράς των υλικών	0	Καλή κατάσταση, μη ορατή φθορά.
	1	Μικρή φθορά: λίγες χαρακίες, σπασμένες άκρες σε πλάκες ή πλακάκια δαπέδου κ.τ.λ.
	2	Μεσαία φθορά: σημαντικός θρυμματισμός υλικών ή αρκετές μικρές περιοχές που έχουν φθαρεί αποκαλύπτοντας ίνες αμιάντου.
Θέση/είδος της επιφάνειας των υλικών	3	Μεγάλη φθορά αμιαντούχων υλικών (ορατά θραύσματα αμιάντου), ψεκασμένου αμιάντου, υλικών θερμομόνωσης.
	0	Σύνθετα υλικά που περιέχουν αμιάντο: Ενισχυμένα πλαστικά, ρητίνες, πλακάκια δαπέδου από PVC.
	1	Φύλλα αμιαντοτσιμέντου, ψεκασμένος αμιάντος και υλικά θερμομόνωσης σε περιφραγμένους χώρους, επικαλυμμένες μονωτικές αμιαντόπλακες.
Τύπος αμιάντου	2	Μονωτικές αμιαντόπλακες χωρίς επικάλυψη, επικαλυμμένος ψεκασμένος αμιάντος, υλικά θερμομόνωσης επι καλυμμένα.
	3	Ψεκασμένος αμιάντος ή υλικά θερμομόνωσης χωρίς επικάλυψη.
	1	Χρυσότιλος (λευκός αμιάντος)
ΣΥΝΟΛΟ	2	Αμφιβολίτες εκτός κροκιδόλιθου (καφέ αμιάντος)
	3	Κροκιδόλιθος (μπλε αμιάντος)

ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ	ΒΑΘΜΟΣ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ
Συνήθης δραστηριότητα των χρηστών του χώρου		
Κύρια χρήση του χώρου	B1	0 Σπάνια διαταράσσονται τα αμιαντούχα υλικά
		1 Χαμηλό επίπεδο διατάραξης των αμιαντούχων υλικών
		2 Περιοδική διατάραξη των αμιαντούχων υλικών
		3 Υψηλό επίπεδο διατάραξης των αμιαντούχων υλικών
Δευτερεύουσα χρήση του χώρου	B2	Ως ανωτέρω
Μερικό σύνολο	M1	(B1 + B2) / 2
Πιθανότητα διατάραξης των αμιαντούχων υλικών		
Θέση των αμιαντούχων υλικών	B1	0 Σε εξωτερικό χώρο
		1 Σε μεγάλο χώρο ή σε χώρο με καλό εξαερισμό
		2 Σε χώρο μέχρι 100m ²
		3 Σε περιορισμένο στενό χώρο
Πρόσβαση στο χώρο που υπάρχουν αμιαντούχα υλικά	B2	0 Συνήθως έλλειψη πρόσβασης ή απίθανη διατάραξη
		1 Περιστασιακή διατάραξη των υλικών
		2 Εύκολη διατάραξη των υλικών
		3 Συνήθης ή τακτική διατάραξη των υλικών
Ποσότητα/έκταση των αμιαντούχων υλικών	B3	0 Μικρή ποσότητα (σχοινιά, φλάντζες)
		1 Μικρότερη από 10m ² ή 10m
		2 Από 10 έως 50 m ² ή από 10 έως 50 m
		3 Μεγαλύτερη από 50m ² ή 50m
Μερικό σύνολο	M2	(B1 + B2 + B3) / 3
Πιθανότητα έκθεσης των χρηστών του χώρου σε ίνες αμιάντου		
Αριθμός των χρηστών του χώρου που εκτίθενται σε ίνες αμιάντου	B1	0 Κανένας
		1 Από 1 έως 3
		2 Από 4 έως 10
		3 Περισσότεροι από 10
Συχνότητα χρήσης του χώρου	B2	0 Σπανίως
		1 Μηνιαίως
		2 Εβδομαδιαίως
		3 Ημερησίως
Μέσος όρος του χρόνου χρήσης του χώρου	B3	0 Λιγότερο από 1 ώρα
		1 Από 1 έως 3 ώρες
		2 Από 3 έως 6 ώρες
		3 Περισσότερες από 6 ώρες
Μερικό σύνολο	M3	(B1 + B2 + B3) / 3
Εργασίες συντήρησης		
Πιθανότητα διατάραξης των υλικών ανάλογα με το είδος των εργασιών συντήρησης	B1	0 Μηδαμινή (π.χ. απλή επαφή)
		1 Χαμηλή (π.χ. αλλαγή λάμπας σε οροφή από αμιαντούχο υλικό)
		2 Μεσαία (π.χ. μετακίνηση 1 ή 2 αμιαντοπλακών για πρόσβαση σε μια βαλβίδα)
		3 Υψηλή (π.χ. αφαίρεση πολλών αμιαντοπλακών για επισκευή βαλβίδας)
Συχνότητα εργασιών συντήρησης	B2	0 Η διατάραξη αμιαντούχων υλικών λόγω εργασιών συντήρησης είναι απίθανη.
		1 ≤ μία φορά ανά έτος
		2 > μία φορά ανά έτος
		3 > μία φορά ανά μήνα
Μερικό σύνολο	M4	(B1 + B2) / 2
ΣΥΝΟΛΟ	M1 + M2 + M3 + M4	

μολογία από την εκτίμηση της πιθανότητας απελευθέρωσης ινών αμιάντου και τη βαθμολογία από την εκτίμηση των συνθηκών χρήσης του χώρου. Η μέγιστη συνολική βαθμολογία είναι το 24. Με αυτή λοιπόν την ημι-ποσοτική μέθοδο μπορούμε να βαθμολογήσουμε τα διάφορα τμήματα του χώρου και το κάθε είδος αμιαντούχων υλικών που υπάρχουν σε αυτά. Οι βαθμοί αυτοί μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με το πώς πρέπει να αντιμετωπιστούν τα αμιαντούχα υλικά. Όσο μεγαλύτερη είναι η βαθμολογία για ένα υλικό σ' ένα τμήμα του χώρου τόσο πιο άμεση και κατά προτεραιότητα πρέπει να είναι η απόφαση για τον τρόπο διαχείρισης των αμιαντούχων υλικών.

Συμπεράσματα

Τα αμιαντούχα υλικά είναι επικίνδυνα για τον άνθρωπο όταν απελευθερώνουν ίνες αμιάντου στον αέρα. Η πιθανότητα απελευθέρωσης ινών αμιάντου καθορίζεται τόσο από τον τύπο του υλικού και τη φθορά που έχει υποστεί όσο και από τις συνθήκες χρήσης του χώρου στον οποίο βρίσκεται. Η σωστή διαχείριση των αμιαντούχων υλικών σ' ένα χώρο πρέπει να βασίζεται στην εκτίμηση κινδύνου για τους χρήστες του χώρου. Όταν τα αμιαντούχα υλικά βρίσκονται σε καλή κατάσταση και είναι απίθανο να καταστραφούν ή να διαταραχθούν, τότε είναι προτιμότερο να μην απομακρυνθούν, αλλά να παραμείνουν στο χώρο εργασίας αφού βέβαια επισημανθεί η θέση τους στο χώρο και προσδιοριστεί ένα πρόγραμμα τακτικής παρακολούθησης της κατάστασής τους και επανεκτίμησης του επιπέδου κινδύνου. Αντίθετα, αν τα υλικά έχουν υποστεί σημαντική φθορά ή μπορεί να διαταραχθούν, τότε πρέπει να παρθεί απόφαση για το ποιες εργασίες πρέπει να εκτελεστούν ώστε να μειωθεί η πιθανότητα έκθεσης των χρηστών του χώρου σε ίνες αμιάντου. Το κριτήριο για το

είδος του τεχνικού έργου που θα πραγματοποιηθεί είναι αν θα βελτιωθεί ή θα υποβαθμιστεί η ποιότητα αέρα που θα προκύψει μετά το πέρας των εργασιών. Η ποιότητα αέρα σ' αυτή την περίπτωση καθορίζεται τόσο από την αρχική κατάσταση όσο και από την επιβάρυνση του αέρα με ίνες αμιάντου λόγω των εργασιών διαχείρισης των υλικών. Η μέθοδος, που προτάθηκε από το HSE για την εκτίμηση κινδύνου σ' ένα χώρο που υπάρχουν αμιαντούχα υλικά, αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο στην προσπάθεια διαχείρισης των υλικών με τρόπο που θα διαφυλάσσει την υγεία των χρηστών του χώρου.

Ταυτόχρονα όμως πρέπει να τονιστεί ότι, όταν λαμβάνεται απόφαση για την εκτέλεση ενός τεχνικού έργου διαχείρισης αμιαντούχων υλικών, τότε θα πρέπει να γίνει νέα εκτίμηση επαγγελματικού κινδύνου για τις εργασίες στα πλαίσια του τεχνικού έργου, όπως ισχύει για κάθε τεχνικό έργο. Θα πρέπει δηλαδή να προαποφασιστεί ποιες εργασιακές μέθοδοι θα χρησιμοποιηθούν, ποιες καλές πρακτικές θα υιοθετηθούν και ποια τεχνικά, οργανωτικά και ατομικά μέτρα προστασίας θα ληφθούν για να προληφθεί ή να ελεγχθεί η επαγγελματική έκθεση των εργαζομένων σε ίνες αμιάντου κατά τη διάρκεια του τεχνικού έργου.

Βιβλιογραφία

- [1] Αμιάντος - Μέτρα Προστασίας, Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, Γενική Διεύθυνση Συνθηκών και Υγιεινής της Εργασίας, Αθήνα 2003
- [2] Asbestos risk management Workshop, HSE Books, 2002
- [3] Introduction to asbestos essentials: Comprehensive guidance on working with asbestos in the building maintenance and allied trades, HSE Books, 2001.
- [4] Οδηγός καλών πρακτικών μη δεσμευτικού χαρακτήρα, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006.

Για το χαρακτήρα των Βαρέων Ανθυγεινών Επαγγέλματων (BAE): Συμβολή σε μια συζήτηση

του Δρος Γιώργου Ραχιώτη*

Έντονη συζήτηση και πολλές διεργασίες συντελούνται τελευταία σχετικά με το θέμα των βαρέων και ανθυγεινών επαγγέλματων. Η παρούσα κυβέρνηση, όπως και η προηγούμενη, αποσκοπεί στην αναθεώρηση του κατα-

λόγου των βαρέων και ανθυγεινών επαγγέλματων (στο εξής: Β.Α.Ε.), ενώ κατηγορίες εργαζομένων, ιδιαίτερα του δημόσιου τομέα, όπου, σημειωτέον, απουσιάζει τόσο η αναγνώριση επαγγέλματων ως βαρέων και ανθυγεινών

*Ο Δρ Γ. Ραχιώτης είναι ειδικός ιατρός εργασίας, Διδάκτωρ Ιατρικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών, μέλος ΔΣ Ελληνικής Εταιρείας Ιατρικής Εργασίας και Περιβάλλοντος. Email: gsrachmed@yahoo.com

όσο και η έννοια του επαγγελματικού κινδύνου (εργατικό ατύχημα, επαγγελματική ασθένεια), διεκδικούν την υπαγωγή τους σε αυτή την κατηγορία.

Η Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ) έχει διεκδικήσει την άμεση εισαγωγή του θεσμού των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελματιών στο Δημόσιο Τομέα. Ιδιαίτερη βαρύτητα, μεταξύ άλλων, δίνεται στους εργαζομένους στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), τους εργαζομένους στα δημόσια νοσοκομεία και εκείνους στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι συνδικαλιστικές ενώσεις των εργαζομένων σε Πυροσβεστική, Λιμενικό, Αστυνομία ζητούν επίσης την υπαγωγή τους στο θεσμό.

Όσον αφορά στα επαγγέλματα του ιδιωτικού τομέα που έχουν ενταχθεί ήδη στα ΒΑΕ, το κλίμα ρευστότητας, που προκαλείται από τις εξελισσόμενες διεργασίες για την αναβίωση των ΒΑΕ, δημιουργεί εύλογη ανασφάλεια σε χιλιάδες εργαζομένους σχετικά με το συνταξιοδοτικό τους μέλλον.

Το ζήτημα των ΒΑΕ χαρακτηρίζεται από 3 σημεία:

1. είναι πολυδιάστατο και παρουσιάζει βαθιές ιστορικές ρίζες και προσδιορισμούς από τη σύγχρονη ελληνική ιστορία
2. συνδέεται οργανικά με το ασφαλιστικό σύστημα και την επιχειρούμενη αναδιάρθρωσή του
3. τα ΒΑΕ κατέχουν κεντρική θέση στο πεδίο των κοινωνικών διεργασιών.

Στο άρθρο αυτό αρχικά θα γίνει αναφορά στο ιστορικό πλαίσιο εντός του οποίου θεσμοθετήθηκαν τα ΒΑΕ και θα αναλυθεί η σημασία και η λειτουργία τους στο πλαίσιο της ελληνικής πραγματικότητας.

Το ιστορικό πλαίσιο των ΒΑΕ στην Ελλάδα

Ο θεσμός των ΒΑΕ στην Ελλάδα δεν μπορεί να εξεταστεί έξω από τις εξελίξεις της σύγχρονης ιστορίας και ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των ταραχών δεκαετιών του 1930 και του 1940.

Μέχρι τη δεκαετία του 1930 στην Ελλάδα δεν υπήρχε γενικευμένη κοινωνική ασφάλιση, αντίθετα υπήρχαν μόνο επιμέρους ασφαλιστικά ταμεία (π.χ. τυπογράφων, καπνεργατών, αρτεργατών κ.λπ.). Τα ταμεία αυτά δημιουργήθηκαν μετά από αιματηρές απεργιακές κινητοποιήσεις των εργαζομένων αμέσως μετά τη Μικρασιατική καταστροφή. Από το 1929 το ζήτημα της γενίκευσης του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης αποκτά νέα δυναμική. Το 1932, λίγο πριν από την πτώση της, η κυβέρνηση Βενιζέλου ψήφισε στη Βουλή το νόμο 5733 «περί κοινωνικών ασφαλίσεων».

Η νέα κυβέρνηση (μετά τις εκλογές του 1933) με πρωθυπουργό τον Παναγή Τσαλδάρη, αρχηγό του Λαϊκού Κόμματος, το 1934 ψήφισε στη Βουλή το νόμο 6298 «περί κοινωνικών ασφαλίσεων»[1].

Όμως, όλοι αυτοί οι νόμοι έμειναν στα χαρτιά. Γιατί

άραγε; Διότι, η κοινωνική ένταση κλιμακωνόταν, υπήρχε έντονη πολιτική αστάθεια με αλληπάλλληλα πραξικοπήματα και όλα αυτά μέσα σ' ένα παγκόσμιο φόντο που κυριαρχούνταν από την άνοδο και την ενίσχυση του φασισμού και την απειλή ενός νέου παγκόσμιου πολέμου αλλά και την αξιοσημείωτη άνοδο των εργατικών κινημάτων και την ύπαρξη της ΕΣΣΔ. Πάντως κύκλοι του καθεστώτος είχαν συλλάβει την αναγκαιότητα της επέκτασης -κάτω από συγκεκριμένους κοινωνικούς όρους- των κοινωνικών ασφαλίσεων, σε σχέση με την ασφάλεια του κοινωνικού καθεστώτος. Ανέφερε χαρακτηριστικά ο βουλευτής του Λαϊκού Κόμματος και Πρόεδρος της αρμόδιας κοινοβουλευτικής επιτροπής, Κ. Τσουκαλάς: «*Η απόλυτος ανάγκη της οργάνωσης της κοινωνικής αλληλεγγύης, η άμυνα κατά του πανταχόθεν βαλλόμενου αστικού καθεστώτος, η οποία συνετελέσθη γενικώς, δεν ηδύνατο να αφήσει την Ελλάδα να παραμείνει έξω του πλαισίου των κοινωνικών ασφαλίσεων, οι οποίες ισχύουν εις όλην την Ευρώπην*»[2]. Οι κοινωνικές και πολιτικές ισορροπίες όμως λειτουργούσαν αποτρεπτικά για την εφαρμογή των κοινωνικών ασφαλίσεων, αφού τα πράγματα δεν ήταν ξεκάθαρα. Ξεκάθαρη ήταν πάντως η στάση της εργοδοτικής πλευράς, που δεν ήθελε με κανένα τρόπο την γενίκευση της κοινωνικής ασφάλισης. Άλλωστε το αίτημα εφαρμογής των κοινωνικών ασφαλίσεων ήταν κυρίαρχο στην προκηρυχθείσα για την 5η Αυγούστου 1936 γενική απεργία της (υπό ενοποίηση) ΓΣΕΕ (η οποία χρησιμοποιήθηκε ως πρόσχημα για την επιτάχυνση της επιβολής της δικτατορικής λύσης), αλλά και στις πολιτικές διεργασίες της εποχής (παραδείγμα το σύμφωνο Φιλελευθέρων-Παλαϊκού Μετώπου, γνωστό ως σύμφωνο Σοφούλη- Σκλάβαινα, στο άρθρο 6 του οποίου προβλεπόταν η εφαρμογή του θεσμού των κοινωνικών ασφαλίσεων) [3].

Μετά την επιβολή της βασιλομεταξικής δικτατορίας, την 4η Αυγούστου 1936, ο Μεταξάς οδηγήθηκε στο να ιδρύσει το 1937 το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ), ενώ θεσμοθέτησε το θεσμό των συλλογικών συμβάσεων εργασίας και το δικαίωμα άδειας δύο εβδομάδων ετησίως. Γιατί όμως έγιναν αυτά; Απλά, διότι δεν μπορούσε να γίνει διαφορετικά. Οι συνθήκες εργασίας και ζωής ήταν άθλιες για τις λαϊκές οικογένειες. Μία έκθεση του 1938-1939 αναφέρει σχετικά με εργατικές οικογένειες της Αθήνας: «*Ενα ποσοστόν 30% υποσιτίζεται αισθητώς, αλλά και ποιοτικώς παρατηρείται ανεπάρκεια του αστικού σιτηρεσίου των πτωχότερων τάξεων. Το ποσόν του προσλαμβανόμενου λευκώματος ζωικής προέλευσης είναι τελείως ανεπαρκές. Το αυτό δύναται να λεχθή και δια το ποσόν της βιταμίνης Α και ασβεστίου*» [4]. Επίσης σχετικά με την ανεργία, σε πολλούς κλάδους παρατηρήθηκε αύξησή της, γεγονός που σχετίζεται, σ' έναν βαθμό, με ένα κύμα απολύσεων κατά την περίοδο 1937-1940, κατά το οποίο υπολογίζεται ότι οι εργοδότες απέλυσαν περίπου 200.000 εργαζομένους [1]. Αν κανείς προσθέσει στα παραπάνω ένα πολιτικό περιβάλλον καταστολής, γίνεται εύκολα κατανοητό ότι έπρεπε να δοθεί στους εργαζομένους ένα «αντιστάθμισμα» για να σταθεροποιηθεί το καθεστώς.

Η άποψη του Μεταξά για τις κοινωνικές ασφαλίσεις, ο οποίος στις δεδομένες συνθήκες θεωρούσε ότι μπορούσαν να λειτουργήσουν ως ασπίδα του κοινωνικού καθεστώτος, εκφράστηκε καθαρά σε πολλούς από τους λόγους του: «*Θέλομεν πρόνοιαν δια τους πτωχούς και ενδεείς και αστικόν καθεστώς το οποίον ημείς θα το στη-*

(συνέχεια στη σελ. 19)

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Τι είναι η σκόνη;

Οι ατμοσφαιρικοί ρύποι που ταλαιπωρούν τους κατοίκους των μεγάλων αστικών κέντρων, αποτελούν επίσης επιβαρυντικούς παράγοντες για την επαγγελματική υγεία διάφορων κατηγοριών εργαζομένων, που λόγω της φύσης της εργασίας τους είναι αναγκασμένοι να ασκούν την καθημερινή επαγγελματική τους δραστηριότητα, εκτεθειμένοι στα μικροσωματίδια που αιωρούνται στην ατμόσφαιρα, εφόσον το αστικό περιβάλλον αποτελεί τον εργασιακό τους χώρο.

Η σκόνη, στην οποία οφείλεται η λεγόμενη σωματιδιακή αερόφερτη ρύπανση των αστικών κέντρων, αποτελείται από ένα μείγμα στερεών ή υγρών αιρούμενων στον αέρα μικροσωματιδίων, διαφορετικής διαμέτρου και χημικής σύστασης. Πρόκειται για ένα μείγμα που περιέχει ιχνοστοιχεία, χαλκό, κάδμιο, μόλυβδο, νικέλιο, ψευδάργυρο, αμίαντο, νιτρικά άλατα, αρωματικούς υδρογονάνθρακες, θειούχες και αζωτούχες ενώσεις κ.λπ.

Οι σκόνες παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία σχετικά με:

- το μέγεθός τους
- τη μορφολογία τους
- τη χημική τους σύσταση
- τις πηγές τους
- τη διάχυσή τους στο χώρο
- το χρόνο παραμονής τους στον ατμοσφαιρικό αέρα.

Το μέγεθός τους καθορίζεται από τη διάμετρο του κόκκου του σωματιδίου, η οποία ποικίλλει από μερικές εκατοντάδες μm (μικρά του μέτρου) μέχρι και 0,10 μm, και έχει άμεση σχέση με τη θέση (ζώνη) εναπόθεσης των σωματιδίων της σκόνης στο αναπνευστικό σύστημα του ανθρώπου.

Γιατί η διά-
μετρος της
σκόνης είναι
σημαντική;

Το σύνολο των σωματιδίων που επικάθονται στην περιοχή ανταλλαγής των αερίων, δηλαδή στις πνευμονικές κυψελίδες, ονομάζεται αναπνευστικό κλάσμα.

Το αναπνευστικό σύστημα του ανθρώπου μπορούμε να το παρομοιάσουμε με ένα κανάλι που διακλαδίζεται σε μικρότερα, από τη μύτη μέχρι και τις κυψελίδες, οι οποίες αποτελούν και το λειτουργικό τμήμα των πνευμόνων (περιοχή έναλλαγής των αερίων). Όσο μικρότερη είναι η διάμετρος του κόκκου του σωματιδίου της σκόνης, τόσο πιο εύκολα αυτός εναποτίθεται στους μικρούς αεραγωγούς του αναπνευστικού συστήματος και τις κυψελίδες, προκαλώντας διάφορες βλάβες και ασθένειες.

- **Αιωρούμενα σωματίδια ΑΣ (PM)**, με διάμετρο μεγαλύτερη των 30 μm , εναποτίθενται στα πρώτα τμήματα του αναπνευστικού συστήματος και απομακρύνονται κυρίως με το βήχα και το φτέρνισμα.

- **Αιωρούμενα σωματίδια ΑΣ₁₀ (PM₁₀)**, με διάμετρο περίπου 10 μm , ή και μικρότερη, εναποτίθενται και εξασκούν τη βλαπτική τους δράση στους μεγάλους βρόγχους.

- **Αιωρούμενα σωματίδια ΑΣ_{2,5} (PM_{2,5})**, με διάμετρο ίση ή και μικρότερη των 2,5 μm μπορούν να φθάσουν μέχρι τις πνευμονικές κυψελίδες όπου εξασκούν τη βλαπτική τους δράση.

Η ικανότητα της σκόνης να προκαλεί βλάβες στην ανθρώπινη υγεία, δεν εξαρτάται μόνο από τη θέση εναπόθεσης των σωματιδίων της στο αναπνευστικό σύστημα, αλλά και από το είδος των τοξικών ουσιών που μεταφέρουν τα σωματίδια αυτά (βαρέα μέταλλα, βενζόλιο, νιτρικά άλατα, αρωματικούς υδρογονάνθρακες, θειούχες και αζωτούχες ενώσεις, μονοξειδίο του άνθρακα κ.λπ.).

Ποιές είναι
οι πηγές της
ρύπανσης;

Η σωματιδιακή αερόφερτη ρύπανση των αστικών κέντρων, κατά κύριο λόγο προέρχεται από τη βιομηχανική δραστηριότητα (κάδιο, μόλυβδο, νικέλιο, ψευδάργυρο, νιτρικά άλατα, αρωματικοί υδρογονάνθρακες, θειούχες και αζωτούχες ενώσεις κ.λπ.), την κυκλοφορία των οχημάτων παλιάς αλλά και νέας τεχνολογίας (αέρια καύσης, τριβή ελαστικών, τριβή φρένων και συμπλεκτών,

Τι προκαλεί η σωματιδιακή ρύπανση στην υγεία;

φθορά οδοστρώματος κ.λπ.), καθώς επίσης και από τα συστήματα κεντρικής θέρμανσης με πετρέλαιο (προϊόντα ατελούς καύσης, αρωματικούς υδρογονάνθρακες, θειούχες και αζωτούχες ενώσεις).

Τα τελευταία χρόνια διάφορες επιδημιολογικές μελέτες έχουν αποδείξει ότι οι κάτοικοι αλλά και οι εργαζόμενοι στα μεγάλα αστικά κέντρα, εμφανίζουν μια αυξημένη νοσηρότητα η οποία σχετίζεται άμεσα με την έκθεση σε σωματιδιακή ρύπανση.

Τα αιωρούμενα σωματίδια, και ιδιαίτερα αυτά με διάμετρο μεταξύ 10 και 2,5 μm (ΑΣ10 και ΑΣ2,5), προκαλούν οξέα φαινόμενα όπως αλλεργικά και ασθματικά επεισόδια, καθώς επίσης και διάφορες καρδιολογικές διαταραχές (ισχαιμικά επεισόδια).

Η χρόνια έκθεση σχετίζεται άμεσα με την εκδήλωση χρόνιων αναπνευστικών ασθενειών όπως η χρόνια βρογχίτιδα, το βρογχικό άσθμα κ.λπ. Επίσης η σωματιδιακή ρύπανση ευθύνεται για την εκδήλωση διάφορων μορφών καρκίνου αλλά και καρδιοαγγειακών νοσημάτων.

Πρόσφατες επιδημιολογικές μελέτες στις ΗΠΑ αλλά και την Ε.Ε., ανέδειξαν τη σχέση μεταξύ επιπέδων συγκέντρωσης της σωματιδιακής ρύπανσης και των αναμενόμενων θανάτων που αποδίδονται σε αυτήν.

Ποιές είναι οι οριακές τιμές έκθεσης;

Όσο πιο μεγάλη είναι η συγκέντρωση των σωματιδίων στον αέρα που αναπνέουμε τόσο πιο μεγάλο και άμεσο είναι το αρνητικό αποτέλεσμα που προκαλεί η σκόνη στην ανθρώπινη υγεία. Η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ) αναφέρει ότι για τη σωματιδιακή ρύπανση των μεγάλων αστικών κέντρων δεν υπάρχει Οριακή Τιμή Έκθεσης που μπορεί να θεωρηθεί ασφαλής.

Η Ε.Ε. προτείνει για τα σωματίδια ΑΣ10, τις εξής Οριακές Τιμές:

ημερήσιο όριο για
την προστασία της
υγείας

24 ώρες

50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, τιμή που δεν
πρέπει να ξεπερνιέται
πάνω από 35 ημέρες το
χρόνο

Τι πρέπει να κάνουμε;

- Μείωση της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης και της έκθεσης των εργαζομένων και των κατοίκων στα αστικά κέντρα, μέσω της ελαχιστοποίησης του κυκλοφοριακού φόρτου, με πολιτικές ενίσχυσης των Μαζικών Μέσων Μεταφοράς.

- Συστηματικός έλεγχος από την πολιτεία της ποιότητας των καυσίμων και των εκπομπών των βιομηχανικών μονάδων.

- Προληπτικός στοχευμένος ιατρικός έλεγχος στους οδηγούς των αστικών συγκοινωνιών και τις άλλες επαγγελματικές ομάδες.

- Αγωγή Υγείας στα σχολεία, που θα συμβάλλει στην αλλαγή των κυρίαρχων προτύπων όσον αφορά τα Μαζικά Μέσα Μεταφοράς.

Κείμενο:
Σπύρος Δρίβας, Ειδικός Ιατρός Εργασίας
Χρήστος Χατζής, Ειδικός Ιατρός Εργασίας

(συνέχεια από σελ. 14)

ρίζομεν και θα το στηρίζομεν υπό μία προϋπόθεσιν: ότι τούτο θα κάμη θυσίες υπέρ των πενομένων τάξεων» [5]. Οι εργοδότες βέβαια αντιδρούσαν στην πολιτική της γενίκευσης της κοινωνικής ασφάλισης. Δεν ήταν όμως δύσκολο για το Μεταξά να τους πείσει στο τέλος: «Εξήτησα θυσίας από την τάξιν των εργοδοτών και είμαι ευτυχής δυνάμενος να διαπιστώσω, ότι η τάξις των εργοδοτών εφάνη πρόθυμος εις θυσίας και ιδίως εις τα ζητήματα του κατωτάτου ορίου ημερομισθίου και τα ζητήματα της εφαρμογής των κοινωνικών ασφαλίσεων, εφάνη λέγω πρόθυμος να συνδράμη το Κράτος, ώστε να επιτευχθή η τόσο επιθυμητή ένωσις εργασίας και κεφαλαίου (...)» [5].

Είναι πάντως γεγονός ότι στην περίοδο αυτή υπήρξαν νομοθετικές πρωτοβουλίες αλλά και πρακτικά μέτρα αναφορικά με ζητήματα εργατικών ατυχημάτων και επαγγελματικών ασθενειών. Η σημαντικότερη όμως παρέμβαση έγινε το 1938 με την υπουργική απόφαση: «Περί εγκρίσεως κανονισμού περί ασφαλιστικής αρμοδιότητας και διαδικασίας απονομής των παροχών του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων».

Το καθεστώς της 4ης Αυγούστου, όπως ήδη αναφέραμε, επιτάχυνε την εφαρμογή των Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ιδιαίτερα μέσω της επιτάχυνσης (συγκριτικά με την προηγούμενη περίοδο) της διαδικασίας δημοσίευσης των σχετικών κανονισμών στην Εφημερίδα της Κυβερνήσης.

Στην κατεύθυνση αυτή τοποθετείται και η προαναφερθείσα απόφαση του Υφυπουργού Εργασίας το 1938, η οποία για πρώτη φορά θεσμοθετεί ορισμένες αρχές για την καταγραφή των εργατικών ατυχημάτων. Ακόμη στην περίοδο της δικτατορίας ξεκινά η καταβολή επιδότη-

σης από το ΙΚΑ σε θύματα εργατικών ατυχημάτων [6]. Έτσι ο Μεταξάς υλοποίησε μια μορφή ασφαλιστικής κάλυψης του επαγγελματικού κινδύνου, από τη μια, από την άλλη όμως δρομολόγησε και την απεμπλοκή του εργοδότη, αποφεύγοντας τη συγκρότηση ξεχωριστού κλάδου ασφάλισης με αποκλειστική εργοδοτική εισφορά.

Το 1951 ψηφίζεται ο Αναγκαστικός Νόμος 1846, ο οποίος θέτει τις προϋποθέσεις για την εισαγωγή των ΒΑΕ (στο πλαίσιο του ΙΚΑ) η εφαρμογή των οποίων τελικά άρχισε το 1963. Θα πρέπει να λεχθεί ότι η αποζημίωση της επαγγελματικής νόσου από το ΙΚΑ αποδυνάμωσε περαιτέρω την εργοδοτική ευθύνη για τον επαγγελματικό κίνδυνο: Αντί να δημιουργηθεί ένας ιδιαίτερος κλάδος ασφάλισης επαγγελματικού κινδύνου με αποκλειστική εργοδοτική εισφορά, δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για τη μετακύληση του κόστους του επαγγελματικού κινδύνου στα ασφαλιστικά ταμεία και κατ' επέκταση -εν μέρει- και στους ίδιους τους εργαζόμενους. Υπάρχει όμως ένα στοιχείο που -ίσως- δεν έτυχε ιδιαίτερης προ-

σοχής: οι εργαζόμενοι που τελικά εντάσσονται στα ΒΑΕ έχουν τη δυνατότητα πρόωρης συνταξιοδότησης. Για να γίνει όμως αυτό, πρέπει ο εργαζόμενος και ο εργοδότης να καταβάλλουν επασφάλιστρο, δηλαδή επιπλέον ασφαλιστική εισφορά, η οποία για τον εργοδότη είναι 1,4%, ενώ για τον εργαζόμενο είναι 2,2% επί της αρχικής ασφαλιστικής εισφοράς. Δηλαδή ο εργαζόμενος πληρώνει επασφάλιστρο και μάλιστα μεγαλύτερο (σχεδόν διπλάσιο) από τον εργοδότη! Με ότι αυτό συνεπάγεται. Δηλαδή ο νόμος 1846/51 ολοκλήρωσε την Μεταξική επεξεργασία της ασφαλιστικής κάλυψης του επαγγελματικού κινδύνου. Προχωρώντας παραπέρα, με διάταξη του παραπάνω νόμου ανατρέπεται διάταξη του νόμου 551/1914 με βάση την οποία ο εργοδότης όφειλε να καταβάλει αποζημίωση και έξοδα νοσηλείας και κηδείας σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος. Η ανατροπή αυτής της διάταξης αφορά ακόμη και στις περιπτώσεις που η βλάβη της υγείας του εργαζομένου ήταν αποτέλεσμα αμέλειας του εργοδότη ή προσώπων σχετιζόμενων με αυτόν [7], αποδυναμώνοντας ακόμη περισσότερο την εργοδοτική ευθύνη. Βέβαια, η διαδικασία αποδυνάμωσης της εργοδοτικής ευθύνης για την ασφαλιστική κάλυψη του επαγγελματικού κινδύνου ήταν αντιφατική, διότι το 1961 (ΒΔ 473/1961) υπήρξε μια αξιόλογη προσπάθεια στην κατεύθυνση της συγκρότησης ιδιαίτερου κλάδου ασφάλισης, με θεσμοθέτηση εργοδοτικής εισφοράς 1% και με κάποια στοιχεία οικονομικών κινήτρων. Έμεινε όμως -μέχρι σήμερα- ανολοκλήρωτη [8].

Σύμφωνα με τα παραπάνω, τα ΒΑΕ θεσπίστηκαν σ' ένα ιστορικό πλαίσιο που χαρακτηρίστηκε από τις στρατιωτικές και κοινωνικο-πολιτικές παραμέτρους της περιόδου μετά το 1944. Το πλαίσιο αυτό ήταν συντριπτικό ενάντια στους εργαζόμενους. Η καταστολή της συνδικαλιστικής δράσης και η μεγάλη μείωση της αξίας της εργατικής δύναμης αναπόφευκτα οδήγούσαν σε δραματική επιδείνωση τις συνθήκες εργασίας και κατ' επέκταση την υγιεινή και την ασφάλεια στους χώρους εργασίας. Για να διασφαλιστεί όμως ένας βαθμός κοινωνικής σταθερότητας, το κράτος έπρεπε να παραχωρήσει ένα αντιστάθμισμα στους εργαζόμενους και ταυτόχρονα να επιχειρήσει να «συμψηφίσει» τις ευθύνες του για το χαρακτήρα των συνθηκών εργασίας. Έτσι ενώ τα ΒΑΕ -από τη μια- συνιστούσαν την ομολογία του κράτους ότι δεν εξασφάλιζε ανθρώπινες συνθήκες εργασίας, δίνοντας ως αντάλλαγμα στους εργαζόμενους τη δυνατότητα πρώιμης συνταξιοδότησης, από την άλλη είχαν ένα χαρακτήρα αμυντικού μηχανισμού για τη μείωση των συνεπειών από την έντονη και σταθερή έκθεση των εργαζομένων σε βλαπτικούς παράγοντες του εργασιακού περιβάλλοντος. Επίσης οι εργαζόμενοι είχαν τη δυνατότητα να διεκδικούν επιδόματα ανθυγιεινής εργασίας μέσα από συλλογικές συμβάσεις, αν και στη δεδομένη περίοδο πολλά τέτοια επιδόματα δόθηκαν σε κλάδους εργαζομένων είτε απευθείας με υπουργικές αποφάσεις είτε μετά από δικαστικές αποφάσεις. Θα ήταν όμως σημαντικό λάθος να παρουσιαστούν τα ΒΑΕ ως μια απλή «αντισταθμιστική παραχώρηση προληπτικού χαρακτήρα». Μια τέτοια προσέγγιση θα ήταν μονόπλευρη και δεν θα λάμβανε υπόψη τη ζωντανή κοινωνική δυναμική που αναπτύχθηκε στην ελληνική κοινωνία στις δεκαετίες του '50 και -ιδιαιτέρως- του '60. Πράγματι την περίοδο αυτή καταγράφηκαν διεργασίες ανασυγκρότησης του εργατικού συνδικαλιστικού κινήματος. Σύμβολο αυτών των διεργασιών αποτέλεσε το κίνημα των οικοδόμων, με

την πανοικοδομική απεργία της 1ης Δεκεμβρίου 1960, η οποία άνοιξε μια νέα σελίδα στην ανάπτυξη του συνδικαλιστικού κινήματος το οποίο -

ακόμη- δρούσε εντός πλαισίων ισχυρότατης καταστολής. Μεταξύ των αιτημάτων της απεργίας ξεχωρίζουμε το αίτημα για την αναγνώριση του οικοδομικού επαγγέλματος ως βαρέος και ανθυγιεινού και τη λήψη μέτρων για την πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων στις οικοδομές[9]. Η αλλαγή του κοινωνικού κλίματος αντανακλάται και στην αύξηση των χαμένων εργατωρών λόγω απεργίας στην περίοδο 1955-1966 [10]. Αντανακλάσεις είχαμε όμως και σε πολιτικό επίπεδο. Το Φεβρουάριο του 1956 η εκλογική συνεργασία των δυνάμεων του Κέντρου και της Αριστεράς κερδίζει την πλειοψηφία των ψήφων (όχι όμως και των εδρών), λόγω του εκλογικού συστήματος, ενώ το 1958 η ΕΔΑ καταλαμβάνει με 25% των ψήφων τη θέση της Αξωματικής Αντιπολίτευσης. Το 1963 η Ένωση Κέντρου κερδίζει τις εκλογές, όχι όμως αυτοδύναμη, και σχηματίζεται βραχύβια κυβέρνηση με την ψήφο ανοχής της ΕΔΑ. Στις νέες εκλογές που πραγματοποιούνται το Φεβρουάριο του 1964, η Ένωση Κέντρου αποκτά αυτοδύναμη πλειοψηφία στη Βουλή. Αυτό το πολιτικό πλαίσιο τροφοδοτούσε την κοινωνική δυναμική, αλλά και τροφοδοτούνταν από αυτή. Δεν είναι τυχαίο, ότι στα πλαίσια αυτής της δυναμικής από το 1963 και μετά πολλοί κλάδοι εργαζομένων διεκδικούν και πετυχαίνουν στις συλλογικές συμβάσεις εργασίας (που συχνά υπογράφονται για πρώτη φορά) την καταβολή επιδόματος ανθυγιεινής εργασίας, αλλά και τη χορήγηση μέσων ατομικής προστασίας [11]. Είναι αξιοσημείωτο το παράδειγμα των δημοτικών υπαλλήλων καθαριότητας που εκτός από το επίδομα αυτό διεκδίκησαν και πέτυχαν την χορήγηση από τον εργοδότη μέσων ατομικής προστασίας. Τα παραδείγματα των δημοτικών υπαλλήλων, αλλά και των οικοδόμων που αναφέραμε πριν (με τις προτάσεις για λήψη μέτρων πρόληψης των εργατικών ατυχημάτων), δείχνουν ότι οι εργαζόμενοι δεν περιορίζονταν απλά σε οικονομικές διεκδικήσεις (π.χ. επιδόματα), αλλά παραπέρα στόχευαν σε μια ουσιαστική βελτίωση των συνθηκών εργασίας.

Το 1985 ψηφίστηκε ο νόμος πλαίσιο για την υγιεινή και ασφάλεια της εργασίας, ο οποίος θεσμοθέτησε την αντικειμενική και αποκλειστική ευθύνη του εργοδότη για την προστασία των εργαζομένων από τον επαγγελματικό κίνδυνο. Η ευθύνη αυτή, όμως παραμένει αποδυναμωμένη, όσο δεν συγκροτείται κλάδος ασφάλισης επαγγελματικού κινδύνου. Ακολούθησε πλήθος νομοθετικών δραστηριοτήτων, στην ουσία όμως η υγιεινή και η ασφάλεια της εργασίας παρέμειναν υποβαθμισμένες. Στη χώρα μας υπάρχουν τεράστιες ελλείψεις στην εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου, ενώ καμιά ουσιαστική βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία, δεν μπορεί να συντελεστεί όσο δεν προχωρά η ασφάλιση του επαγγελματικού κινδύνου. Η ήδη υπάρχουσα εργοδοτική εισφορά του 1% (που προς το παρόν εφαρμόζεται μόνο στο λεκανοπέδιο) αποτελεί μια θετική αφετηρία συζήτησης για μια

διευρυμένη εφαρμογή της εργοδοτικής εισφοράς, στη βάση της κατηγοριοποίησης (ανάλογα με τον επαγγελματικό κίνδυνο) των επιχειρήσεων από το νόμο 1568/85 [12]. Επίσης σχεδόν απουσιάζουν εξειδικευμένες υποδομές για την ολοκληρωμένη εκτίμηση και πρόληψη του επαγγελματικού κινδύνου στο πλαίσιο του ΕΣΥ, των ασφαλιστικών οργανισμών και των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, σε πολλές επιχειρήσεις δίδεται η συνδικαλιστική δράση αλλά και η νόμιμη δράση των επιτροπών υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας (σύμφωνα με στοιχεία της ΓΣΕΕ) [13]. Ας μην ξεχνάμε ακόμη ότι στο μεγαλύτερο μέρος του δημόσιου τομέα απουσιάζουν οι θεσμοί υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας. Επίσης πρέπει να σημειωθεί η επέκταση της ελαστικοποίησης της εργασίας σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα και η διευρυμένη δημιουργία ενός κλίματος γενικής εργασιακής ανασφάλειας.

Η ανακίνηση του θέματος των βαρέων και ανθυγιεινών

Τα τελευταία χρόνια είναι εμφανής μια προσπάθεια αποχαρκτηρισμού επαγγελματιών που ανήκουν στα ΒΑΕ αλλά και γενικότερα μια προσπάθεια επανεξέτασης του ίδιου του θεσμού. Πρέπει να σημειωθεί ότι στο παρελθόν σχετική επιτροπή αρνήθηκε να γνωματεύσει, λόγω έλλειψης σχετικών στοιχείων [14]. Γεννάται τώρα το ερώτημα, με ποια κριτήρια η επιτροπή που έχει συσταθεί θα αποφανθεί για πιθανό αποχαρκτηρισμό; Από την άλλη, ομάδες εργαζομένων -ιδιαίτερα στο δημόσιο τομέα- όπου δεν υπάρχει -ούτε στα χαρτιά- η έννοια του εργατικού ατυχήματος και της επαγγελματικής ασθένειας, διεκδικούν την ένταξή τους στα ΒΑΕ.

Μεγάλες κατηγορίες εργαζομένων με υψηλή επικινδυνότητα είναι εκτός ΒΑΕ. Οι εναερίτες της ΔΕΗ, που κρέμονται στους πυλώνες για να εξασφαλίσουν την τροφοδοσία του δικτύου με χιόνια και λιοπύρια, δεν είναι ενταγμένοι στα ΒΑΕ, ενώ οι προσλήψεις δεν αναπληρώνουν τις αποχωρήσεις, με αποτέλεσμα εντατικοποίηση της εργασίας και αύξηση του κινδύνου. Μεγάλος αριθμός εργαζομένων στην καθαριότητα των Δήμων, οι οποίοι από τη φύση του επαγγέλματός τους είναι εκτεθειμένοι σε πολυάριθμους παράγοντες που αποτελούν κίνδυνο για την ασφάλεια και την υγεία τους, δεν υπάγονται στα βαρέα και ανθυγιεινά.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι γιατροί, οι νοσηλευτές και άλλοι επαγγελματίες υγείας. Η κατηγορία αυτή είναι εκτεθειμένη σε ποικιλία βλαπτικών παραγόντων. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις εφημερίες, που τσακίζουν την προσωπικότητα του εργαζομένου και απορυθμίζουν τους βιολογικούς ρυθμούς, την προσωπική και οικογενειακή του ζωή. Οι συνδικαλιστικές ενώσεις των γιατρών πέρα από την ένταξη στα ΒΑΕ ζητούν και την αναγνώριση των εφημεριών ως συντάξιμου χρόνου. Είναι αναμενόμενο το αίτημα αυτό να μη γίνεται αποδεκτό, διότι αν γινόταν, οι γιατροί, το νοσηλευτικό προσωπικό και οι λοιποί επαγγελματίες υγείας θα έβγαιναν γρηγορότερα στη σύνταξη, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με το μοντέλο της αύξησης των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης που διεθνώς προωθείται.

Μια ιδιαίτερη αναφορά αξίζουν οι εργαζόμενοι στις ένοπλες δυνάμεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε την περίπτωση των πιλότων της πολεμικής αεροπορίας. Τα θανατηφόρα

ατυχήματα έχουν αυξηθεί στις πτήσεις των πολεμικών αεροσκαφών (αναχαίτισης ή εκπαιδευτικές), η πολιτεία όμως προσπαθεί να επιρρίψει, στο πλαίσιο της «ατομικής ευθύνης», την ευθύνη στους πιλότους, σύμφωνα με αναφορές του Συλλόγου Ουμάτων Αξιωματικών Πολεμικής Αεροπορίας [15].

Είναι γενικά σωστό ότι, κανονικά, η εκτίμηση της επικινδυνότητας ομάδων εργαζομένων πρέπει να υποστηρίζεται από επιστημονικές μελέτες [16]. Σε διεθνές επίπεδο όμως υπάρχει πλέον μια επίθεση ενάντια στα ερευνητικά κέντρα της ιατρικής εργασίας. Είναι τυχαίο ότι στη Σουηδία η νεοεκλεγείσα κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι τον Ιούλιο του 2007 θα κλείσει το φημισμένο Εθνικό Ινστιτούτο Ιατρικής Εργασίας; Αν αυτά γίνονται σε μια χώρα με παράδοση στο «κράτος πρόνοιας», αντιλαμβάνεται κανείς τι συμβαίνει στην καθυστερημένη Ελλάδα. Παρόλα αυτά μελέτες με εμπειρικό υλικό από εργασιακούς χώρους δείχνουν σημαντική επιβάρυνση της υγείας των εργαζομένων σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Ενδεικτικά αναφέρουμε τους αμμοβολιστές, τους εργαζομένους στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και τους εργαζόμενους στη βιομηχανία τύπου, με υψηλά ποσοστά επαγγελματικής βαρηκοΐας [17, 18, 19].

Πάντως, πρέπει να επισημανθεί ότι εφόσον οι επιστημονικές μελέτες δεν είναι εφικτές (αφού η πολιτεία δεν τις χρηματοδοτεί), είναι θεμιτό να εντάσσεται μία κατηγορία εργαζομένων στα BAE, εφόσον προκύπτει ευλογοφανής συσσώρευση επαγγελματικών κινδύνων.

Οι υποστηρικτές της κατάργησης των BAE ισχυρίζονται ότι εφόσον υπάρχει επαρκές νομοθετικό πλαίσιο υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας, διασφαλίζονται υγιεινές και ασφαλείς συνθήκες για τους εργαζομένους. Αυτή η εξίσωση είναι απλουστευτική και ταυτολογική, γιατί συγχέει την τυπική εφαρμογή ορισμένων διατάξεων με την ουσιαστική διασφάλιση της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων, πράγμα όμως που απαιτεί δημιουργία υποδομών, σημαντικό κόστος και κυρίως πολιτική βούληση εκ μέρους της πολιτείας να επιβάλει την ουσιαστική εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου. Αλλά, ακόμα και αν δεχθούμε ότι το νομοθετικό πλαίσιο και επαρκές και εφαρμόζεται, η αυτόματη κατάργηση των BAE δεν ευσταθεί. Μήπως πρέπει με την ίδια λογική να καταργηθεί και η ασφάλιση αυτοκινητών επειδή υπάρχει ο ΚΟΚ; [20]. Σημειώνεται ότι η τυχόν αναγνώριση ενός επαγγελματικού ως βαρέος και ανθυγιεινού δε σημαίνει την εγκατάλειψη της δράσης για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, αλλά αντίθετα πρέπει να ωθεί σε συντονισμένη προσπάθεια βελτίωσης του συγκεκριμένου εργασιακού περιβάλλοντος.

Όμως υπάρχει και κάτι άλλο. Όλο το πλαίσιο της υγιεινής και της ασφάλειας στην εργασία βασίστηκε πάνω στην παραδοχή της οκτάωρης πενήνήμερης εργασίας. Σήμερα με την κλιμακούμενη επιβολή της απορύθμισης και της ελαστικοποίησης υπονομεύεται κάθε ρυθμιστικό πλαίσιο προστασίας της υγείας των εργαζομένων. Ακόμη παραπέρα υπάρχουν πλέον ενδείξεις ότι η ελαστικοποίηση έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία και την ποιότητα ζωής των εργαζομένων [21, 22]. Πρόσφατα στοιχεία δείχνουν ότι στην Ελλάδα το 83,3% των εργαζομένων με σύμβαση προσωρινής απασχόλησης έχουν ηλικία 19-35 ετών, ενώ 1 στους 6 εργαζόμενους είναι ανασφάλιστος [23]. Ακόμη, για ποια υγεία και ασφάλεια στην εργασία άραγε θα μιλάμε σε μια εργάσιμη εβδομάδα 65 ωρών;

Έτσι πρακτικά σχεδόν όλα τα επαγγέλματα θα τείνουν να γίνουν βαρέα και ανθυγιεινά και τίθεται ζήτημα ελαχιστοποίησης της βλάβης της ανθρώπινης υγείας.

Συμπερασματικά, ο θεσμός των BAE επιδιώκεται να καταργηθεί, προκειμένου να μειωθεί το εργατικό κόστος, να αναδιαρθρωθεί το ασφαλιστικό σύστημα, αλλά και να απαλειφθεί κάθε αναφορά στο γεγονός ότι η εργασία βλάπτει την ανθρώπινη υγεία, σε μια περίοδο δραματικής επιδείνωσης των συνθηκών εργασίας.

Το ζήτημα των BAE με τις τρεις διαστάσεις τις οποίες αναφέραμε παραπάνω συμπυκνώνει σε τελική ανάλυση όλα τα σύγχρονα κεντρικά προβλήματα των εργασιακών σχέσεων.

Βιβλιογραφία

- [1] Σ. Λιναρδάτου, Η 4η Αυγούστου, Αθήνα 1988.
- [2] Αγορεύσεις Ελληνικού Κοινοβουλίου, Περίοδος Δ., Τόμος ΙΒ, Αθήνα 1934.
- [3] Γ. Δαφνή, Η Ελλάς μεταξύ δυο πολέμων, Τόμος Β, Αθήνα 1974.
- [4] Πρακτικά Ιατρικής Εταιρείας Αθηνών, Αθήνα 1938.
- [5] Κ. Πλεύρη, Ι. Μεταξάς. Βιογραφία, Αθήνα 1975.
- [6] Γ. Ραχιώτης, Μελέτη των εργατικών ατυχημάτων στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1938-1955, Αθήνα 2002.
- [7] Χ. Χατζής, Η ιατρική της εργασίας και η διαδικασία κρίσης των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων, Ιατρικής της εργασίας, Φθινόπωρο 1991.
- [8] Χ. Ιωάννου, Συνέργεια (υπο)συστημάτων κοινωνικής πολιτικής: το παράδειγμα των συνθηκών εργασίας, Αθήνα 2001.
- [9] Η. Στάβερη, 1 Δεκέμβριος 1960, Οι οικοδόμοι απεργούν, Αρχαιοτάξιο, αρ.3, 2001.
- [10] Ρ. Φακιολάς, Ο εργατικός συνδικαλισμός στην Ελλάδα, Αθήνα 1978.
- [11] Δελτίον Εργατικής Νομοθεσίας, 1965.
- [12] Β. Μακρόπουλος, Ασφαλιστική κάλυψη επαγγελματικού κινδύνου. Υγιεινή και ασφάλεια της εργασίας, αρ 18, 2004.
- [13] Α. Κολλάς, Παρέμβαση στην εκδήλωση για την ευρωπαϊκή εβδομάδα, Οκτώβριος 2002.
- [14] Εισηγητική έκθεση της επιτροπής για την επανεκτίμηση του θεσμού των BAE, Αθήνα 18/11/1991.
- [15] Ελευθεροτυπία, 1/6/2006.
- [16] Θ. Μπάζας, Αποσαφήνιση της έννοιας των «βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων», Υγιεινή και ασφάλεια της εργασίας, αρ. 25, 2006.
- [17] Ε. Γεωργιάδου, Γερ. Παπαδόπουλος, Ξ. Κομηνός, Σ. Δοντάς, Λ. Ραντίν, Β. Δρακόπουλος, Ε. Μουρελάτου, Κ. Λώμη, Σ. Δρίβας, Εκτίμηση επαγγελματικού κινδύνου στη βιομηχανία τύπου. 8th international symposium of ISSA section, Athens 19-21, May 2003.
- [18] Σ. Δρίβας, Β. Δρακόπουλος, Λ. Ραντίν, Σ. Δοντάς, Ξ. Κομηνός, Ε. Μουρελάτου, Ε. Γεωργιάδου, Δ. Καραϊνδρού, Μ. Τιμπιστράνη, Α. Πανταζοπούλου, Α. Καλλίτη, Σ. Κωστόπουλου, Συνθήκες εργασίας στον κλάδο αμμοβολιστών, καθαριστών και βαφών της ναυπηγοεπισκευαστικής ζώνης Περάματος, 8th international symposium of ISSA section, Athens 19-21 May 2003.
- [19] Rachiotis G, Alexopoulos CG, Drivas S, Occupational exposure to noise, and hearing function among electroproduction workers, *Auris Nasus Larynx*, 2006;33: 381-385.
- [20] Γερ. Παπαδόπουλος, Η συμβολή του θεσμού των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων στον περιορισμό των συνεπειών του επαγγελματικού κινδύνου. Ημερίδα για την υγιεινή και ασφάλεια, Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργατών Μετάλλου, 1998.
- [21] Benavides FG et al., How do types of employment relate to health indicators?, *J Epidemiol Community Health*, 2000;54:494-501.
- [22] Benavides FG et al., The health damaging potential of new types of flexible employment: a challenge for public health researchers, *Am J Public Health*, 2000; 90:1316-7.
- [23] Ελευθεροτυπία, 19/5/2006.

Προστασία της υγείας στην εργασία

της Ελένης Γιάνναπα*

Το παρακάτω κείμενο είναι από το βιβλίο «Προστασία της υγείας στην εργασία - Θέμα για αγωγή υγείας στα Γενικά Λύκεια» του οποίου την επιμέλεια, το συντονισμό και την υλοποίηση έκανε ο Δρ Θεόδωρος Μπάζας, μέλος του Βασιλικού Κολλεγίου Ιατρών του Λονδίνου (Τομέας Ιατρικής της Εργασίας) και είναι μια έκδοση του Δήμου Ψυχικού. Πρόκειται για το κείμενο της έκθεσης που κέρδισε το Α' βραβείο στο διαγωνισμό για τη συγγραφή της καλύτερης έκθεσης ιδεών με θέμα: Προστασία της υγείας στην εργασία. Η εκδήλωση της βράβευσης έγινε στο Πολιτιστικό Κέντρο Μπενεττάτου του δήμου στις 18 Νοεμβρίου 2004.

Στην εποχή μας, που η τεχνολογία και οι εφαρμογές της κυριαρχούν σε όλους τους τομείς της εργασίας του ανθρώπου, το ζήτημα της προστασίας της υγείας του κατά την εργασία είναι πιο επιτακτικό από ποτέ. Νέα μηχανήματα, καινούργιες μέθοδοι παραγωγής προϊόντων, αυτοματοποίηση λειτουργιών και τόσα άλλα εισάγονται στις επιχειρήσεις με σκοπό την αύξηση της παραγωγής και την ευκολία των διαδικασιών. Παρ' όλα αυτά, τα εργατικά ατυχήματα πληθαίνουν, ενώ πολλοί εργαζόμενοι αγνοούν σε μεγάλο βαθμό τους κινδύνους που πιθανώς ενέχει η εργασία τους. Συχνά μάλιστα οι κανόνες για την προστασία της υγείας του εργατικού δυναμικού δεν ακολουθούνται ούτε από τις επιχειρήσεις. Έτσι η υγεία πολλών εργαζομένων τίθεται σε κίνδυνο, καθώς κίνδυνοι για την υγεία υπάρχουν σε κάθε επάγγελμα.

Από τα επαγγέλματα που απαιτούν πνευματική εργασία μέχρι τα χειρωνακτικά, οι εργαζόμενοι πρέπει να προστατευτούν από διάφορους παράγοντες που επιβαρύνουν τον οργανισμό τους: εκτεταμένη έκθεση σε ακτινοβολίες, έντονος θόρυβος που δημιουργεί προβλήματα ακοής, σκόνη και γενικά σωματίδια και ουσίες που εμποδίζουν τη σωστή λειτουργία του αναπνευστικού συστήματος, επικίνδυνες χημικές ουσίες με τις οποίες ο εργαζόμενος έρχεται καθημερινά σε επαφή, μόλυνση από φορείς μεταδοτικών ασθενειών (άνθρωποι ή ζώα) μηχανήματα με κινητά μέρη όπου λανθασμένοι χειρισμοί μπορεί να προκαλέσουν εργατικό ατύχημα, έντονες λάμψεις, επικίνδυνες εγκαταστάσεις, αλλά και κακή στάση του σώματος ή λανθασμένος τρόπος ανύψωσης και μεταφοράς βάρους, είναι μερικοί μόνο από αυτούς τους παράγοντες. Επομένως, είναι φανερό ότι η λήψη μέτρων τόσο από τις επιχειρήσεις, όσο και από τους εργαζόμενους είναι αναγκαία. Ποιες όμως είναι οι απαραίτητες ενέργειες;

Όσον αφορά στις επιχειρήσεις, πρώτο μέλημα είναι η καταγραφή και αξιολόγηση από ειδικούς των κινδύνων που μπορεί να διατρέχουν οι εργαζόμενοι. Δεύτερον, πρέπει να αποφασιστεί αν μπορούν να γίνουν κάποιες αλλαγές στους χώρους εργασίας, όπως, παραδείγματος

χάριν, αντικατάσταση επικίνδυνων υλικών, αλλαγή μηχανημάτων με άλλα, πιο φιλικά προς το χρήστη, τοποθέτηση συστημάτων πυρόσβεσης και άλλα, ώστε να μειωθεί η επικινδυνότητα του χώρου. Τρίτον, πρέπει να θεσπιστούν κανόνες ασφαλείας, οι οποίοι θα είναι αναρτημένοι στους χώρους εργασίας, καθώς και πινακίδες για σήμανση επικίνδυνων περιοχών ή προφυλάξεων που πρέπει να παίρνονται από τους εργαζόμενους.

Ακόμα, η επιχείρηση πρέπει να εφοδιάζει με την κατάλληλη εξάρτηση τους εργαζόμενους ώστε να προστατεύονται κατάλληλα (στολή για όσους εκτίθενται σε ακτινοβολίες ή χημικές ουσίες, κάσκες για εργαζόμενους σε οικοδομές κ.τ.λ.), καθώς και να φροντίζει για τη σωστή και συνεχή κατάρτισή τους μέσα από σεμινάρια και ενημερωτικό υλικό. Τέλος, η επιχείρηση πρέπει να διενεργεί προληπτικές εξετάσεις και να γνωρίζει το ιατρικό ιστορικό κάθε υπαλλήλου της, καθώς και να διαθέτει εξειδικευμένο ιατρικό προσωπικό, ώστε να είναι δυνατόν να αντιμετωπισθούν με επιτυχία έκτακτες καταστάσεις.

Όσον αφορά τώρα το εργατικό δυναμικό, οι υπάλληλοι κάθε επιχείρησης πρέπει με τη σειρά τους να ενδιαφέρονται και να ενημερώνονται για την προστασία της υγείας τους στην εργασία, ώστε να μπορούν να προστατευτούν καλύτερα. Είναι απαραίτητο να κατανοήσουν και να ακολουθούν πιστά τους κανόνες ασφαλείας ώστε να αποφύγουν προβλήματα υγείας. Ακόμη, είναι σωστό να συζητούν με κάποιο γιατρό για τις συνθήκες της εργασίας, καθώς ο γιατρός θα τους συμβουλέψει για τις προφυλάξεις που πρέπει να πάρουν.

Συνοψίζοντας, νομίζω πως είναι προφανές πόσο σημαντική είναι η διασφάλιση της υγείας των εργαζομένων και πως το θέμα αυτό δεν αφορά μόνο στην επιχείρηση στην οποία απασχολούνται αλλά και στους ίδιους τους εργαζόμενους. Είναι αναγκαίο, λοιπόν, να ενταθούν οι προσπάθειες έτσι ώστε να προλαμβάνονται τυχόν προβλήματα υγείας που οφείλονται στην ανεπαρκή ασφάλεια στους χώρους εργασίας.

Γιατί η πρόληψη είναι η καλύτερη αντιμετώπιση!

*Η κα Ελένη Γιάνναπα όταν έγραψε το κείμενο ήταν μαθήτρια της Γ' Λυκείου στη Σχολή Μωραΐτη

Παγκόσμια Ημέρα Υγείας και Ασφάλειας στην Εργασία

Ανακοινώθηκε, από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (ILO), το θέμα του φετινού εορτασμού της Παγκόσμιας Ημέρας Υγείας και Ασφάλειας στην Εργασία, την 28η Απριλίου 2007: **«Κάνοντας πραγματικότητα την αξιοπρεπή εργασία - Ασφαλείς και υγιείς χώροι εργασίας»** (Making Decent Work a Reality - Safe and Healthy Workplaces).

Μια συνοπτική έκθεση για το συγκεκριμένο θέμα και άλλο πληροφοριακό υλικό, που θα χρησιμοποιηθεί για το εορτασμό της ημέρας αυτής σε όλο τον κόσμο, θα είναι σύντομα διαθέσιμα στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις της Οργάνωσης και του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε. <http://www.ilo.org/>, <http://www.elinyae.gr>

Έγκριση του κανονισμού REACH

Στις 13 Δεκεμβρίου 2006 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με μεγάλη πλειοψηφία (529 ψήφοι υπέρ, 98 ψήφοι κατά και 24 αποχές) ενέκρινε την τελική μορφή του κανονισμού REACH για την καταχώριση, την αξιολόγηση και την αδειοδότηση των χημικών ουσιών που είτε παράγονται είτε

εισάγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο κανονισμός απαιτεί οι παραγωγοί ή οι εισαγωγείς 30.000 περίπου χημικών ουσιών να προσκομίζουν πληροφορίες για την επικινδυνότητα της χρήσης τους πριν τους παρασχεθεί η άδεια για την κυκλοφορία τους στην ευρωπαϊκή αγορά.

Πλήγμα για την ΥΑΕ στη Σουηδία

Στις 16 Οκτωβρίου του περασμένου χρόνου η νέα συντηρητική Σουηδική Κυβέρνηση κατέθεσε τον προϋπολογισμό της για το έτος 2007. Στον προϋπολογισμό δεν προβλέπεται η χρηματοδότηση του Σουηδικού Ινστιτούτου για την Υγεία και την Ασφάλεια στην Εργασία (Arbetslivsinstitutet).

Ως αποτέλεσμα της απόφασης αυτής το Ινστιτούτο αναστέλλει τη λειτουργία του από την 1η Ιουλίου 2007. Ο Γενικός Διευθυντής Mikael Sjöberg δήλωσε ότι το κλείσιμο του Ινστιτούτου, ενός από τα ιστορικότερα της Ευρώ-

πης, θα σημάνει την απώλεια ενός μεγάλου αριθμού εξειδικευμένων θέσεων εργασίας, τη διακοπή της υψηλού επιπέδου έρευνας του Ινστιτούτου καθώς και την αναστολή της παροχής υπηρεσιών προς τους κοινωνικούς εταίρους της χώρας.

Η απόφαση της Σουηδικής Κυβέρνησης προκάλεσε σε όλο τον κόσμο θύελλα αντιδράσεων. Πανεπιστημιακοί, συνδικάτα και πολιτικοί διατύπωσαν την άποψη ότι ένα σημαντικό κεφάλαιο γνώσεων απαξιώνεται, ενώ ταυτόχρονα πλήττεται το κύρος της χώρας.

Ομοσπονδία Νοσηλευτών Επαγγελματικής Υγείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (FOHNEU)

Η Ομοσπονδία Νοσηλευτών Επαγγελματικής Υγείας στην Ε.Ε. (Federation of Occupational Health Nurses within the European Union- FOHNEU), όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενο τεύχος του περιοδικού, είναι ένας επιστημονικός φορέας που εκπροσωπεί περίπου 45.000 Νοσηλευτές Επαγγελματικής Υγείας (Ν.Ε.Υ.). Στην Ομοσπονδία εκπροσωπούνται η Μεγάλη Βρετανία, η Φινλανδία, η Δανία, η Σουηδία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, το Βέλγιο, η Ολλανδία, η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ισπανία από τους αντίστοιχους εθνικούς συλλόγους των ΝΕΥ και ως παρατηρητές η Κύπρος και η Μάλτα.

Το Δ.Σ. της Ομοσπονδίας πραγματοποίησε δύο συναντήσεις το 2006. Στις 5-8 Απριλίου στο Τουρκία της Φινλανδίας και στις 21-23 Σεπτεμβρίου στην Ταραγόνα της Ισπα-

νίας.

Εκπρόσωποι από 11 χώρες της Ε.Ε. συζήτησαν θέματα που αφορούν σε εξελίξεις στην πολιτική και τη νομοθεσία των χωρών, καθώς και στην εκπαίδευση των νοσηλευτών. Βασικές πλευρές της συζήτησης παρουσιάζονται συνοπτικά στη συνέχεια:

Πολιτική και νομοθεσία των χωρών σχετικά με την Υγεία και Ασφάλεια στην Εργασία (ΥΑΕ)

Η γενική εικόνα από τις χώρες της Ε.Ε. στα θέματα πολιτικής και πρακτικής στην ΥΑΕ, αναδεικνύει μια συνεχή και σταθερή επιδείνωση στους όρους και τις συνθήκες

εργασίας του συνόλου των εργαζομένων, αλλά και των επαγγελματιών στο χώρο.

Χαρακτηριστικά, στην Ολλανδία και τη Δανία η μεταρρύθμιση στον τομέα ορίζει το κλείσιμο εσωτερικών υπηρεσιών ΥΑΕ, με αποτέλεσμα την απόλυση πολλών ΝΕΥ και την ώθηση των επιχειρήσεων στη συνεργασία με ιδιωτικές εξωτερικές υπηρεσίες ΥΑΕ. Σε αρκετές χώρες ενισχύεται η προσπάθεια να μετατοπιστεί το βάρος της πολιτικής και πρακτικής από την πρόληψη του επαγγελματικού κινδύνου, στην απλή διατήρηση της ικανότητας για εργασία (maintaining work ability) και τη μείωση, γενικά, της απουσίας των εργαζομένων λόγω ασθένειας (absenteeism management). Στην Ολλανδία για παράδειγμα, αυτό επιτυγχάνεται από το Γενικό Ιατρό στο ρόλο του «τροχονόμου» (Gatekeeper), με αποτέλεσμα οι ΝΕΥ και οι άλλοι επαγγελματίες ΥΑΕ να θεωρούνται περιττοί για τις επιχειρήσεις και να απολύονται.

Ακόμη, στη Δανία χρηματοδοτούνται οι επιχειρήσεις από το κράτος για να λάβουν μέτρα διατήρησης της υγείας των ηλικιωμένων εργαζομένων, που εξαναγκάζονται να συνεχίσουν να εργάζονται λόγω της αύξησης των ορίων συνταξιοδότησης. Στην Ολλανδία, οι ασφαλιστικές εταιρίες primoδοτούνται να αναλάβουν τις υπηρεσίες ΥΑΕ και να τις ενσωματώσουν στις υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας που παρέχουν. Παρουσιάζεται δηλαδή η τάση μεταφοράς του κόστους για τη λήψη μέτρων ΥΑΕ από τους εργοδότες στο κράτος και τους εργαζόμενους, όπως και η γενική τάση εμπορευματοποίησης των υπηρεσιών ΥΑΕ. Σε αυτή την κατεύθυνση, άλλωστε, στη Φινλανδία πάνω από το 33% των υπηρεσιών ΥΑΕ το 2000 μετατοπίστηκε προς ιδιωτικές υπηρεσίες. Τέλος, αναδεικνύεται η πολλαπλή επιβάρυνση που επιφέρουν στους εργαζόμενους οι αλλαγές στην κοινωνική ασφάλιση.

Επίσης, υπάρχουν αλλαγές που ορίζουν νέες πρακτικές ή υποχρεώσεις εργοδοτών στις διάφορες χώρες, όπως η ένταξη της ιατρικής περίθαλψης στις παρεμβάσεις των υπηρεσιών ΥΑΕ, η αύξηση του αριθμού και της συχνότητας των προληπτικών εξετάσεων των εργαζομένων (Βέλγιο), ο έλεγχος και η παρακολούθηση της χρήσης αλκοόλ σε ομάδες εργαζομένων υψηλού κινδύνου (Ιρλανδία), η θέσπιση προτεραιοτήτων στην ΥΑΕ (π.χ. θόρυβος, ατυχήματα, μυοσκελετικά κ.α.).

Από την ελληνική αντιπροσωπεία τονίστηκε η σημασία της συζήτησης και δράσης των επαγγελματιών ΥΑΕ πάνω στις εξελίξεις που επιδρούν αρνητικά στις συνθήκες ΥΑΕ. Ειδικότερα σε θέματα όπως το καθεστώς ευελιξίας στην εργασία, η ενοίκιαση εργαζομένων, η αύξηση του ορίου συνταξιοδότησης, το νομοθετικό πλαίσιο και οι κανονισμοί που εισάγει η Ε.Ε., οι αλλαγές στην εκπαίδευση γενικότερα κ.α. Η ανταλλαγή εμπειριών με συναδέλφους από άλλες ευρωπαϊκές χώρες διευκολύνει την κατανόηση των προβλημάτων των εργαζομένων, αλλά και των επαγγελματιών υγιεινής και ασφάλειας της εργασίας.

Εκπαίδευση νοσηλευτών

Οι γενικότερες αρνητικές εξελίξεις που αφορούν στην ΥΑΕ σε πολλές χώρες της Ε.Ε., που είχαν σημαντικές κατακτήσεις σε αυτή τη θεματολογία, έχει επηρεάσει βέβαια και την εκπαίδευση των ΝΕΥ. Σε χώρες όπως η Ολλανδία, δεν υπάρχουν πλέον παρά ελάχιστοι νοσηλευτές που ενδιαφέρονται να εκπαιδευτούν στην ΥΑΕ, ενώ σε άλλες χώρες ο προσανατολισμός των ενδιαφερομένων

αφορά τα προγράμματα επιπέδου master. Ενδεικτικό και για τον προσανατολισμό της έρευνας στην ΥΑΕ μακριά από την πρόληψη του επαγγελματικού κινδύνου και την προστασία της υγείας των εργαζομένων, είναι το γεγονός ότι στη Φινλανδία καταγράφεται ότι οι επαγγελματίες ΥΑΕ συμμετέχουν μόνο κατά 40% στις μελέτες για τις συνθήκες εργασίας.

Θετική εξέλιξη γενικά αποτελεί η αναγνώριση της Νοσηλευτικής Επαγγελματικής Υγείας ως ειδικότητα της Νοσηλευτικής στην Ισπανία, ενώ απ' την άλλη, υπάρχει ο κίνδυνος να συμβεί ακριβώς το αντίθετο στη Μ. Βρετανία, όπου η ΝΕΥ είναι αναγνωρισμένη ως ειδικότητα από πολλά έτη.

Στα πλαίσια της προσπάθειας παρακολούθησης και καταγραφής των νέων προγραμμάτων εκπαίδευσης στις διάφορες χώρες, αναφέρθηκαν αρκετά προγράμματα εκπαίδευσης Νοσηλευτών Επαγγελματικής Υγείας που αναπτύσσονται. Ανάμεσά τους είναι ένα σε επίπεδο Master (ειδικά για νοσηλευτές) στο Βέλγιο και σε επίπεδο διπλώματος στη Γαλλία. Από την Ελλάδα αναφέρθηκαν δύο προγράμματα που έχουν αναπτυχθεί (και για νοσηλευτές), σε επίπεδο Master. Το ένα στην «Υγιεινή και Ασφάλεια της Εργασίας» από το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης σε συνεργασία με το ΤΕΙ Αθήνας και το δεύτερο στην «Εκτίμηση και Διοίκηση Περιβαλλοντικών Κινδύνων» από την Ιατρική Σχολή της Αθήνας. Τέλος, ένα πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην Υγιεινή της Εργασίας είναι υπό ανάπτυξη από τη FOHNEU. Το πρόγραμμα αυτό θα είναι επιπέδου Master και θα αφορά αποκλειστικά νοσηλευτές από όλη την Ευρώπη.

Τέλος, στα πλαίσια της πρόσφατης συνάντησης, δρομολογήθηκαν όλες οι διαδικασίες και συζητήθηκαν οι λεπτομέρειες για την πραγματοποίηση του Συνεδρίου της Ομοσπονδίας. Πρόκειται για το **4ο Συνέδριο των Νοσηλευτών Επαγγελματικής Υγείας** με θέμα: **Η Πρόκληση - The Challenge**, που θα πραγματοποιηθεί **στις 19-21 Σεπτεμβρίου 2007 στο Λονδίνο**.

Βασικοί θεματικοί τομείς του Συνεδρίου είναι: *Evidence Based practice, έρευνα, εκπαίδευση, παροχή υπηρεσιών*. Οι συνδιοργανωτές, που είναι η FOHNEU και οι εθνικοί σύλλογοι ΝΕΥ της Μ. Βρετανίας, προτείνουν τα εξής θέματα:

- Πρόσβαση στις υπηρεσίες ΥΑΕ σε όλη την Ε.Ε.
- Διαχείριση του απουσιασμού των εργαζομένων
- Γήρανση του εργατικού δυναμικού
- Ευελιξία του εργάσιμου χρόνου και γενικά ευελιξία στην απασχόληση
- Ισορροπία εργασίας και οικογενειακής ζωής
- Αποκατάσταση που σχετίζεται με την εργασία
- Μετανάστες στους χώρους εργασίας

Περισσότερες πληροφορίες για το Συνέδριο υπάρχουν στην ιστοσελίδα της Ομοσπονδίας στη διεύθυνση: www.fohneu.org

Κατερίνα Μιχαλιού, MSc
Νοσηλεύτρια Επαγγελματικής Υγείας
Εκπρόσωπος στο Δ.Σ. της FOHNEU

Ξέρετε ότι ...

Δώδεκα μύθοι για τις επαγγελματικές ασθένειες

Επιμέλεια: Εβίτα Καταγή

John M. Peters

1. «Δεν μπορεί να είναι κακό το περιβάλλον εργασίας. Εργαζόταν εδώ για 45 χρόνια και δεν είχε ποτέ κανένα πρόβλημα».
2. «Είναι μόνο μια στατιστική. Κλινικά δεν μπορεί να έχει καμιά σημασία».
3. «Το εργατικό δυναμικό μας είναι πιο υγιές από το γενικό πληθυσμό».
4. «Δεν υπάρχει πρόβλημα - το επίπεδο έκθεσης είναι χαμηλότερο από την επίσημη οριακή τιμή έκθεσης».
5. «Θα στοιχίσει πολύ να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα - Θα μας θέσει εκτός εργασίας».
6. «Είναι μόνο μια μελέτη θνησιμότητας και ξέρετε πόσο ανακριβή είναι τα πιστοποιητικά θανάτου».
7. «Εντάξει, υπάρχει πρόβλημα. Αλλά ξέρετε πόσο πολύ πίνουν και καπνίζουν οι εργαζόμενοι».
8. «Κάνει καλό στους εργαζόμενους να εκτίθενται γιατί διατηρούν τις άμυνές τους. Αν σταματήσουμε να τους εκθέτουμε, οι άμυνές τους θα καταρρεύσουν».
9. «Αν υπάρχει πρόβλημα, είναι εξαιτίας παλαιότερης έκθεσης η οποία δεν υπάρχει πια».
10. «Κάνουμε αυτό το πάρτι κάθε χρόνο για συνταξιούχους εργαζόμενους και όλοι δείχνουν μια χαρά».
11. «Μη μιλήσεις στους εργαζόμενους - το μόνο που θα πετύχεις είναι να τους κάνεις να ανησυχήσουν».
12. «Αν υπάρχει πρόβλημα, θα φανεί στις ιατρικές τους εξετάσεις γιατί οι εργαζόμενοι θα μιλήσουν στις νοσοκόμες και τους γιατρούς γι' αυτό».

Πηγή: *Occupational Health: recognizing and preventing work-related disease and injury*, 4th ed, Barry S. Levy, David H. Wegman (eds), Philadelphia: LIPPINCOT WILLIAMS & WILKINS, 2000, 842σ., 0-7817-1954-2.

Λόγος και Εικόνα

Η νοημοσύνη της καρδιάς

Επιμέλεια: Κωνσταντίνα Καψάλη

Απόσπασμα από το βιβλίο των Travis Bradberry και Jean Greaves (μετάφραση Έφη Μαρκοζάνε) με τίτλο «Συναισθηματική νοημοσύνη - Το απλό βιβλίο», εκδόσεις Κριτική, σελ. 26-31, Ιούλιος 2006.

Ένα τραγικό ατύχημα αποκαλύπτει τα μυστικά της συναισθηματικής νοημοσύνης

Την τελευταία μέρα που ο Φινέας Γκέιτς έφτασε στη δουλειά του στην ώρα του, τα ξημερώματα, είχε παγωνιά και υγρασία. Έβαλε τα χέρια στις τσέπες του πανωφοριού του και βγήκε έξω στο κρύο, ενώ σκεφτόταν τις δυσκολίες που τον περίμεναν στην κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Μπέρλιγκτον μέσω του Βερμόντ.

Στους δεκαοκτώ μήνες που εργαζόταν ως εργοδηγός το συνεργείο του είχε κάνει σημαντική πρόοδο, αλλά το έδαφος στο οποίο δούλευαν τώρα ήταν βραχώδες και τους δυσκόλευε αρκετά. Το πρώτο φως της αυγής ήταν θαμπό από την υγρασία, κι έτσι το ελικοειδές μονοπάτι το

οποίο οδηγούσε στο χώρο του εργοταξίου διακρινόταν δύσκολα. Χαμογέλασε ανακουφισμένος στο άκουσμα του ρυθμικού ήχου των σιδερένιων σφυριών που ηχούσε από μακριά. Οι εργάτες του συνεργείου του είχαν πιάσει δουλειά δεκαπέντε λεπτά πριν από το πρώτο σφύριγμα. Ο Φινέας είχε αποκτήσει τη φήμη του πιο ικανού και αποδοτικού εργοδηγού της εταιρείας. Η πειθαρχία και το πάθος που είχε για τη δουλειά του εξασφάλιζαν ότι τα έργα θα ολοκληρώνονταν εγκαίρως, ενώ η ευγένειά του τον είχε καταστήσει δημοφιλή στους υφισταμένους του. Ήταν καπάτσος άνθρωπος, ήξερε να καθοδηγεί την κουβέντα,

απέφευγε να πηγαίνει στο τοπικό ταβερνείο και είχε καλές σχέσεις με την οικογένεια και τους φίλους του.

Η μέρα συνεχίστηκε όπως συνήθως. Μέτρο προς μέτρο, ο Φινέας και το συνεργείο του τοποθετούσαν τις γραμμές του τρένου, βάζοντας φουρνέλα στο ανώμαλο έδαφος με σκοπό να επιταχύνουν το ταξίδι για τους βιαστικούς επιβάτες, που πηγαиноέρχονταν κάθε μέρα στη δουλειά. Την ώρα που κοίταξε το ρολόι του, στις 4:30, είχαν προσθέσει μισό μίλι στη σιδηροτροχιά. Ο Φινέας έμπηξε επιδέξια το φουρνελοσίδηρο στην κεκλιμένη τρύπα για το φουρνέλο και θυμήθηκε τη μέρα που είχε πάρει από τον σιδηρουργό αυτή την ειδική μεταλλική βέργα. Ο γεροδεμένος μάστορας του είχε εξηγήσει τότε ότι αυτό το εργαλείο δεν έμοιαζε με κανένα από όσα είχε δει μέχρι τότε.

Πριν προχωρήσει στην καθημερινή αναμέτρησή του με τους φυσικούς νόμους, ο Φινέας έκανε σήμα στο βοηθό του να ρίξει μέσα στην τρύπα ένα στρώμα άμμου, το οποίο θα εμπόδιζε τη δυναμίτιδα να ανατιναχτεί πριν από την ώρα της, όσο εκείνος θα τη γέμιζε με το φουρνελοσίδηρο. Τη στιγμή που οπισθοχωρούσε, τρόμαξε από τον οξύ θόρυβο που ακούστηκε πίσω του. Γύρισε και είδε ότι οι εργάτες κατά τη διάρκεια της εκσκαφής είχαν αναποδογυρίσει ένα μεγάλο σωρό από κοτρόνες, τις οποίες μετέφεραν σε φορτηγό με γερανό. Ο Φινέας αναστέναξε στεναχωρημένος με την αναποδιά και γύρισε να συνεχίσει τη δουλειά του με το σίδηρο. Δεν πρόσεξε όμως ότι και ο βοηθός του είχε αφαιρεθεί εξαιτίας του θορύβου. Έτσι, δεν είχε τοποθετήσει στην τρύπα την άμμο, με συνέπεια η τριβή που προξένησε ο Φινέας με το φουρνελοσίδηρο στη βραχύωδη περίμετρο της τρύπας να δημιουργήσει ένα σπινθήρα, ο οποίος προκάλεσε ανάφλεξη στην εκτεθειμένη πυρίτιδα που βρισκόταν στον πάτο της τρύπας. Λόγω της δυνατής έκρηξης, το φουρνελοσίδηρο εκτοξεύτηκε σαν πύραυλος. Διαπέρασε το πρόσωπο του Φινέα, πέρασε κάτω από το αριστερό του μάτι, συνέχισε προς τα πάνω και βγήκε από το πάνω μέρος του κεφαλιού του. Η σιδερένια βέργα προσγειώθηκε τελικά στα αγγιόχορτα, τριάντα μέτρα μακριά από το σημείο στο οποίο βρισκόταν ο άντρας.

Το σώμα του Φινέα τινάχτηκε προς τα πίσω από το ωστικό κύμα και έμεινε για λίγο ακίνητο, σφαδάζοντας από το σοκ. Ήθελε να ουρλιάξει, αλλά το μόνο που βγήκε από το στόμα του ήταν ένα φύσημα οι πνευμονές του δεν είχαν τη δύναμη να βγάλουν άλλον ήχο. Ένωθε πως είχε τραυματιστεί κάτω από το μάτι, εκεί όπου η σιδερένια βέργα των έξι κιλών, με μήκος 1,07 μέτρα και διάμετρο 3 εκατοστά, είχε διαπεράσει το πρόσωπό του. Δεν είχε καταλάβει ότι το φουρνελοσίδηρο είχε διαπεράσει το κρανίο του και είχε δημιουργήσει μια τρύπα στο μπροστινό τμήμα του. Ο κόσμος, όπως τον είχε γνωρίσει, άλλαξε για πάντα εκείνο το απόγευμα. Οι πιστοί εργάτες του Φινέα Γκέιτζ έτρεξαν πλάι του για να δουν αν είναι ακόμη ζωντανός. Όταν εκείνος τους κοίταξε και μέσα από βογκητά τους είπε «νομίζω ότι θα χρειαστώ τον δόκτορα Χάρλου», γέλασαν ανήσυχα. Με την αίσθηση του χιούμορ του ανέπαφη, ο Φινέας άφησε τους άντρες του να τον φορτώσουν σε μια βοϊδάμαξα για να τον μεταφέρουν στην πόλη. Την ώρα που στεκόταν ευθυτενής χωρίς βοήθεια μέσα στο κάρο, παρατήρησε ότι ο βοηθός του περπατούσε μελαγχολικά δίπλα του. Έσκυψε προς το μέρος του και του ζήτησε κάτι συνηθισμένο για έναν εργοδηγό που φεύ-

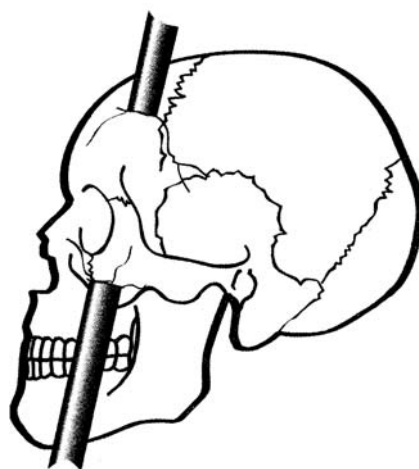
γει από το εργοτάξιο. «Δώσε μου, σε παρακαλώ, το βιβλίο». Οι σαστισμένοι εργάτες απέμειναν να κοιτάζουν με δέος τον Φινέα να απομακρύνεται από το εργοτάξιο, σαν μικρά αγόρια που κοιτάζουν τον πατέρα τους να επιτυγχάνει ένα ηράκλειο άθλο.

Την Τετάρτη, 13 Σεπτεμβρίου 1848, στις 5:30 μ.μ. - μία ώρα ακριβώς μετά το τραγικό ατύχημα - ο Φινέας Γκέιτζ στεκόταν στην είσοδο του σπιτιού του. Ο τοπικός γιατρός ζήτησε από τους εργάτες να του εξηγήσουν τι έγινε, αφού δεν περίμενε ότι ο Φινέας θα μπορούσε να μιλήσει με συνοχή και ειρμό.

«Όπως καταλαβαίνεις, γιατρέ, εδώ έχεις πολλή δουλειά» παρενέβη ο Φινέας, πριν προλάβει να μιλήσει κάποιος άλλος. «Το σίδηρο μπήκε από εδώ και βγήκε από το κεφάλι μου, εκεί». Παρόλο που το μπροστινό τμήμα του εγκεφάλου του είχε χυθεί έξω από το κρανίο του, ο Φινέας ήταν σε θέση να μιλάει και να σκέφτεται όπως και πριν από το ατύχημα. Τις επόμενες εβδομάδες, ο δόκτωρ Χάρλου τον περιποιούταν με μεγάλη φροντίδα και ύστερα από λίγο καιρό οι πληγές του επουλώθηκαν. Όλα έδειχναν πως το ατύχημα του είχε αφήσει μόνο κάποιες ουλές και αδύναμη όραση από το αριστερό μάτι.

Η επιβίωση του Φινέα Γκέιτζ και η ταχεία ανάρρωση καθυσύχασαν στους συγγενείς και τους φίλους του. Όταν όμως δοκίμασε να ξαναγυρίσει στη δουλειά, συνειδητοποίησαν ότι κάτι είχε αλλάξει. Άρχισε να συμπεριφέρεται παράξενα. Βλαστημούσε σαν ναυτικός και έδινε αντιφατικές διαταγές ανάλογα με τη διάθεσή του. Αυτός ο άντρας, που δεν είχε καθυστερήσει ποτέ στη δουλειά του, τώρα έδειχνε αδιαφορία για την ολοκλήρωση του έργου. Οι ίδιοι εργολάβοι που κάποτε τον επαινούσαν ως τον πιο ικανό εργοδηγό αναγκάστηκαν να τον απολύσουν.

Στα έντεκα χρόνια που έζησε ο Φινέας Γκέιτζ μετά το ατύχημα ήταν ένας διαφορετικός άνθρωπος. Οι λεπτομερείς σημειώσεις του δόκτορα Χάρλου περιγράφουν καθολική αλλαγή στη συμπεριφορά του, η οποία μπορούσε να εξηγηθεί, κυριολεκτικά, μόνο μέσω των κομματιών που έλειπαν από τον εγκέφαλό του.

Η διαδρομή που έκανε η σιδερένια βέργα του ενός μέτρου μέσα από το κεφάλι του εργοδηγού των σιδηροδρόμων Φινέα Γκέιτζ, στις 13 Σεπτεμβρίου 1848. Το εργαλείο αφαίρεσε ολόκληρο το μπροστινό τμήμα του εγκεφάλου του. Το κρανίο του και το πρωτότυπο εργαλείο που προκάλεσε τη ζημιά εκτίθενται στο Μουσείο Ανατομίας Γουόρεν, της Ιατρικής Σχολής του Χάρβαρντ, στη Βοστώνη της Μασαχουσέτης.

«Το τραύμα φαίνεται να έχει επιφέρει την καταστροφή της ισορροπίας ανάμεσα στις διανοητικές ικανότητές του και τις ενστικτώδεις κλίσεις. Τώρα πια είναι ιδιότροπος, άστατος, ασεβής, διστακτικός, δεν δέχεται περιορισμούς... Η σωματική ανάρρωσή του έχει ολοκληρωθεί, αλλά όσοι τον ήξεραν ως έναν έξυπνο, καπάτσο, ενεργητικό, επίμονο εργαζόμενο αναγνωρίζουν την αλλαγή στον ψυχισμό του. Η πνευματική του ισορροπία έχει χαθεί».

Με απλά λόγια, η συναισθηματική νοημοσύνη εγκατέλειψε τον Φινέα την ημέρα του ατυχήματος. Διαλύοντας το μπροστινό τμήμα του εγκεφάλου του, το σιδερένιο εργαλείο του αφαίρεσε συγχρόνως την ικανότητα να μεταστρέφει τις παρορμήσεις και τα συναισθήματά του σε εκλογικευμένες πράξεις. Μετά το ατύχημα, ο Φινέας

Γκέιτζ ήταν ένας άντρας που περπατούσε, μιλούσε, αισθανόταν, αλλά δεν είχε σχεδόν καθόλου αυτοέλεγχο. Κατά περίεργο τρόπο, η νοητική του ικανότητα παρέμεινε ανέπαφη. Μπορούσε να λύσει σύνθετα μαθηματικά προβλήματα και καταλάβαινε τις επιχειρηματικές λεπτομέρειες της κατασκευής του σιδηροδρόμου. Ζούσε ανεξάρτητα, όπως και πριν από την έκρηξη. Όσοι τον συναντούσαν για πρώτη φορά υπέθεταν ότι η απερίσκεπτη συμπεριφορά του ήταν στοιχείο της προσωπικότητάς του, αλλά όσοι τον γνώριζαν ήδη ήξεραν την αλήθεια. Ο «καινούργιος» Φινέας ήταν παράλογος και φερόταν αλλοπρόσαλλα. Κάθε ορμή και συναίσθημα οδηγούσαν σε παρορμητικές πράξεις, γεγονός που τις περισσότερες φορές ήταν καταστροφικό για την ποιότητα της ζωής του.

Επικαιρότητα

Ημερίδα για την Ευρωπαϊκή Εβδομάδα για την Υγεία και την Ασφάλεια στην Εργασία 2006 στη Θεσσαλονίκη

Μεγάλη επιτυχία σημείωσε η ημερίδα που διοργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Εβδομάδας για την Υγεία και την Ασφάλεια στην Εργασία 2006. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στις 24 Οκτωβρίου στο ξενοδοχείο «Μακεδονία Παλλάς».

Την έναρξη της ημερίδας κήρυξε ο Υπουργός Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, **κος Σ. Τσιτουρίδης** (φωτο) ενώ χαιρετισμό απηύθυνε ο Υφυπουργός Εθνικής Άμυνας, **κος Β. Μιχαλολιάκος** και εκπρόσωποι των κοινωνικών εταίρων και των τοπικών φορέων.

Για την «Εκπαίδευση σε θέματα ασφάλειας και υγείας μέσα στους χώρους εργασίας» μίλησε ο **κος Ι. Κραψίτης**, Γενικός Διευθυντής της Γενικής Διεύθυνσης Συνθηκών και Υγιεινής της Εργασίας του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας ενώ το θέμα «Ενσωμάτωση των αρχών της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση στην Ελλάδα» ανέπτυξε ο **κος Τ. Γκινάλας**, Διευθυντής της Διεύθυνσης Συνθηκών Εργασίας του ίδιου Υπουργείου.

Ο **Υποναύαρχος Ι. Νάνος** (Π.Ν.), Γενικός Επιθεωρητής Πολεμικού Ναυτικού, Πρόεδρος Επιτροπής Σχεδιασμού Συστήματος Υγιεινής και Ασφάλειας μίλησε για τη «Μέριμνα για τους Νέους - Υγιεινή και Ασφάλεια στους χώρους εργασίας, διαβίωσης και εκπαίδευσης των Ενόπλων Δυνάμεων».

Ο Πρόεδρος του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., **κος Β. Μακρόπουλος**, ενημέρωσε τους παρευρισκόμενους για τις «Επιπτώσεις των κακών συνθηκών εργασίας στην υγεία των νέων» ενώ ο **κος Ι. Ελευθεριάδης**, Σύμβουλος Ομίλου Siemens έδωσε ένα «Παράδειγμα καλής πρακτικής της εκπαίδευσης των νέων σε θέματα ασφάλειας και υγείας στην εργασία στην επιχείρηση Siemens».

Η εκδήλωση έκλεισε με συζήτηση μεταξύ των παρευρισκόμενων.

Ημερίδα στον «Ευαγγελισμό» για τους επαγγελματικούς κινδύνους στους νοσοκομειακούς χώρους

Στις **12 Οκτωβρίου 2006** διοργανώθηκε ημερίδα στο Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών «Ευαγγελισμός» από το Εθνικό

Δίκτυο των Νοσοκομείων για την προαγωγή της Υγείας στους εργασιακούς χώρους (Ε.Δ.Ν.Π.Υ.). Το νοσοκο-

μείο, που ανήκει στο Δίκτυο, ενισχύει και υποστηρίζει μια συλλογική προσπάθεια για την εφαρμογή μιας πολιτικής υγείας και ασφάλειας στις οργανωτικές δομές των νοσοκομείων.

Μέλη του συλλόγου του νοσοκομείου χαιρέτησαν την εκδήλωση που είχε ως κεντρικό θέμα τους επαγγελματικούς κινδύνους των νοσοκομειακών χώρων εργασίας. Οι ομιλητές ανέπτυξαν στην πρώτη φάση των εργασιών της ημερίδας τους φυσικούς, χημικούς και βιολογικούς κινδύνους για την υγεία, ενώ στη δεύτερη φάση επεσήμαναν τους εγκάρσιους κινδύνους για την υγεία.

Στις εργασίες τις ημερίδας συμμετείχαν με εισηγήσεις τους οι **κ.κ. Β. Μακρόπουλος**, Ειδικός Ιατρός Εργασίας και Πρόεδρος του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., που παρουσίασε τη διεθνή και την ελληνική εμπειρία στο ζήτημα των επαγγελ-

ματικών κινδύνων, **Ν. Κομιτόπουλος**, Παθολόγος και Αναπληρωτής Δ/ντής του Νοσοκομείου «Η Αγία Όλγα», που ανέπτυξε την επαγγελματική έκθεση στους ιούς ηπατίτιδας και HIV, **Π. Καραΐσκος**, Ακτινοφυσικός, που αναφέρθηκε στις ιοντίζουσες και τις μη ιοντίζουσες ακτινοβολίες, **Κ. Λώμη**, Φυσικοθεραπεύτρια - Εργονόμος στο Κέντρο Ασφάλειας της Εργασίας του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., που ανέπτυξε τους εργονομικούς κινδύνους και τη μυοσκελετική καταπόνηση, **Φ. Αναγνωστόπουλος**, Ψυχολόγος Υγείας, που παρουσίασε το σύνδρομο της ολοκληρωτικής εξάντλησης (burn out) και το στρες και **Β. Δρακόπουλος**, Ειδικός Ιατρός Εργασίας του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε, που αναφέρθηκε στα ωράρια εργασίας και τις νυχτερινές βάρδιες του ιατρικού και του νοσηλευτικού προσωπικού.

2ο Πανελλήνιο Συνέδριο για τη Διοίκηση, τα Οικονομικά και τις Πολιτικές Υγείας

Μετά την εξαιρετικά θετική ανταπόκριση και τη μεγάλη προσέλευση των επιστημόνων υγείας στο 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο για τη Διοίκηση, τα Οικονομικά και τις Πολιτικές της Υγείας, η Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας (ΕΣΔΥ-Τομέας Οικονομικών της Υγείας) διοργάνωσε το **2ο Πανελλήνιο Συνέδριο για τη Διοίκηση, τα Οικονομικά και τις Πολιτικές Υγείας** από 13 έως 16 Νοεμβρίου 2006, στην Αθήνα, στο ξενοδοχείο Hilton. Θέμα του συνεδρίου ήταν η τεκμηριωμένη φροντίδα της υγείας και η υγειονομική μεταρρύθμιση.

Ο Υπουργός Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, **κ. Δημήτρης Αβραμόπουλος**, κήρυξε την επίσημη έναρξη των εργασιών. Στο συνέδριο συμμετείχαν 300 περίπου επιστήμονες υγείας, μονοπωλώντας το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας του τομέα της υγείας. Πρόεδρος της οργανωτικής επιτροπής ήταν ο καθηγητής οικονομικών της Υγείας στην Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, **κ. Κυριόπουλος**.

Παρουσιάστηκαν εισηγήσεις αναφορικά με την ασφαλιστική/υγειονομική μεταρρύθμιση, τη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, τη βιοιατρική τεχνολογία, την επιδημιολογία, τις μεθοδολογίες διερεύνησης και πρωτο-

κόλλων διάγνωσης, τις κλίμακες μεταρρυθμιστικών αλλαγών με προτάσεις ολοκληρωμένων δικτύων κοινωνικής φροντίδας & αλληλεγγύης, την κοινωνιολογία της υγείας, την ανθρωπολογία σε σχέση με την υγεία, το δίκαιο της υγείας και την βιοηθική, τις μελέτες κλινικής έρευνας και τεκμηριωμένης φροντίδας σε Ελλάδα και εξωτερικό, τη φαρμακευτική τεχνολογία, τις πολιτικές δημόσιας υγείας, τις προκλήσεις του ΕΣΥ, την πρωτοβάθμια φροντίδα και τη γενική ιατρική, τη συμβολή της έρευνας και της καινοτομίας στην υγεία, την περιβαλλοντική διαχείριση στο χώρο της υγείας, τη διαχείριση των ιατρικών μολυσματικών αποβλήτων και τη διαχείριση του επαγγελματικού κινδύνου στις νοσοκομειακές μονάδες. Την τελευταία ενότητα κάλυψαν με παρουσιάσεις τους οι **κ.κ. Β. Μακρόπουλος**, Ειδικός Ιατρός Εργασίας και Πρόεδρος του ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε, **Β. Δρακόπουλος**, Ειδικός Ιατρός Εργασίας, ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε, **Θ. Κωνσταντινίδης**, Ειδικός Ιατρός Εργασίας και πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Ιατρικής της Εργασίας, **Ε. Βελονάκης**, Ειδικός Ιατρός Εργασίας και καθηγητής στο τμήμα Νοσηλευτικής του πανεπιστημίου Αθηνών και η **κ. Α. Πανταζοπούλου**, Ειδική Ιατρός Εργασίας και διευθύντρια ΕΣΥ.

Ο καθηγητής Αλέξανδρος Αγγελής, θεμελιωτής της Ιατρικής της Εργασίας στην Ελλάδα

Εις μνήμην

Στις 13 Νοεμβρίου του 2006 πέθανε ο καθηγητής Αλέξανδρος Αγγελής. Ο θάνατός του αποτελεί πλήγμα όχι μόνο για την επιστημονική κοινότητα της Ιατρικής Εργασίας, αλλά και ευρύτερα για την επαγγελματική και τη δημόσια υγεία στη χώρα μας.

Ο Α. Αγγελής υπήρξε δάσκαλος αλλά και ένας συνειδητά και βαθιά πολιτικοποιημένος επιστή-

μονας, ο οποίος μέχρι τέλους διατήρησε άσβεστο το ενδιαφέρον του για την άσκηση της Ιατρικής της Εργασίας προς όφελος της υγείας των εργαζομένων. Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια που συχνά ανέφερε: «όταν ρωτήθηκε ο *Luigi Devoto*, γιατί η πρώτη παγκοσμίως κλινική Ιατρικής της Εργασίας στο Μιλάνο της Ιταλίας, πρέπει να ονομασθεί έτσι, και όχι Κλινική των Εργαζομένων, απάντησε, ότι η εργασία είναι ο άρρωστος, και όχι ο εργαζόμενος και αυτή η ίδια η εργασία έχει ανάγκη και πρέπει να θεραπευθεί, ώστε να προλαμβάνονται και να αποφεύγονται οι ασθένειες των εργαζομένων».

Γεννήθηκε το 1919 και αποφοίτησε από την Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1944. Στα χρόνια της Κατοχής συμμετείχε ενεργά στην Εθνική Αντίσταση μέσα από τις γραμμές του ΕΑΜ. Ήταν από τους οργανωτές των πρώτων φοιτητικών διαδηλώσεων ενάντια στις δυνάμεις Κατοχής. Μετά την ειδικέυσή του στην Παθολογία αναγορεύτηκε Διδάκτωρ της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών με αντικείμενο την τοξική δράση των οργανοφωσφορικών εστέρων. Στη συνέχεια πήγε στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου και μετεκπαιδεύτηκε στο τμήμα επαγγελματικής υγείας του Πανεπιστημίου του Manchester (1962-1964). Στο ίδιο τμήμα παρέμεινε με την ιδιότητα του ερευνητή για άλλα δυο χρόνια. Επιστρέφοντας στην Ελλάδα πρωτοστάτησε στη δημιουργία του Κέντρου Φυσιολογίας και Παθολογίας της Εργασίας του ΙΚΑ (ΚΕΦΠΕ), του οποίου το 1966 ανέλαβε τη διεύθυνση. Το 1973 έγραψε και εξέδωσε το πρώτο βιβλίο ιατρικής εργασίας στην Ελλάδα, με συγκεκριμένες αναφορές στη μεθοδολογία εκτίμησης και πρόληψης των επαγγελματικών κινδύνων. Το 1977 εκλέχθηκε καθηγητής στην έδρα της Επαγγελματικής και Βιομηχανικής Υγιεινής στην Υγειονομική Σχολή Αθηνών, όπου και δραστηριοποιήθηκε στην εκπαίδευση των ιατρών σε θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία. Την περίοδο 1979-1981 διετέλεσε Κοσμήτωρ της Σχολής.

Καταλυτικός ήταν ο ρόλος του στη σύνταξη του άρθρου 40 του κανονισμού του ΙΚΑ «περί αναγνώρισης επαγγελματικών νόσων».

Η επιστημονική εταιρεία της Ιατρικής της Εργασίας και Περιβάλλοντος ως αναγνώριση του έργου του τον ανακήρυξε Επίτιμο Πρόεδρό της το 1998.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει στο σύγγραμμα του Α. Αγγελή «Ιατρική εργασίας και βιομηχανική ιατρική», που εκδόθηκε από τον ίδιο το 1973, μέσα στις δύσκολες συνθήκες της δικτατορίας. Στο βιβλίο αυτό, αλλά και σε ένα δεύτερο -συμπληρωματικό- που εκδόθηκε το 1987, μετά τη συνταξιοδότησή του από την Υγειονομική Σχολή, ο Αγγελής εισήγαγε στην ελληνική πραγματικότητα τις βασικές έννοιες και τη μεθοδολογία της ιατρικής της εργασίας αναδεικνύοντας τις φιλοσοφικές πτυχές των εννοιών της εργασίας και του επαγγελματικού κινδύνου στο πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης. Παρουσιάζει την ιστορική εξέλιξη της έννοιας του επαγγελματικού κινδύνου, μέσα στα πλαίσια πάντα των κοινωνικών αγώνων. «Από της εμφανίσεώς του επί της γης ο άνθρωπος ευρέθη σε μειονεκτική θέση έναντι του περιβάλλοντος και αγωνιζόμενος δια την επιβιώσιν του προσέφυγε εις την αλληλοβοήθειαν. Η βοήθεια αυτή με την πάροδον του χρόνου μετεβάλλετο κάπως, αλλά πάντοτε παρέμεινε εντός στενών πλαισίων, διότι η φιλοσοφία η οποία ανεπτύχθη ως βάσις της ήτο η φιλοσοφία της ευσπλαχνίας. Εις την πραγματικότητα επρόκειτο περί οργανωμένης ελεημοσύνης. Αι κοινωνικά όμως αναστατώσεις και εξελίξεις, αι οποίαι επηκολούθησαν την βιομηχανικήν επανάστασιν, μετέβαλλαν και την φιλοσοφικήν βάσιν επί της οποίας εστηρίζετο η πρός τον οικονομικώς ασθενήν άνθρωπο βοήθεια. Την φιλοσοφία της ευσπλαχνίας διεδέχθη η φιλοσοφία του ανθρώπινου δικαιώματος (...).».

Όμως πρωτοπόρες ήταν και οι απόψεις του Αγγελή στο θέμα της φιλοσοφίας των οριακών τιμών έκθεσης σε βλαπτικούς παράγοντες, αφού έριξε φως στο μηχανισμό του καθορισμού τους αποκαλύπτοντας διαλεκτικά το

χαρακτήρα τους. «Υπάρχουν δυο τύποι οριακών τιμών: οι οριακές τιμές με βάση την υγεία και οι οριακές τιμές με βάση την πράξη. Οι δεύτερες βασίζονται όχι τόσο σε επιστημονικά δεδομένα, αλλά κυρίως σε πολιτικές αποφάσεις». Σ' αυτό ακριβώς το σημείο βρίσκεται η σημαντική συμβολή του καθηγητή Αγγελή: στην ανάδειξη του θέματος των οριακών τιμών έκθεσης ολοκληρωμένα, όχι μόνο ως επιστημονικό ζήτημα, αλλά και ως πεδίο κοινωνικής διαπάλης.

Αναφερόμενος στη σύγχρονη αντίληψη του επαγγελματικού κινδύνου ο Αγγελής δίνει την αποκλειστική εργοδοτική ευθύνη για τον επαγγελματικό κίνδυνο ως αποτέλεσμα τόσο της ανάλυσης και του χαρακτήρα της εργασιακής διαδικασίας, όσο και των κοινωνικών διεργασιών: «Ο εργαζόμενος, εκ των αναγκών της ζωής πιεζόμενος, είναι υποχρεωμένος να δεχθεί τας συνθήκας εργασίας όπως του προσφέρονται εις τον χώρο εργασίας και να υποστεί την βλαπτική επίδρασιν των όταν δεν είναι καλοί. Εξ αυτού απορρέει ολόκληρος η σύγχρονος αντίληψη του επαγγελματικού κινδύνου, η φιλοσοφική βάσις της οποίας στηρίζεται, εν τελευταία αναλύσει, εις τον Μωσαϊκόν νόμον, 'οφθαλμόν αντί οφθαλμού', η βλάβη προήλθε υπαιτιότητί σου και θα πληρώσεις δι αυτό». Ο Αγγελής όμως προχωρεί παραπέρα αναλύοντας το θετικό χαρακτήρα της ιατρικής της εργασίας ως αναμορφωτικής δύναμης των συνθηκών εργασίας με στόχο : «την διατήρησιν της υγείας των εργαζομένων και την άνετον εργασίαν».

Θα ήταν όμως παράλειψη αυτού του σημειώματος μνήμης, αν δεν αναφερόταν η βαθιά κοινωνική, ανθρωπιστική και τελικά πολιτική τοποθέτηση του Αγγελή απέναντι στον εργαζόμενο άνθρωπο. Γνώριζε το σύνθετο χαρακτήρα των προβλημάτων της ιατρικής της εργασίας και τη διασύνδεσή τους με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον: «Η πρόοδος όμως εδημιούργησε νέα προβλήματα τα οποία αναμένουν την λύσιν των, αι εποχαι χαρακτηρίζονται από τα ερωτήματα τα οποία θέτουν και όχι από τις απαντήσεις τας οποίες δίδουν. Το τι μας επιφυλάσσει το μέλλον με τον επί θύραις αυτοματισμόν, τον έλεγχον της ατομικής ενέργειας, τον υπερπληθυσμόν και την ραγδαίως επερχόμενην καταστροφήν του περιβάλλοντος, και τι θα επακολουθήσει πέραν αυτών, και τι πως θα αντιμετωπιστούν τα προβλήματα τα οποία ετέθησαν και θα τεθούν, και το πως θα αποφευχθεί η επανάληψη σφαλμάτων, είναι πολύ τολμηρόν να προβλέψωμεν». Εδώ ο Αγγελής βλέπει τη σημασία της συγκρότησης της ιατρικής της εργασίας, ως ιδιαίτερου επιστημονικού κλάδου, ως μια σημαντική κατάκτηση: «Το μόνον βέβαιον είναι ότι έχει ήδη αναπτυχθεί ο ειδικός κλάδος της ιατρικής (σσ, η ιατρική της εργασίας), με ίδιον τρόπον σκέπτεσθαι και ιδίαν μεθοδολογία και φιλοσοφικήν τοποθέτησιν, ο οποίος αγωνίζεται να αντιμετωπίσει τα αναφυόμενα προβλήματα».

Ποιες είναι, όμως, οι πιθανότητες επιτυχίας της ιατρικής της εργασίας στη δύσκολη αποστολή της; Ο Αγγελής απαντά και πάλι ότι είναι δύσκολο να γίνει πρόβλεψη «καθ' όσον, εκτός των άλλων, η εις την πράξιν επιτυχία των σκοπών του έχει ως απαραίτητον προϋπόθεσιν την συμπαράστασιν του κοινωνικού συνόλου». Εδώ με σαφήνεια τοποθετείται η ιατρική της εργασίας στο πλαίσιο του κοινωνικοπολιτικού γίνεσθαι, ως συνιστώσα δύναμης μεταβολών και αλλαγής. Και η επιτυχία της ιατρικής εργασίας σε μια χώρα: «καθορίζει κατά κάποιον τρόπον και το επίπεδον του κοινωνικού της πολιτισμού». Η ανάπτυξη της

ιατρικής εργασίας αλλά και γενικότερα της επαγγελματικής υγιεινής δεν είναι ένα συντεχνιακό ζήτημα. Αντίθετα, είναι ένα θέμα που σχετίζεται άμεσα με τη στάθμη του κοινωνικού πολιτισμού. Αυτές οι απόψεις του καθηγητή Αγγελή, με αφορμή και την τρέχουσα επικαιρότητα, μας οδηγούν να σκεφτούμε πόσο απαξιώνει την ιστορία, τη μεθοδολογία, αλλά και τους σκοπούς της ιατρικής της εργασίας, η προϊούσα εμπορευματοποίηση του χώρου.

Ο καθηγητής Αλέξανδρος Αγγελής υπήρξε ο θεμελιωτής της ιατρικής της εργασίας στη χώρα μας. Η επιστημονική και ηθική κληρονομιά που αφήνει παρακαταθήκη στην επιστημονική κοινότητα των Ιατρών Εργασίας είναι μεγάλη και βαριά και είμαστε υποχρεωμένοι να τη διαφυλάξουμε σεβόμενοι τη μνήμη, τις ιδέες και τη στάση του

κατά τη διάρκεια της διαδρομής του. Σήμερα ακόμη, τα οράματά του παραμένουν ανεκπλήρωτα, ενώ οι καιροί είναι χαλεποί. Η μνήμη του επιβάλλει να αγωνιστούμε συλλογικά για τη διασφάλιση των αναγκών προϋποθέσεων που θα συνδράμουν στην πραγματική προαγωγή της υγείας των εργαζομένων.

«Τότε έγινε η μεγάλη σιωπή που υπήρχε. Και χτύπησε την καμπάνα. Είμαστε σύμφωνοι. Σε τούτο τον ήχο βάλουμε πάλι τα χέρια μας και ορκιστήκαμε.» Γ. Ρίτσος

Γ. Ραχιώτης
Χ. Αλεξόπουλος
Σ. Δρίβας

Νομοθετικές Εξελίξεις

Κανονισμοί δικτύων διανομής, παροχетеυτικών αγωγών και μετρητών φυσικού αερίου.

Επιμέλεια: Εύη Γεωργιάδου

Εγκρίθηκαν οι κανονισμοί που έχουν σκοπό τον καθορισμό των απαιτήσεων και των κριτηρίων που αφορούν στα **υλικά**, τα **εξαρτήματα** και τις **εργασίες κατασκευής** δικτύων πολυαιθυλενίου και χαλύβδινων δικτύων **διανομής φυσικού αερίου**:

✓ **Δ3/A/14715**: «Κανονισμός δικτύων πολυαιθυλενίου διανομής φυσικού αερίου με μέγιστη πίεση λειτουργίας 4 bar». **ΦΕΚ 1530/B/19-10-2006**

✓ **Δ3/A/17013**: «Κανονισμός χαλύβδινων δικτύων διανομής φυσικού αερίου με πίεση σχεδιασμού 19 bar». **ΦΕΚ 1552/B/24-10-2006**

Όσον αφορά στην κατασκευή των δικτύων, οι κανονισμοί αναφέρονται στα μέτρα ασφάλειας, τα έγγραφα και σχέδια που συντάσσονται από τον ανάδοχο, τις διαδικασίες που σχετίζονται με κάθε φάση (τοπογραφικές εργασίες, προεργασίες, αποθήκευση, χωματουργικά, φορτοεκφόρτωση αγωγών, εγκατάσταση αγωγών, διέλευση αγωγών από εμπόδια, συγκολλήσεις, δοκιμές, διαδικασίες έκπλυσης και πλήρωσης των δικτύων, τοποθέτηση εξαεριστικών και διατάξεων μέτρησης πίεσης κ.α.). Οι κανονισμοί αναφέρονται και στις προδιαγραφές των υλικών για κάθε είδος δικτύου. Εγκρίθηκε επίσης ο αντίστοιχος κανονισμός **εγκατάστασης** για τους **παροχетеυτι-**

κούς αγωγούς και του **μετρητές** φυσικού αερίου με πίεση λειτουργίας έως και 4 bar (**Δ3/A/22925, ΦΕΚ 1810/B/12-12-2006**).

Όσον αφορά τις διαδικασίες που θα πρέπει κατ' ελάχιστον να τηρούνται με σκοπό τη **λειτουργία** και **συντήρηση** των δικτύων διανομής φυσικού αερίου μέσης (μέγιστη πίεση 19 bar) και χαμηλής πίεσης (μέγιστη πίεση 4 bar), εγκρίθηκε ο κανονισμός «Εγχειρίδιο λειτουργίας και συντήρησης δικτύων διανομής μέσης πίεσης φυσικού αερίου (πίεση σχεδιασμού 19 bar) και δικτύων κατανομής χαμηλής πίεσης φυσικού αερίου (μέγιστη πίεση λειτουργίας 4 bar)» (**Δ3/A/20701, ΦΕΚ 1712/B/23-11-2006**). Ο κανονισμός αυτός καθορίζει:

- τον ελάχιστο απαραίτητο εξοπλισμό για τη λειτουργία και συντήρηση των δικτύων,
- τα περί εκπαίδευσης του προσωπικού που θα διενεργεί τη λειτουργία και συντήρηση,
- το σύστημα τηλεοπτείας και τηλεχειρισμού (SCADA), απαραίτητο για την ορθή και αδιάλειπτη παρακολούθηση των δικτύων και τη δυνατότητα λήψης αποφάσεων για επέμβαση σε αυτά,
- τα περί εποπτείας εργασιών τρίτων στη γειτνίαση των δικτύων.

Συνέδρια - Ημερίδες - Εκθέσεις

Επιμέλεια: Κωνσταντίνα Καψάλη

1. **21 Ιανουαρίου 2007**, Αθήνα, Ξενοδοχείο Hilton, Αίθουσα ΘΑΛΕΙΑ 4, ώρα 14:00 - 16:00.
Ημερίδα: «Οδική Ασφάλεια»
Διοργάνωση: ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., Ι.Ο.Α.Σ., Γραμμα-

τεία Υγείας και Ασφάλειας ΓΣΕΕ
Πληροφορίες: ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε., κα Ιρμα Ριζάκου
Τηλ.: 210 8200195, **e-mail:** rizakou@elinyae.gr
2. **30 Ιανουαρίου 2007**, Αθήνα, Ξενοδοχείο

President, Αίθουσα ΕΥΡΩΠΗ, ώρα 17:00 - 20:00.
Παρουσίαση μελέτης για τα Ξενοδοχεία
Διοργάνωση: Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργα-

- τών Επιπαισιμότητας και Υπαλλήλων Τουριστικών Επαγγελματιών, Σόλωνος 87-89,
Τηλ.: 210 3637767, e-mail: poccytc@otenet.gr
3. **Παρασκευή 9 Φεβρουαρίου 2007, Δυτικός Αερολιμένας Αθηνών**
Σύγχρονο cold chain management με τη συνεργασία του περιοδικού «Supply Chain & Logistics» στα πλαίσια της έκθεσης Εφοδιαστική αλυσίδα + Logistics, 9-12 Φεβρουαρίου 2007
Πληροφορίες: Ελληνική Ένωση Βιομηχανιών Ψύχους, Πειραιώς 226, Ταύρος 177 78,
Τηλ. & fax: 210 3469606,
E-mail: info@cold.org.gr
URL: www.cold.org.gr

- 8-10 Μαρτίου 2007, Πάτρα, Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών
2ο Πανελλήνιο Συμπόσιο «Πράσινη χημεία και βιώσιμη ανάπτυξη»
Διοργάνωση: Ελληνικό Δίκτυο Πράσινης Χημείας.

Γενική θεματολογία: πράσινη χημεία στην έρευνα, στη βιομηχανία, στην εκπαίδευση, στην κοινωνία και στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Ειδική θεματολογία: Εναλλακτικές συνθέσεις (π.χ. φάρμακα, υλικά, προϊόντα ευρείας καταναλώσεως) και διεργασίες που δεν δημιουργούν ή ελαττώνουν τα απόβλητα και τις επικίνδυνες χημικές ουσίες, σχεδιασμός ασφαλέστερων χημικών προϊόντων, χρήση μη-τοξικών διαλυτών, σχεδιασμός αντιδράσεων και διεργασιών για ενεργειακή αποτελεσματικότητα, κατάλυση - βιοκατάλυση, εναλλακτικές μορφές ενέργειας από ανανεώσιμες πρώτες ύλες, υδρογόνο και κυψέλες καυσίμου, φωτοβολταϊκά στοιχεία, χρήση ανανεώσιμων πρώτων υλών - Βιομάζα για την παραγωγή προϊόντων, σχεδιασμός αποικοδομήσιμων προϊόντων, σχεδιασμός ασφαλέστερων φυτοφαρμάκων, Κατεργασία και ειδικές εφαρμογές των γεωργικών αποβλήτων.

Γενικά το περιεχόμενο των εργασιών πρέπει να έχει σχέση με τις 12 Αρχές της Πράσινης Χημείας, της Πράσινης Χημικής Τεχνολογίας και της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Πληροφορίες: Γραμματεία Συνεδρίου (Α. Μαλλιώρη),
Τηλ. 2610 997900, Fax: 2610 997901,
E-mail: amall@chemistry.upatras.gr,
URL: <http://www.chemistry.upatras.gr/greenchem2007/>

5. 9-11 Μαρτίου 2007, Θεσσαλονίκη, Συνεδριακό Κέντρο Ν. Γερμανός της HELEXPO
5ο Διεθνές Συνέδριο Τεχνολογίας Τροφίμων «Προστασία Καταναλωτή μέσω της βελτίωσης διεργασιών τροφίμων και της καινοτομίας στον πραγματικό κόσμο»

Διοργάνωση: Πανελλήνια Ένωση Τεχνολόγων Τροφίμων (ΠΕΤΕΤ)

Πληροφορίες: Π.Ε.ΤΕ.Τ. Αθήνας / Θεσσαλονίκης
Τηλ. & fax: 210 5245841, 2310 244730,
E-mail: congress@petet.org.gr
URL: <http://congress5.petet.org.gr/>

6. 22 March 2007 European Safe Start Summit - The Closing Event of the Safe Start campaign - Euskalduna Conference, Centre in Bilbao, Spain.
E-mail: information@osha.europa.eu
URL: <http://ew2006.osha.europa.eu/europeansummit/>

7. 16-18 April 2007, Metro Toronto Convention

Centre, Canada
Health & Safety Canada 2007, IAPA Conference & Trade Show 2007

«Innovative strategies for safety & healthier workplace»

Note: Organized by IAPA (Industrial Accident Prevention Association), Centre for Health & Safety Innovation

Information: IAPA, 5110 Creekbank Road, Suite 300, Mississauga, Ontario L4W 0A1, Canada, Tel. 905 614 IAPA (4272), Fax: 905 614 1420

E-mail: conerence@iapa.ca

URL: http://www.iapa.ca/conference_2007/index.asp

8. 23-24 April 2007, Dresden
International Symposium «Endotoxins in the workplace» - International Symposium

Note: Organized by Berufsgenossenschaftliches Institut für Arbeitsschutz -BGIA of Hauptverband der gewerblichen Berufsgenossenschaften (HVGB) and Ausschuss für Biologische Arbeitsstoffe (ABAS).

Topics: Endotoxins - Occurrence and detection, aspects of human and veterinary medicine, examples from the field, prevention measures

Information: BGIA, Ms Wieslawa Rychlowski, Tel: +49 2241 231 2703, fax: +49 2241 231 2234

E-mail: Wieslawa.Rychlowski@HVGB.de

URL: http://www.hvbg.de/e/bia/vera/bio_dresden2007/index.html

9. 4-6 Μαΐου 2007, Αρχαία Ολυμπία, Εγκαταστάσεις της Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής
2ο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Εμβιομηχανικής

Διοργάνωση: Ελληνική Εταιρεία Εμβιομηχανικής (ΕΑΕΜΒΙΟ)

Θεματολογία: αθλητισμός, βιοϊλικά, εργασιακός χώρος, εργονομία, καρδιοαγγειακό σύστημα, μυοσκελετικό σύστημα, νευρομυϊκό σύστημα, οδοντιατρική, ορθοπεδική

Πληροφορίες: Γραμματεία Συνεδρίου (Ε. Πουσανόγλου, Δ. Μαυρίλας),
Τηλ. & fax: 210 7276090

E-mail: erousan@cc.uoa.gr

URL: <http://www.fas3.gr/elembio>

10. 31 Μαΐου - 2 Ιουνίου 2007, Αθήνα
6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Χημικής Μηχανικής
Διοργάνωση: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Πανεπιστήμιο Πατρών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ΕΙΧΗΜΥΘ/ΙΤΕ, ΕΚΕΤΑ ΠΣΧΜ

Πληροφορίες: Γραμματεία Συνεδρίου (Σ. Συγ-γιρίδη), τηλ.: 210 7723298, fax: 2107723298,

E-mail: 6pesxm@chemeng.ntua.gr

URL: <http://6pesxm.chemeng.ntua.gr/>

Work With Computing Systems WWCS 2007, Stockholm

21-24 May 2007, Royal Institute of Technology, Stockholm

Work with computing systems WWCS 2007 «Computing systems for human benefits»

Note: Organised by the Royal Institute of Technology (KTH), Swedish Agency for Innovation Systems (VINNOVA), National Institute for Working Life (NIWL), Swedish National Labour Market Board (AMS), Confederation for Professional and Salaried Employees (TCO), The Swedish Trade Union Confederation (LO)

Information: Conference Secretariat: WWCS 2007, NIWL, SE-11391 Stockholm, Sweden,

Tel: +4686196743, Fax: +4686183635

E-mail: wwcs2007@niwl.se

URL: www.wwcs2007.se

12. 20-24 May 2007, Congress and Exhibition Centre, Porto, Portugal

SETAC Europe 17th Annual Meeting

The SETAC annual meeting is Europe's leading Environmental Toxicology and Chemistry conference. The meeting will focus on the multiple stressors for the environment and human health-present and future challenges and perspectives. Main themes: climate changes - an (eco)toxic mix of natural and man-made stressors?, Environmental chemistry, mechanisms of toxicity, ecotoxicology and stress ecology, LCA, Environmental risk assessment, contaminated sediments, pollution and health effects, political and socioeconomic aspects of environmental issues, tropical ecotoxicology

Information: SETAC Europe, Avenue de la Toison d'Or 67, B-1060 Brussels, Belgium

Tel: +32 2 772 72 81, fax: +32 2 770 53 86

E-mail: setac@setaceu.org

URL: <http://www.environmental-expert.com/events/setac2007.htm>

13. **XIV International Conference on Noise Control '07**
Białystok, Poland, June 24-27, 2007

3-6 June 2007, Gromada Hotel, Elbląg, Poland

XIV International Conference on Noise Control '07

Information: Central Institute for Labour Protection - National Research Institute (CIOP), Warsaw, Poland, Tel: +48 22 623 4690, fax: +48 22 623 4654

E-mail: dobie@ciop.pl

URL: www.ciop.pl The registration form: www.ciop.pl/17626

3-7 June 2007, Bologna, Italy
11th International Conference on Hand-Arm Vibration

Note: Organised by the Acoustical Society of Italy (AIA) and the National Institute of Occupational Safety and Prevention (ISPESL).

Information: Administrative Secretariat, Paola Bertelli, Silvia Zeni, CNR-Imamoter, Via Canal Bianco 28, I-44044 Cassana (FE), Italy
Tel: +390532 735618, Fax: +390532 735666,
E-mail: segreteria.aia@imamoter.cnr.it
URL: www.associazionaitalianadiacustica.it/HAV2007-01-11

17-20 June 2007, Golden, Colorado, USA
OEESC 2007, Occupational and Environmental Exposures of Skin to Chemicals

Note: Co-sponsored by NIOSH and the

Colorado School of Mines

Themes: Irritants, allergic toxics, systemic toxics, hazard identification, exposure and risk assessment, risk management

Information: Annette L. Bunge PhD, Tel. +1-303 273 3722, Fax: +1 303 273 3730

E-mail: abunge@mines.edu, space@mines.edu

URL: www.mines.edu/outreach/cont_ed/oesc

16. 19-21 September 2007, New Connaught Rooms 61-65 Great Queen Street, Covent

Garden - London

The 4th International FOHNEU Congress on

Occupational Health «The challenge»

Note: Organized by the Federation of Occupational Health Nurses within the European Union

E-mail: m.mcbain@rgu.ac.uk, anne.bostrom@pp.inet.fi

URL: http://www.conferencesearch.co.uk/FOHNEU

Βιβλιογραφία

Βιβλιογραφία για νέους εργαζόμενους

Επιμέλεια : Φανή Θωμαδάκη

Β' μέρος

Από την αρχή με ασφάλεια / Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, Γενική Διεύθυνση Συνθηκών και Υγιεινής της Εργασίας, ΕΛΙΝΥΑΕ, Αθήνα : ΕΛΙΝΥΑΕ, 2006

960-7678-54-0

Οι βασικοί κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι νέοι εργαζόμενοι / Αντώνης Παπαδάκης, (Πυξίδα για την υγεία και ασφάλεια ; 27), Υγιεινή και Ασφάλεια της Εργασίας, 2006, 28, σ. 17-20

Η εργαζόμενη νεολαία στην Ελλάδα/ Δημήτρης Α. Κατσορίδας

<http://www.inegsee.gr/enimerwsi-36-doc2.htm>

An analysis of occupational homicides involving workers 19 years old and younger/ Christopher Allen Janicak, Journal of occupational and environmental medicine, 1999, 41(12), σ. 1140-1145

Age related differences in work injuries and permanent impairment : a comparison of workers compensation claims among adolescents, young adults, and adults / C. Breslin, ...[et.al.], Occupational and environmental medicine, 2003, 60(9), σ. E10

Child labour: some young people may be being exposed to unnecessary risks at work and, apart from being exploited with regard to low wages, are having to work in poor and unsafe conditions. Those most at risk are children from poorer families who are working... / Mike Everley, Health safety at work, 1996, 18(5), σ. 16-18

Looking out for work hazards - advice for young people / European Agency for Safety and Health at Work, Facts, 66

<http://www.hse.gov.uk/campaigns/euoweeek/pdfs/young hazards.pdf>

Nonfatal injuries to young workers in the retail trades and services industries in 1998 / Anne L. Mardis, Stephanie G. Pratt, Journal of occupational and environmental medicine, 2003, 45(3), σ. 316-323

Occupational and qualification structures in the field

of educational and vocational guidance for young people and adults in Greece, in Spain, in Italy/ Κασσάνδρα Ζαννή-Τελιοπούλου, Πηνελόπη Σταθακοπούλου, Benito Echeverria, Marina Rozera, CEDEFOP, Λουξεμβούργο: YEECK, 1992, vii, 225 σ. 92-826-4704-8 (2182)

Occupational health problems of young workers / S. Forssman, G.H. Coppee, (Occupational safety and health series / ILO, ISSN 0078-3129 ; 26), Geneva : ILO, 1984, 143 σ.

92-2-101051-1 (526, 141)

Occupational risk factors for lung cancer among young men/ Michaela Kreuzer, ...[et al.], Scandinavian journal of work, environment and health, 1999, 25(5), σ. 422-429

Physiological strain of wearing aluminized protective clothing at rest in young, middle-aged and older men/ Andrzej Sobolewski, ...[et.al.], International journal of industrial ergonomics, 1999, 25(2), σ. 195-202

Predictors of hearing threshold levels and distortion product otoacoustic emissions among noise exposed young adults/ N.S. Seixas, ...[et.al.], Occupational and environmental medicine, 2004, 61(11), σ. 899-907

Preventing deaths, injuries, and illnesses of young workers/ NIOSH ALERT

<http://www.cdc.gov/niosh/docs/2003-128/2003-128.htm>

Promoting safe work for young workers / NIOSH

<http://www.cdc.gov/niosh/99-141.html>

Protection for young people in the workplace/ European Agency for Safety and Health at Work, Facts, 2006, 64

<http://www.hse.gov.uk/campaigns/euoweeek/pdfs/workplaceprotection.pdf>

The role of physical workload and pain related fear in the development of low back pain in young workers: evidence from the BelCoBack study; results after one year of follow up/ A. Van Nieuwenhuysse, ...[et.al.],

Occupational and environmental medicine, 2006, 63(1), σ. 45-52

Safe start/ Magazine of the European Agency for Safety and Health at Work, 2006, 9

<http://www.hse.gov.uk/campaigns/euroweek/pdfs/safestart.pdf>

Send the safety message to young workers: experts say training programs in the retail and food-service industries need to be more aggressive/ Jim Sulski, Safety+Health, 1996, 154(1), σ. 60-63

When you're young / Peter Rimmer, Safety and health practitioner, 2006, 24(10), σ. 53-55

Young people at work / Trades Union Congress
<http://www.tuc.org.uk/tuc/youngpeople.pdf>

Young worker safety - advice for employers / European Agency for Safety and Health at Work, Facts, 2006, 61

<http://www.hse.gov.uk/campaigns/euroweek/pdfs/adviceforemployers.pdf>

[oremployers.pdf](http://www.hse.gov.uk/campaigns/euroweek/pdfs/adviceforemployers.pdf)

Young worker safety - advice for supervisors / European Agency for Safety and Health at Work, Facts, 2006, 62

<http://www.hse.gov.uk/campaigns/euroweek/pdfs/advicefor supervisors.pdf>

Young workers : health at risk / Newsletter of the Health and Safety Department of the ETUI-REHS. Special report, 2006, (30-31), 47 σ.

Your rights to safe and health work - advice for young people / European Agency for Safety and Health at Work, Facts, 65

<http://www.hse.gov.uk/campaigns/euroweek/pdfs/yourrights.pdf>

Young worker safety - advice for parents / European Agency for Safety and Health at Work, Facts, 2006, 63

<http://www.hse.gov.uk/campaigns/euroweek/pdfs/adviceforparents.pdf>

Βιβλιοπαρουσίαση

Τίτλος: Η Προστασία της Υγείας στην Εργασία - Θέμα για Αγωγή Υγείας στα Γενικά Λύκεια
Επιμέλεια, συντονισμός, υλοποίηση: Δρ Θεόδωρος Μπάζας
Έκδοση: Δήμος Ψυχικού, Νομού Αττικής

Σελίδες: 96
Έκδοση: 2005

Η παρούσα έκδοση στόχο έχει να αναδείξει τη σπουδαιότητα της αγωγής των νέων του λυκείου σε θέματα υγείας στην εργασία. Περιέχει δύο ομιλίες ειδικών για το

ρόλο της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού στην ευαισθητοποίηση των μαθητών στο σχετικό θέμα. Ο κορμός της ύλης αποτελείται από επτά εκθέσεις μαθητών και μαθητριών των Ενιαίων Λυκείων Ψυχικού που έλαβαν βραβείο ή έπαινο στα πλαίσια ειδικού διαγωνισμού με θέμα την προστασία της υγείας στην εργασία. Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον να παρακολουθήσει κανείς τις σκέψεις νέων ανθρώπων, που κατά τεκμήριο δεν διαθέτουν επαγγελματική εμπειρία, για ένα σοβαρότατο κοινωνικό ζήτημα. Τέλος, στην έκδοση περιέχονται τα αποτελέσματα μελέτης για τη διερεύνηση των γνώσεων και των αντιλήψεων των μαθητών της Β' και της Γ' τάξης έξι Ενιαίων Λυκείων του Δήμου Ψυχικού. Το επίπεδο των γνώσεων ελέγχθηκε με τη βοήθεια ειδικού ερωτηματολογίου που μοιράστηκε στους μαθητές των σχολείων.

Τίτλος: Οδηγός Οδικής Ασφάλειας
Σύνταξη κειμένων: Αλέξανδρος Καμπάς

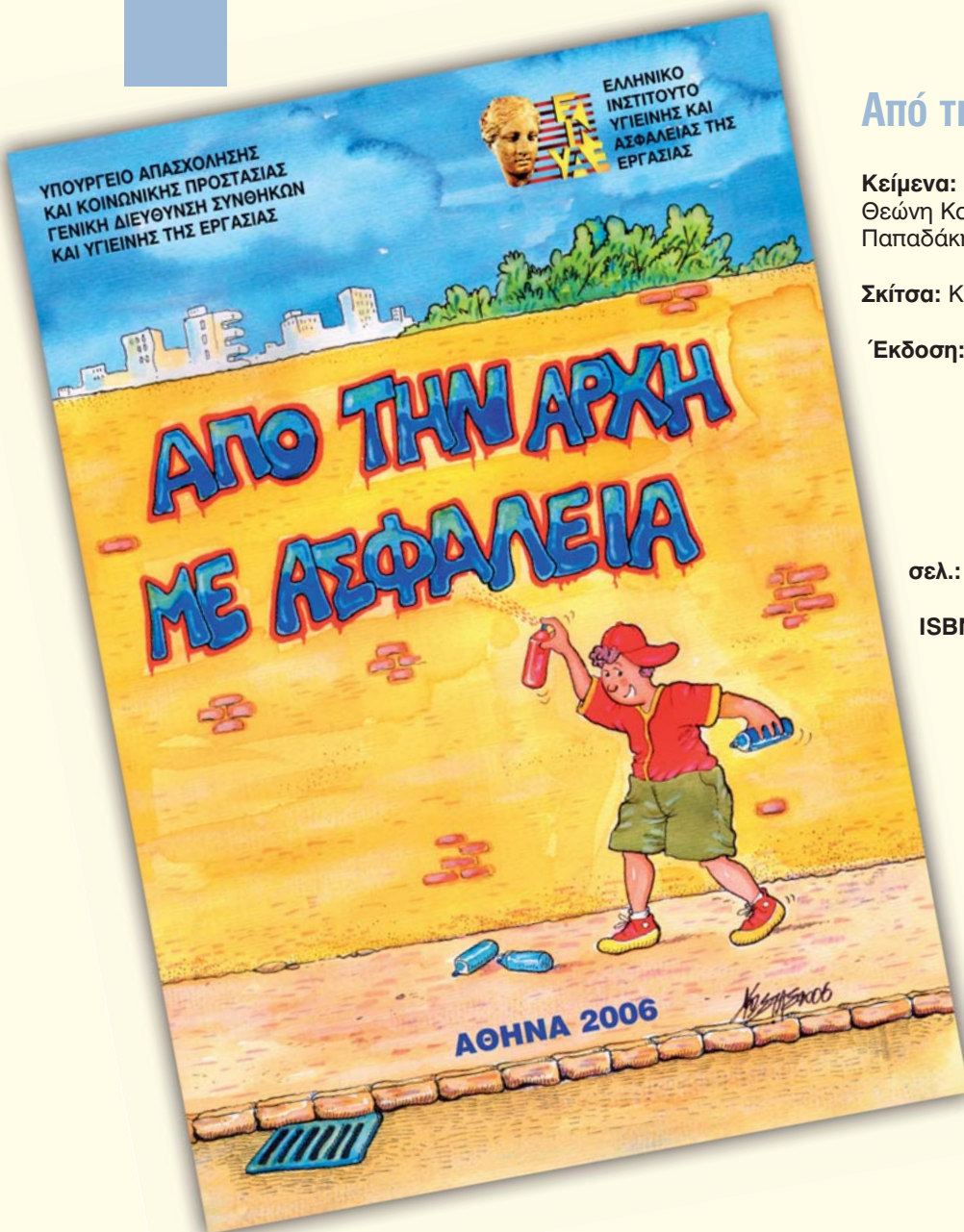
Εκδότης: Ινστιτούτο Οδικής Ασφάλειας «Πάνος Μυλωνάς».
Υποστήριξη της έκδοσης από την INFOTE

Σελίδες: 80
Έκδοση: 2006

Το βιβλιαράκι αυτό στόχο έχει να προσφέρει χρήσιμες πληροφορίες για θέματα σχετικά με την οδική ασφάλεια. Η ύλη του αναπτύσσεται σε τρεις ενότητες: αυτοκίνητο, άνθρωπος και δρόμος. Κάθε ενότητα αναλύει τα βασικά σημεία που επηρεάζουν την οδήγηση και την καθιστούν

είτε ασφαλή είτε επικίνδυνη. Στην ενότητα για το αυτοκίνητο εξετάζονται οι έννοιες της ενεργητικής και της παθητικής ασφάλειας, οι νέες τεχνολογίες, η συντήρηση και ειδικά θέματα, όπως το παιδί στο αυτοκίνητο. Στην ενότητα για το δρόμο εξετάζονται ο Κ.Ο.Κ., η κίνηση στην πόλη, τις εθνικές οδούς και τους επαρχιακούς δρόμους, οι συνθήκες του οδοστρώματος, τα οδικά έργα και τα καιρικά φαινόμενα. Στην ενότητα για τον άνθρωπο εξετάζονται οι άδειες οδήγησης, η εμπειρία, η αγωγή, οι τρόποι, το αίσθημα ευθύνης και η φιλοσοφία οδήγησης, η ψυχική κατάσταση του οδηγού και τα ζητήματα που αφορούν το συνοδηγό, τον επιβάτη, τον πεζό ή το δικυκλιστή. Στο τέλος του κειμένου παρέχεται ένας δεκάλογος του καλού οδηγού.

Πλεονέκτημα της έκδοσης το πλήθος των έγκυρων πληροφοριών, οι πρακτικές συμβουλές αλλά και τα διδακτικά σκίτσα.

Από την αρχή με ασφάλεια

Κείμενα: Σπύρος Δοντάς, Σπύρος Δρίβας, Θεώνη Κουκουλάκη, Ιωάννα Μπόρα, Αντώνης Παπαδάκης

Σκίτσα: Κώστας Γρηγοριάδης

Έκδοση: ΕΛ.ΙΝ.Υ.Α.Ε.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΤΗΣ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ

σελ.: 32

ISBN: 960-7678-5-0

Στο σπίτι, το σχολείο, τη δουλειά, ακόμα και τη διασκέδαση υπάρχουν επικίνδυνες καταστάσεις για την υγεία και την ασφάλεια των νέων ανθρώπων. Ο θόρυβος, οι χημικές ουσίες, ο κακός φωτισμός, οι πολύ χαμηλές ή υψηλές θερμοκρασίες, οι κακές στάσεις του σώματος, η μεταφορά βαριών αντικειμένων, οι ακτινοβολίες, οι μικρο-οργανισμοί είναι μερικοί από τους παράγοντες που μπορούν να βλάψουν την υγεία τους άμεσα ή στο μέλλον.

Το έντυπο αυτό απευθύνεται στους νέους (εργαζόμενους, μαθητές, σπουδαστές κ.λπ.) και έχει στόχο να επι-

σημάνει τους πιο συχνούς κινδύνους για την υγεία και την ασφάλειά τους και να προτείνει απλούς τρόπους για να αποφεύγονται.

Το ατύχημα είναι απλά μια κακή στιγμή; Ασφαλώς όχι! Σε πολλές περιπτώσεις πρόκειται για μια στιγμή άγνοιας, απροσεξίας ή αδιαφορίας, είτε εκείνου που παθαίνει το ατύχημα είτε εκείνων που φέρουν την ευθύνη για την προ-στασία του.

Σε θέματα υγείας και ασφάλειας ακολουθείται πάντοτε η αρχή ότι πρέπει να μάθεις πριν πάθεις.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΛΙΟΣΙΩΝ 143 ΚΑΙ ΘΕΙΡΣΙΟΥ 6, 104 45 ΑΘΗΝΑ

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ, ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1564/2000 ΚΕΜΠΑ, ΚΩΔ: 5623